

7Ε/ΜΧ/415

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ :
ΧΡΗΣΤΟΥ Ν. ΚΟΥΛΟΥΡΗ — Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου : 'Η σύγχρονη ελληνική ποίηση
Γ. Στρατήγη : 'Επίγραμμα στο χάνι τῆς Γραβιάς
Γ. Κ. Σταμπολή : 'Η μοίρα τοῦ 'Οδυσσεά 'Ανδρούτσου
Ρίτας Μπούμη-Παπᾶ : 'Αντιγόνη
Νίκου Παπᾶ : Ληξιαρχική πράξη—Λαμπρή ἀποθησαύριση
Χρήστου Ν. Κουλούρη : Τὸ νεοελληνικὸ μυθιστόρημα
'Αγγελου Σημηριώτη : *Umana commedia*
Γ. Μ. Πολιτάρχη : Τὸ τέλος τοῦ ἀνθρώπου
'Αντρέα Καραντώνη : Δίσκος
Φ. Κόντογλου : Κάψα
Νίκου Στρατάκη : 'Η κρήνη τῆς 'Αρνας
Βασίλη Μοσκόβη : Οἱ γέροι πρέπει νὰ πεθαίνουν
Ι. Π. Κουτσοχέρα : Κι ἄς εἶναι ἡ ὥρα μου ἡ καλὴ
Λεῖας Χατζοπούλου-Καραβία : Γνωριμία
Τάκη Λάππα : Οἱ ὄσιοι στὴν 'Επανάσταση
Γεράσιμου Π. 'Αμπάτη : Αὐταπάτες
'Ιάσ. Δεπούνη : Μεσκαλὶν
Τάκη Τσιάκου : Γαβρίλης
Κώστα 'Αβραάμ : 'Η καρδιά τοῦ Λαοῦ
Ξένης Κερασιώτη : Χομμένες ἐλπίδες
Νίκου Δασκαλόπουλου : Λουλούδι
Κωστῆ Μπάλα : 'Ερωτικὸ
Γ. Θ. Παπαγεωργίου : Τὸ Γαλαξείδι
Ξ. 'Αναγνωστόπουλου : Τὸ πάθημα τοῦ μπάρμπα Στέφου
Κάρου Ροῦ : Προφητικὸ
Κ.Σ. Κώνστα : Χριστούγεννα τοῦ Ξεσηκωμοῦ
Γιάννη Γαῖτάνη : Τὸ παλιὸ παραγώνι
'Ιωάννα Νικολάου : Στερνὴ στιγμή
Νεοελληνικῆς Βιβλιοθήκης : Λογοτεχνικὸ 1960

★

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ 1961

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Διεύθυνση : ΧΡΗΣΤΟΥ Ν ΚΟΥΛΟΥΡΗ—Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗ

Γραφεία : Κουμανούδη 22 · Τυπογραφεία : Μεγάλου 'Αλεξάνδρου 38

τηλ. 665.624

τηλ. 574 047

Η «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ» δὲν προσθέτει ἀπλῶς ἓνα ἔντυπο στὰ τόσα πού κυκλοφοροῦν στὴν Ἀθήνα πάντα στὶς τελευταῖες μέρες τοῦ χρόνου πού φεύγει καὶ τὶς πρώτες τοῦ χρόνου πού ἔρχεται. Φιλοδοξεῖ νὰ συγκεντρώσει στὶς σελίδες τῆς ὅ,τι καλύτερο προσφέρει ἢ λογοτεχνία μας στὴ διάρκεια ἑνὸς χρόνου. Δὲν ξέρομε ποιά ἐξέλιξη θὰ πάρει ἡ «Νεοελληνικὴ Βιβλιοθήκη» στὰ προσεχῆ ἔτη. Θὰ προσθέσει βέβαια σελίδες καὶ θὰ ἐντείνει τὶς δυνάμεις τῆς γιὰ νὰ δώσει στὸν Ἕλληνα ἀναγνώστη ἓνα ἔντυπο, ἐντύφωμα καὶ ἀνθολογία μαζί τοῦ πεζοῦ καὶ τοῦ ἔμμετρου λόγου. Φέτος, ἀργὰ ἀποφασίστηκε ἡ ἔκδοση τῆς Νεοελληνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ μέσα στὸ πολὺ μικρὸ διάστημα πού μας χωρίζε ἀπὸ τὴν πρωτοχρονιά τοῦ 1961 συγκεντρώσαμε ὅ,τι ἦταν δυνατό νὰ χωρέσουν οἱ λίγες αὐτὲς σελίδες τοῦ Α' τόμου. Ἔχουμε τὴν πεποίθηση ὅτι ὁ ἀναγνώστης σ' ἓνα ἔντυπο ζητεῖ ὄχι τὸ πολὺ, ἀλλὰ τὸ καλὸ, κι' αὐτὸ προσπάθησε νὰ βρεῖ καὶ νὰ παρουσιάσει ἡ Διεύθυνση τῆς «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ».

ΟΙ ΕΚΔΟΤΕΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Α'

Εκδοτικὸ Τυπογραφεῖο— Δεκέμβριος 1960

Τ. 107 Τσιλιανός
Βιβλίο 43
Αθήνα

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Α'

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΔΟΣΗ

«ΦΘΙΩΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ» καὶ «ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ»

Γ Ε Ν Α Ρ Η Σ 1 9 6 1

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ : ΧΡΗΣΤΟΥ Ν. ΚΟΥΛΟΥΡΗ — Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗ

Γραφεία : Κουμανούδη 22 - Τυπογραφεία : Μεγάλου Ἀλεξάνδρου 38
τηλ. 625.624 ★ τηλ. 524.047

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ἑλληνικὴ ποίηση παρουσιάζει διπλὸ πρόβλημα : ἐσωτερικὸ κ' ἐξωτερικόν. Δηλαδή : ἓνα πρόβλημα «ἐξ ὑποκειμένου» κ' ἓνα δευτέρο «ἐξ ἀντικειμένου».

Καὶ τὸ πρῶτο μπορεῖ—καὶ πρέπει—να χωριστεῖ σὲ δύο ἄλλα προβλήματα : τὸ πρόβλημα τῆς οὐσίας καὶ τὸ πρόβλημα τῆς μορφῆς. Τὸ «ἐξ ἀντικειμένου» πρόβλημα ἐκφράζει τὴ στάση τοῦ κοινοῦ τῆς ἐποχῆς μας ἀντίκρου στὴν ποίηση. Καί, μολονόπου πολλὰ καὶ σοφὰ καὶ εἰπώθησαν καὶ γράφτηκαν τὰ τελευταῖα χρόνια ἐξ ἀφορμῆς τῆς στάσης αὐτῆς, ὑπάρχει πάντα τόπος γιὰ ξεσκαλλίσματα πλούσια σὲ γόνιμα συμπεράσματα. Βέβαιο εἶναι, πὼς τὸ δράμα τοῦ σύγχρονου ποιητικοῦ λόγου παίζεται ἀνάμεσα σὲ δύο ἡρωϊκὰ πρόσωπα : τὸν ποιητὴ καὶ τὸν κριτικόν. Σπάνιες εἶναι οἱ φορὲς ποὺ παρουσιάζεται καὶ τὸ πολύτιμο καὶ ἀντικατάστατο τρίτο πρόσωπο, τὸ ἡρωϊκότερο, ἴσως, ἀπ' ὅλα : ὁ ἀναγνώστης. Μὰ τὰ περιστατικὰ τοῦτα δὲν εἶναι μονάχα σπάνια· εἶναι καὶ θαυμαστὰ μοναδικὰ· καὶ ἀποτελοῦν μικρὰ συγκινητικὰ γεγονότα τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς, δείγματα συμπάθειας ποὺ μᾶς φανερῶνουν ξαφνικά, πὼς κάπου κρύβεται, κάπου ἀθόρυβα συντηρεῖ τὴν ὑπαρξή τῆς αὐτῆς ἢ ἄλλης ψυχῆ, ἢ ἀδερφικῆ, ποὺ κρατεῖ τὸ τραγούδι μας κ' ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ τὸ αἰσθανθεῖ ἢ, τουλάχιστο, νὰ προσπαθήσει νὰ τὸ αἰσθανθεῖ. Καὶ μᾶς εἶναι προσφιλέστατη ἢ ἀδερφικὴ τούτη ψυχῆ. Γιατὶ σὲ καμμιά δὲν ἀνταποκρίνεται βεβαιότητα καὶ πραγματικότητα ἢ δήλωση ἐκείνων, ποὺ μὲ περισσὸ καὶ ἀδικαιολόγητο ναρκισσισμὸ ὑποστηρίζουν, πὼς γράφουν γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους καὶ μονάχα γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν ἀδυσώπητη ἐσωτερικὴ τους ἀνάγκη. Τίποτε ἀνεδαφικότερο ἀπὸ τοῦτο. Ἡ τέχνη, ὅλη ἡ τέχνη πηγάζει καὶ ἀπὸ τὸ ἐνστικτο τῆς ἐπικοινωνίας, τὸ ἐνστικτο τῆς ἀνακοίνωσης, ποὺ ἀνεβάζει σὲ ψηλότερα ἐπίπεδα τὴν κοινωνικὴ συμβίωση καὶ σπρώχνει μπροστὰ τὴ δημιουργικὴ δύναμη ὄχι τῶν

αὐτοτελῶν μονάδων, μὰ τῶν προσώπων πού κατακτοῦνε τὴν ἰκανότητα νὰ συνταιριάσουν πολλοὺς ἀντίλαλους στὴν ὑπαρξή τους καὶ νὰ πλάσουν μὲ τὴν ἐπιβολὴ καὶ τὴ γοητεία τους σύνολα προικισμένα μὲ τὸ χάρισμα τοῦ κοινοῦ θαυμασμοῦ. Κάθε ἔκφραση προϋποθέτει τὴν ὑπαρξὴ τοῦ γείτονα. Παρατηρήθηκε πολλὲς φορές, πῶς, ἂν ἓνας τεχνίτης, ἓνας ζωγράφος ἢ ἓνας ποιητὴς ζοῦσε ὀλομόναχος σ' ἓνα ἔρημο κόσμο χωρὶς δυνατότητα ἐπικοινωνίας μὲ ὅ,τιδήποτε χωρὶς τὴ συνύπαρξὴ καμμιάς ἀναγκαϊότητας, πολὺ γρήγορα θὰ ἔπαυε νὰ ἐκφράζεται· κι ἂν ἐπίμενε νὰ ἐκφράζεται, ἡ πράξη του θὰ εἶταν πέρα γιὰ πέρα ἄσκοπη. Ἄλλως τε ἡ πραγματικὴ τέχνη ξετυλίγεται μονάχα μέσα σὲ προχωρημένα κοινωνικά περιβάλλοντα κι' οἱ περίοδοι τῆς ἀκμῆς τῆς συνταιριάζονται μὲ τὴν ἀνθρῆση τῶν πολιτειῶν, μὲ τὴν κοινωνικὴ εὐμάρεια, μὲ τὴν ἐντατικὴ καλλιέργεια τῶν ὁμαδικῶν ἰδεῶν, μὲ τὶς ἀνατάσεις πού προωθοῦν λαοὺς καὶ τόπους πρὸς τὰ μεγάλα ἱστορικὰ πεπρωμένα τους. Καὶ κάθε τεχνίτης, πού εἶναι ἄξιος τοῦ προορισμοῦ του, δὲ μπορεῖ παρὰ ν' ἀποβλέπει πρὸς τὴν ἐξασφάλισή μιᾶς τέτοιας καθολικότητας καὶ πρὸς τὴν κατάκτηση τῆς ἀθανασίας, πού εἶναι προέκταση σὲ χρόνον, παράλληλη πρὸς τὴν προέκταση σὲ χωρὸν. Κάθε τεχνίτης ἄξιος, τοῦ προορισμοῦ του, δὲ μπορεῖ παρὰ ν' ἀποβλέπει στὴν ἔκτασιν καὶ τὴ διάρκειά, στὴ δημιουργία μιᾶς γοητείας καὶ μιᾶς ἐπιβολῆς ἐπάνω στους συνανθρώπους του καὶ στὸ γόνιμο ἄπλωμα τῆς προσωπικότητάς του ἴσαμε τὶς ἐπόμενες καὶ τὶς μεθεπόμενες γενιές καὶ πάρα πέρα. Κάθε τεχνίτης, τέλος, ἄξιος τοῦ προορισμοῦ του δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ σχεδιάζει μεγάλα ἔργα καὶ μεγαλοφάνταστα κατορθώματα, προσφέροντας σὲ τούτῃ τὴν ἀκάματη προσπάθειά του ὅλο τὸ ἐσωτερικὸ του θησαύρισμα, χωρὶς φειδῶ, χωρὶς ἐπιφύλαξη, χωρὶς ὑποχώρηση ὅλη τὴν ἐπώδυνον κατακτημένη ἐμπειρία του, ὅλη τὴ δύναμή του. Στὸ μεγάλο κριτήριό τῆς ἱστορίας θέσθ' ἔχουν μονάχα τὰ μεγάλα ἔργα καὶ οἱ ἀπόπειρες τῶν μεγάλων ἔργων—δηλαδὴ ὅ,τι δὲν εἶναι μικρόχαρη σύλληψη καὶ μικρόχαρη ἐκτέλεση. Ὅ,τι δὲν ἀναδίνει τὸ πνεῦμα τοῦ βάλτου, τὴ στατικὴ συνείδηση, τὴν ἀβουλή καὶ ἀδύναμη πραγμάτωση, τὴ μικρόπνοη ἐπιδίωξη. Στὴν ἀθανασία ἔχουν συχνὰ δικαίωμα οἱ Ἴκαροι μὲ τὰ συντριμμένα φτερά. Μὰ δὲν ἔχουν δικαίωμα ὅσοι δὲ μεταχειρίστηκαν τὰ φτερά τους, γιὰ νὰ μὴ τὰ συντρίψουν, κι' ὅσοι διαθέτουν μονάχα πούπουλα ἢ μαραζωμένα κατάγυμνα δέρματα.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ
ΣΤΟ ΧΑΝΙ ΤΗΣ ΓΡΑΒΙΑΣ

*Ἡ Νίκη, μὲς στὸ διάβα τῆς
ἀπ' τῆς Γραβιάς τὸ Χάνι,
ἀσπίδα τῆ φτερούγα τῆς
στὸ γυιὸ τοῦ Ἀνδρούτσου κάνει.
Καὶ μὲς στὸ αἶμα τῆς Τουρκιάς,
πὸν χύνεται σιμά του,
ἐβούτηξ' ἓνα τῆς φτεροῦ
καὶ γράφει τ' ὄνομά του!*

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ

Η ΜΟΙΡΑ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΑΝΤΡΟΥΤΣΟΥ

ΛΙΓΑ πρόσωπα της 'Ελληνικής, μα και της Παγκόσμιας άκόμα 'Ιστορίας, θά μπορούσαμε νά βροῦμε, πού νά συγκεντρώνουν τόσο έντονα και έναλλαχτικά στή δράση και τήν προσωπική τους μοίρα τά στοιχεία του ήρωικού μεγαλείου και τής τραγικής αντίφασης και καταδρομής, όπως τά συγκεντρώνει ή μορφή του 'Οδυσσέα 'Αντρούτσου.

Ο Ρουμελιώτης αυτός σταυρητός, ό ήρωας τής Γραβιάς, ό πανσθενής και παμφήμιστος όπλαρχηγός του Εικοσιένα, λές πως είχε γεννηθή έγκαιρα, πριν άκριβώς άπ' τήν ώρα του 'Ελληνικού Ξαναγεννημοῦ, γιά νά φωτίση τό στερέωμα τής 'Εθνικής μας Παλιγγενεσίας μ' ένα άπεραντο φώς παλληκαριάς και όρθοφροσύνης, μα σύγχρονα δυστυχώς και με τήν τριβή τής άτομικής του άξίας, μέσα σ' έναν κύκλο φθορερών συναρτήσεων και καταδρομών, μέσα σέ ένα πεισματικό, προδοτικό σχεδόν περιδίνημα του ήφαιστειώδους ψυχικού κοχλασμοῦ του.

Πολλοί έγραφαν και πιστεύουν, πως τό βαπτιστικό του όνομα 'Οδυσσέας, πού του δόθηκε στήν 'Ιθάκη, ήταν σά νά συμβόλιζε προφητικά τή μελλούμενη δράση του, σάν αντίξια, άληθινά, ανταπόκριση, μέσ' στους νεότερους χρόνους, προς τήν περιπετειώδη και δυναμική μορφή του 'Ομηρικού ήρωα. Στήν πραγμα-

γματικότητα όμως, ή δράση και ή ζωή του 'Οδυσσέα 'Αντρούτσου, θά μπορούσαν νά χαρακτηρισθούν άριστα στήν υπόδηλωση του βαπτιστικού του όνόματος και με τό όνομα ενός 'Αχιλλέα ή 'Αγαμέμνονα κι άκόμη ενός Θεμιστοκλή ή και 'Αλκιβιάδη.

Είναι πραγματικά σπάνιο και πολυσύνθετο τό κράμα των ψυχικών ιδιοτήτων τής άκρότατα θεληματικής κι άρχικής και περήφανης προσωπικότητάς του, ώστε νά κλείνη μέσα της άπ' όλα αυτά τά φανταστικά και ιστορικά πρόσωπα, κι άπ' τόν 'Οδυσσέα κι άπ' τόν 'Αχιλλέα κι άπ' τόν 'Αγαμέμνονα, καθώς κι άπ' τόν Θεμιστοκλή κι άπ' τόν 'Αλκιβιάδη, κάτι δικό τους, κάτι πού ν' άπηχῆ στή νεώτερη ιστορία μας τις έξάρσεις και τά πείσματα, τις μεταπτώσεις και τά παραστρατήματα των θρυλικών αυτών προσώπων του 'Ελληνικού μύθου και τής 'Ελληνικής ψυχής.

Τό γεγονός είναι, πως ό νεώτερος 'Οδυσσέας μας, ό γυιός του τιμημένου και άγνού έθνομάρτυρα, του φημισμένου 'Ανδρέα Βερούση, ή 'Ανδρίτσου, του καταγόμενου άπ' τις Διβανάτες, όχι μόνο ήταν άπόγονος μιας ήρωικής Ρουμελιώτικης γενιάς, μα τις έθνικές παραδόσεις του τις τόνιζε και τις έπλούταινε κ' ή μητρική άπ' τήν 'Ηπειρο γενιά τής σθεναρής, άκατά-

βλητης, ὅπως ἀποδείχτηκε, μάνας του, τῆς καπετάνισσας Ἀκριβῆς, τὸ γένος Τσαρλαμπᾶ. Ἄλλὰ κι αὐτὴ ἀκόμα ἡ ψυχικὴ καὶ σωματικὴ προπαρασκευὴ του μέσ' στὸν ἀρματολισμὸ καὶ ἡ πνευματικὴ του ἱκανοποιητικὴ προπαιδεύση, μαζί μὲ τὴν πρακτικὴ προγύμναση τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ πολιτικοῦ του δαιμόνιου μέσ' στὴν αὐλὴ τοῦ Ἀλή-πασᾶ τῶν Γιάννεων, τὸν εἶχαν διαπλάσει σ' ἓναν ἔξοχο ἀρχηγὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης, σ' ἓναν ἀνεκτίμητο, φωτεινὸ, στ' ἀλήθεια, πλοηγὸ μέσ' στὰ ἐπικίνδυνα καὶ δασύφαλα νερὰ τῶν πρώτων ἐπαναστατικῶν ἐκδηλώσεων.

Ἀθλητικὸς, εὐρωστος, κανονικὸς στὸ ἀνάστημα, ὀκυποδέσ-ατος, πλατύστερνος, βαθύκομος καὶ δασύς, ἐλευθερόστομος, ἀετομάτης καὶ γενικὰ ἐπιβλητικὸς καὶ ἀνδροαρετῆς στοὺς τρόπους καὶ τῆ θεά, ἄφησε στὴν κλέφτικη παράδοση ἓναν θρύλο μοναδικῆς λεβεντιάς καὶ μεγαλοσύνης, Ἐνεσάρκωνε ἀληθινὰ τὸ δημοτικὸ ὄραμα τοῦ ἀντρωμένου :

Σὰν βράχος εἶν' ἡ πλάταις του
σὰν κάστρ' ἡ κεφαλὴ του
Καὶ τὰ πλατεῖα τὰ στήθια του
τοῖχος χορταριασμένος.

Μολονότι βέβαια ἡ στρατιωτικὴ θητεία του μέσ' στὰ σερᾶ-για τοῦ Ἀλῆ δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ ἐπενέργησε δισυπόστατα στὴν ὅλη διάπλαση τοῦ χαρακτήρα καὶ τῆς μορφῆς του, ἀφοῦ μάλιστα κι ὁ γάμος του καὶ ἡ προίμισή του ἀπ' τὶς ἐπιβολές τοῦ Ἀλῆ στοὺς κάτοικους τῆς Λιβαδιάς ἔδειχναν τὴν ξεχωριστὴ ἐκτίμη-ση τοῦ τυράννου στὸν προστατευόμενό του (καὶ σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ σημειώσουμε, πὼς ἔχουμε ὑπ' ὄψει ὅλα τὰ νεώτερα δεδομένα γιὰ τὴν ἀκριβοδικαίη τοποθέτηση

τοῦ Ἀλῆ στὸν ὀρίζοντα τῆς νεώτερης ἱστορίας μας), πάντως ὁμως τὸ πατριωτικὸ ἀκραιφνές του αἶσθημα καὶ ἡ πηγαία Ἑλληνικὴ του συνείδηση δὲ μποροῦν ν' ἀμφισβητηθοῦν μ-προστὰ στὴν ὥρα τοῦ ξεσηκωμοῦ τοῦ Γένους γιὰ τὴν ἐθνικὴ λευτεριά.

Λίγα κείμενα, ἂν μὴ κανένα, μὲ τόση ζωηρότητα καὶ διαυγῆ καὶ ἀποφασιστικὴ διάθεση, δὲν ἐκφράζει τὸν πόνθο τοῦ Ἑλληνισμοῦ γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῆς λευτεριάς, ὅπως ἡ περιφρημὴ πρὸς τοὺς Γαλαξειδιῶτες ἐπιστολὴ τοῦ Ὀδυσσεᾶ τῆς 22 Μα-ρτίου 1821. Ἐνα κείμενο γεμάτο παρότρυνση κι ἐνθουσιασμό, πού ξεσπάει μέσα ἀπ' τὴν ταπεινώση καὶ τὸ βάρος τῆς σκλαβιάς, μὰ πού ξέρει κιόλας, μὲ τὴν ἐπίγνωση τῆς πρόσφορης στιγμῆς, νὰ συμπαρασύρῃ τοὺς πολῦτι-μους γιὰ τὸ κίνημα ἀδερφούς Γαλαξειδιῶτες στὴν ἐθνικὴ ἐπα-νάσταση. Οἱ λόγοι τοῦ Ἀντροῦ-τσου εἶναι μὴ ἀδυσώπητη λάβα πού κατακαίει τὰ στήθια τῶν δειλῶν καὶ τῶν ὀλιγόπιστων :

«Ὁ,τι θὰ κάμωμε, πρέποντας εἶναι νὰ τὸ κάμωμε μὴν ὦρα ἀρχήτερα, γιατί ὕστερα θὰ χτυ-πᾶμε τὰ κεφάλια μας. Τώρα ἡ Τουρκία εἶναι μπερδεμένη σὲ πολέμους καὶ δὲν ἔχει ἀσκήρια νὰ στεῖλῃ καταπάνω μας. Ἄς ὀφεληθῶμεν ἀπὸ τὴν περιστά-σιν ὁποῦ ὁ Θεὸς ἀκούοντας τὰ δίκαια παράπονά μας, μᾶς ἔστει-λε δι' ἐλόγου μας' μὴ ὦρα πρέ-ποντας εἶναι νὰ ξεσπάσῃ αὐτὸ τὸ μαράζι, ὁποῦ μᾶς τρώγει τὴν καρδιά. Στ' ἄρματα, ἀδέλφια! ἢ νὰ ξεσκαβωθοῦμε ἢ ὅλοι νὰ πεθάνουμε' καὶ βέβαια καλλίτερο θάνατο δὲν μπορεῖ νὰ προτιμῆσῃ κάθε Χριστιανὸς καὶ Ἑλληνας».

Ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ ἔγγραφο αὐτὸ, ὁ Ὀδυσσεᾶς, ἦ-ταν ἓνας ἀπὸ τοὺς πρὸ πληρο-

φορημένους καὶ κατατοπισμένους ἀρχηγούς καὶ φιλικούς γιὰ τὴν σκοπιμότητα τοῦ κινήματος σ' αὐ-τὴν ὦρα. Τὸ περιεργό εἶναι, πρὸς τιμὴ του, πὼς οὔτε νύξη κάνει γιὰ ὁποιοσδήποτε δῆθεν ἐνισχύσεις ξένων δυνάμεων, ἀν-τίθετα ἀπὸ τὴν τακτικὴ τοῦ Ὑ-ψηλάντη στὴν προκήρυξη τοῦ Ἰασίου κι ἀντίθετα ἀπ' τὶς πο-νηριᾶς καὶ τὶς πλεκτάνες τοῦ Παπαφλέσσα στοὺς προεστούς τοῦ Μοριά. Ἡ συνείδηση τοῦ Ὀδυσσεᾶ λάμπει πρὸς παστρικὴ καὶ πρὸς φωτεινὴ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐκδηλούμενους ἡγέτες σ' αὐτὴ τὴν ὦρα.

Ἡ ἀποφασιστικὴ καὶ τὸ ἡγετικὸ του μένος ἐκδηλώνον-ται μὲ ἀνεπανάληπτο ἀληθινὰ μεγαλεῖο κατὰ τὴν κρίσιμη στι-γμὴ τῆς μάχης τῆς Γραβιάς. Ἡ στρατηγικὴ του μέριμνα, γιὰ τὶς ἐνισχύσεις (ὅπως τὸ δείχνει ἄλ-λο γράμμα του πρὸς τὸν Βασ. Μποῦργου, τῆς 3 Μαΐου 1821) κ' ἡ τολμηρὴ του στάση ἀπέ-ναντι στοὺς ἄλλους φοβισμένους ὀπλαρχηγούς τῆς Ρούμελης, τὸν Πανουργιᾶ, τὸν Δυοβουνιώτη κλπ., μετὰ τὴν ἀποτυχία τῆς Ἀλαμάνας καὶ τὸ τραγικὸ τέ-λος τοῦ Διάκου, τοῦ Ἡσαΐα καὶ τῶν συντρόφων τους, τὸν ἀνεβάζουν ἀλήθεια σὲ θέση ἡ-ρωϊκοῦ πρωταγωνιστῆ στὴν ἱ-στορικὴ μέρα τῆς 8 Μαΐου 1821, ὁπότεν αὐτὸς προσωπικὰ, μὲ τὰ παλληκάρια πού τὸν ἀκολούθη-σαν ἐθελοντικὰ στὸ χορὸ, τα-μπουρώθηκε στὸ πλινθόχτιστο, σαραβαλιασμένο χάνι, γιὰ νὰ κόψῃ, ὅπως καὶ τὸν ἔκοψε, τὸ δρόμο τοῦ Ὁμέρ Βουόνη καὶ τοῦ Κιοσὲ Μεχμέτ γιὰ τὴν Πε-λοπόννησο. Ἡ νυχτερινὴ φυγὴ ἀπ' τὸ χάνι, ὅπως ἀργότερα ἡ ὀργανωτικὴ του ἐπιμέλεια γιὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ Μπαϊράμ -πασᾶ στὰ Βασιλικά καὶ ἡ ἐπι-τήδεια ἀπ' αὐτὸν ἐπιβίβαση τοῦ

κινδυνεύοντος στρατεύματος ἀπ' τὸν ὄρνο τῆς Ἀγίας Μαρίας, δείχνουν τὴ συγκερασμένη στὸν ἡρωϊσμὸ πολεμικὴ φρόνηση, τὴν ἀντάξια ἐνὸς ἐπιτήδειου στρα-τηγοῦ, σὰν τοῦ Φορμίωνα ἢ τοῦ Δημοσθένη τῶν Ἀθηναίων ἢ καὶ τοῦ Βρασιδά τῆς Σπάρτης. Ἀ-κόμα κι αὐτὴ ἡ ἐνημερωμένη του προφυλαχτικὴ κατὰ τῶν ἐχ-θρῶν του, ὅπως τὸ πιάσιμο τοῦ Νούτσου καὶ Παλάσκα, καθὼς προσπαθοῦσαν νὰ τὸν προκατα-λάβουν στὸ στρατόπεδο τῆς Δρα-κοσπηλιάς, ὅλα αὐτὰ τὸν ἀπο-δείχνουν ἄνθρωπον περινούστα-τον καὶ ξυπνόν, ἀρχηγὸν ἀξιον τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς θέσης του.

Ἦταν ἐπόμενο μέσα στὸν ἀ-διαμόρφωτο καὶ ζέοντα κόσμο τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης, ὅπου οἱ φιλοτιμίες καὶ τὰ πάθη τῶν πολεμιστῶν συμπλεκόντου-σαν μὲ τὶς μεθοδικές καὶ ἀκαί-ρες φιλοδοξίες τῶν κοτζαμπά-σῃδων καὶ καλαμαράδων, τῶν ἐκπολιτισμένων καὶ φραγκομα-θημένων Φαναριωτῶν, τῶν αὐ-τόκλητα παλινστημένων πολιτι-κάντηδων λογίων καὶ γιατρο-φιλοσόφων, καθὼς καὶ τῶν αὐ-ταρχικῶν καὶ καταχρῶμενων κά-πτε κληρικῶν, νὰ δημιουργη-θοῦν ὀξύτατες παρεξηγήσεις καὶ ἀντιθέσεις, νὰ ξεσπάσουν ἄγρια ἐπεισόδια καὶ στὸ τέλος κ' ἐμ-φύλιος πόλεμος μεταξὺ τῶν διά-φορων κομμάτων καὶ μερίδων, πού διαμφισβητοῦσαν τὰ πρω-τεῖα καὶ τὴν Κυβέρνηση τοῦ ἀνελευθέρωτου ἀκόμα τόπου.

Σ' αὐτὲς τὶς διαμάχες φθάρηκαν πολλὲς προσωπικότητες καὶ πολ-λὲς δυνάμεις τοῦ ἀγωνιζόμε-νου ἔθνους. Πότε ὀριστικά, πότε παροδικά. Στοιμώθηκε ὁ Δημ. Ὑψηλάντης. Διακινδύνε-ψαν ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Κα-ραϊσκάκης. Ἀπογοητεύθηκε ὁ Βύρων καὶ ἐκμηδενίστηκε ὁ Ἀντροῦτσος. Τὸ δυστύχημα γι'

αὐτὸν ἦταν, πὼς ἀντιμετώπισε ἀπὸ τὴν ἀρχή, κι ἀπ' ἀφορμὲς προσηγούμενης μεταξὺ τους ἀντιπάθειας, τὸ σκοτεινὸ μίσος τοῦ Κωλέτη καὶ τὴν ὑπουλή ἀντιμαχία τοῦ φθόνου κατὰ τῆς προσωπικῆς αἰγλης πού τοῦδιναν τὸ φημισμένο γένος, ἡ ἡρωικὴ του ἀντρεία, ἡ ἐξοχὴ ἀνωτερότητα τῶν προσόντων, τὸ ἀτίθασσο καὶ ἀπερίφραστο ὕφος του. Σ' ἓνα ἀπόσπασμα τῆς περιφημῆς ἐπιστολῆς του, πού ἀναφέραμε, ἔγραφε: «Ἐγὼ, καθὼς τὸ γνωρίζετε καλότερα, ἀγαπητοί μου Γαλαξειδιῶταις, ἤμπορῶ νὰ ζήσω βασιλικά, μὲ πλοῦτια, τιμὰς καὶ δόξας. Οἱ Τοῦρκοι ὅ,τι καὶ ἂν ζητήσω μού τὸ δίνουνε παρακαλιώντας, γιατί τὸ σπαθὶ τοῦ Ὀδυσσεῦς δὲν χωρατεύει.» Μιά τέτοια γλώσσα καὶ μιὰ τέτοια ὁμῶς περήφανη αὐταρχικότητα δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ συμβιβασθῆ, μὰ οὔτε καὶ νὰ γίνῃ ἀνεκτὴ ἀπὸ τὶς διάφορες μετριότητες καὶ φαιρίες.

Ὁ ἐπικατάρτος Ἄρειος Πάγος, τὸ παρδαλὸ αὐτὸ ἐκτελεστικὸ σῶμα τῆς Ἀνατολικῆς χέρσου Ἑλλάδος, πού ἐπέπρωτο ἀργότερα νὰ διαλυθῆ ἄδοξα, ἐπαιξε δολιῶτατο κατὰ τοῦ Ὀδυσσεῖα παιγνίδι, μὲ τὶς ἀνόητες προσταγές, τὰ παράλογα σχέδια, τὴν ἀκαδημαϊκὴ κενολογία καὶ τὴν δοξομανῆ φλυαρία καὶ ἀνεγμάτιστη ἀξιοματικότητά του. Ἄν ἦταν ποτὲ δυνατὸν ὁ Φωκίων Νέγρης, ἡ ὁ ἐπίσκοπος Ταλαντίου Νεόφυτος, ἡ ὁ λεξικογράφος Ἀνθίμος Γαζῆς καὶ οἱ παρόμοιοι, νὰ καθοδηγήσουν ἓναν Ὀδυσσεῖα Ἀντροῦτσο, ἡ ν' ἀντικαταστήσουν ὀπωδῆποτε μὲ τὴ σφραγιδοκρατία τους τὴν προσωπικὴ στὴ Ρούμελι ἐπιβολὴ ἐνὸς τέτοιου ἀρχηγοῦ πού τὸν ἔκογαν καὶ τρέμαν Τοῦρκοι καὶ Ρωμιοί! Τὸ ἐπεισόδιο

τῆς προσβλητικῆς ὀνομασίας του σὲ χιλιάρχο καὶ μετὰ ἡ κατὰ τοῦ προσώπου του δολοφονικὴ συνωμοσία στὸ σκάφος τοῦ Φισφίζη μαρτυροῦν γιὰ τὴν πικρότητα πού δημιούργησαν στὴν ψυχὴ του οἱ χθαμαλές, ἀπρόσεχτες καὶ ἀσεβέστατες ἀπέναντί του ἐκδηλώσεις τῆς λεγόμενης πολιτικῆς ἀρχῆς.

Οἱ ἐχθροὶ του ἀπ' τὴν Κεντρικὴ Διοίκηση δὲν χάνουν τὴν εὐκαιρία νὰ τὸν ταπεινώσουν καὶ νὰ τὸν πληγώσουν βαρύτερα. Ἀποδέχονται τὴν πρόταση τοῦ Ἄρειου Πάγου καὶ τοῦ στέλνουν ἀργότερα τὸν Ἀλέξη Νοῦτσο μὲ τὸν Χρ. Παλάσκα, ναί, μὲ τὸν ἀδοκίμαστο Χρ. Παλάσκα, ὡς ἀντικαταστάτη του! Κ' ἔτσι, ὁ Ὀδυσσεῖας, σὲ μιὰ στιγμὴ ἀναπόφευχτου καὶ ὑπερδικαιολογημένου ἐρεθισμοῦ τῆς φιλαυτίας καὶ τῆς περηφάνιας του, ἡ καὶ τοῦ αἰσθηματοῦ τῆς προσωπικῆς σωτηρίας του, ἀφήνεται νὰ παρασυρθῆ στὴν πρόκληση, ἡ τὴ σιωπηλὴ ἐγκρίση τοῦ ἐγκλήματος. Στὸ αὐθόρμητο, δηλαδή, σφάξιμο ἀπ' τοὺς πιστοὺς ἄντρες του τῶν δυὸ αὐτῶν ἀνεπιθύμητων ἀπεσταλμένων τῆς ἀθέατης, μακρινῆς, καὶ σκιώδους στ' ἀλήθεια Κεντρικῆς Διοίκησης πού ἔδρευε στὸ Μοριά. Ἐπακολούθημα σ' αὐτὸ τὸ ἐγκλημα ἦταν ἡ δραματικὴ ἀποκήρυξη καὶ προγραφή τοῦ Ὀδυσσεῖα ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση μὲ τὸν ταυτόχρονο ἀφορισμὸ του ἀπὸ τὸν τότε Ὑπουργὸ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, Ἐπίσκοπο Ἀνδρούσης Ἰωσήφ, τὸν εὐεπίφορον αὐτὸν κι ἄθῶον κατὰ τ' ἄλλα κληρικόν. Ἐτσι, ὁ Ὀδυσσεῖας, σὰ νέος μηνίαν Ἀχιλλεύς, ἀποσύρεται τότε ἀπ' τὸν ἀγῶνα. Πηγαίνει στὴ σπηλιά του, στὴ Μσύρη Τρούπα τῆς Βελίτσας. Εἶναι χαρακτηριστικὰ ὁμῶς τὰ ἴδια του τὰ λόγια γιὰ τὴν τότε

ψυχολογία του: «Ὅπου καὶ ἂν σταθῶ δὲν ἀπαντῶ εἰμὴ δολοφόνου» πὼς θέλεις ἓνας στρατιώτης, ὅστις δὲν εἰσέρει νὰ μεταχειρίζεται εἰμὴ τὸ σπαθὶ καὶ τὸ τουφέκι του, νὰ ἔχη νὰ ὑπερασπίζηται καὶ κατὰ τῶν κρυπτῶν μηχανορραφημάτων, τὰ ὅποια εἶναι ὡς τόσοι μὴ φαινόμενοι δαίμονες εἰς τὸ σκότος.» (Ἴδε ἱστορικὴν πραγματείαν «Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτης» Κωνστ. Παπαμιχαλοπούλου, 1873, σελ. 29).

Ἡ Κυβέρνηση, βέβαια, πιεζόμενη ἀπ' τὰ γεγονότα καὶ τὶς διαμαρτυρίες τῶν ὄπλαρχηγῶν, ἐπαναφέρει τὸν Ὀδυσσεῖα στὴ θέση τοῦ οὐσιαστικοῦ ἀρχιστατήγῳ τῆς Ἀνατολ. Στερεῖς Ἑλλάδος. Δὲν θὰ παρακολουθήσουμε ὁμῶς ὡς τὸ τέλος λεπτομερῶς τὶς μετέπειτα φάσεις τῆς ἱστορικῆς δράσης τοῦ Ὀδυσσεῖα Ἀντροῦτσο στὸν ἀγῶνα. Δηλαδή, τὴν δράση του στὴν ὀργάνωση τοῦ φρουρίου τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου διώρισε φρούραρχο τὸν Γκούρα—ἀπαρχὴ τοῦ ψυχικοῦ χωρισμοῦ τῶν καὶ τῆς ἐναντίον του στροφῆς τοῦ ἄπληστον αὐτοῦ πρωτοπαλλήκαρου, πού γινε ὁ πονηρὸς ὑποστηρικτῆς τῶν νόμιμων καταστάσεων καὶ ὄργανο τοῦ Κωλέτη. Οὔτε καὶ τὶς διαφορούμενες καὶ παρακινδυνευμένες συνεννοήσεις τοῦ Ὀδυσσεῖα (τὰ καπάκια) μὲ τὸν Κιοσὲ Μεχμέτ ἡ τὸν Ὀμέρ—πασὰ τοῦ Ἐγγριπῳ καὶ σχετικὰ μὲ τὸν Περχόφτσαλη τὶς ἐπιστολές του στὸν Σουλτάνο καὶ τοὺς πρέσβεις, πού κατάφερε μ' αὐτὲς τὴν ἀνάκληση καὶ ἐξόντωση τοῦ ἐπικίνδυνου αὐτοῦ εἰσβολέα. Τί Θεμιστόκλειες, πραγματικά, ἀπὸ ἀποψη ἠθικῆς εὐθύνης κ' ἐπιτηδειότητος, πρωτοβουλίας καὶ χειρισμοῦ, πού κατένευε ἄλλος δὲν θὰ μπορούσε ν' ἀποτολμήσῃ! Κι ἀκόμα τὸ εὐφύες του τέχνασμα γιὰ τὴν

σωτηρία τοῦ Μεσολογγίου στὴν πρώτη πολιορκία καὶ τὶς ἄκαρπες κ' ἐπανελημμένες προσπάθειές του γιὰ τὴν κατάληψη τοῦ φρουρίου τῆς Χαλκίδας, πότε μὲ δολιεύματα, πού τ' ἀπέφυγε ὁμῶς ὁ ἀγρυπνος Ὀμέρ—πασὰς τῆς Κάρυστου, πότε μὲ ἐκστρατείες καὶ πολιορκίες, τὶς ὁποῖες ἀβόηθητος ἀπ' τὴν Κυβέρνηση ἐνεργούσε ὁ Ὀδυσσεῖας.

Τὸ γεγονός εἶναι, πὼς μετὰ τὸ ἐγκλημα τῆς Δρακοσπηλιάς ἡ μοῖρα τοῦ Ἀντροῦτσο εἶχε γυρῆ δρισιτικά στὴν τραγικὴ τῆς ἐκβαση. Παρὰ τὴν ἐκτίμηση πού τοῦχαν ὁ Νικήτας, ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Κώστας Μπότσαρης, ὁ Ὑψηλάντης κι ἀκόμα ὁ Βύρων, μὲ τὸν ὁποῖον σχεδίαζε συνάντηση, ἐπὶ μὴ φαινόμενοι δαίμονες εἰς τὸ σκότος, κατῶρθωναν νὰ συκοφαντοῦν τὶς πρωτοβουλίες καὶ τὴ δράση του καὶ νὰ τοῦ παραλύουν τὴν τόσο προστατευτικὴ γιὰ τὸ Μοριά παρουσία του στὴν Ἀνατ. Ἑλλάδα, δελεάζοντας τοὺς πιστούς του, ὅπως τὸν Γκούρα, ἡ ἐξαγοράζοντας ἄλλους κι ἀφοπλίζοντας τὸν βαθμιαία, μὲ κάθε τρόπο, ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες καὶ τὰ παλληκάρια του.

Μπροστὰ στὸν ἀφόρητο αὐτὸ ἠθικὸ διωγμὸ καὶ τὴν φοβία ἴσους πού τοῦ δημιούργησαν οἱ συνεχιζόμενες ἐναντίον του ἀπόπειρες, ὅπως αὐτὲς πού τοῦ γιναν στ' Ἀνάπλι, ὁ πονηρὸς αὐτὸς νεώτερος Ὀδυσσεῖας, τῶν διαρκῶν στρατηγημάτων καὶ ἐλιγμῶν, ἔχανε τὸ χαρακτηριστικὸ αὐτὸ ρόλο του κ' ἔπαιρνε τὴν ψυχολογία τοῦ διωκόμενου Θεμιστοκλῆ ἡ Ἀλκιβιάδῃ. Ὡς πού στὸ τέλος, σὲ μιὰ στιγμὴ, ρίχτηκε μὲ μερικά παλληκάρια του στὴν ἀγκαλιά τῶν Τοῦρκων, προσφέροντας τὰ βαριά αὐτὰ λόγια τοῦ γογγυσμοῦ καὶ τῆς ἀπογοήτευ-

σης: «Δοιπόν δι' ἐμὲ ἐλπίς σωτηρίας δὲν ἔμεινε πλέον!! ἄς ὀψωνται οἱ αἰτίοι!»

Μετὰ μιὰ μικρὴ περίοδο ἀδρανείας καὶ μιᾶς ἀκαρπῆς ἀτυχῶς βλέψης νὰ γίνῃ κύριος τοῦ Καράμπαμπα, ὁ παλιὸς ἥρωας τῆς Γραβιάς, ἐγκαταλειμμένος σχεδὸν ἀπ' ὅλους τοὺς δικούς του, μετανιωμένος ἀσφαλῶς στὴν καρδιά του κοί πολιορκημένος στὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγ. Λιά τῆς Βελιβοῦς κοντὰ στὶς Λιβανάτες, παραδινότανε στὸν κυβερνητικὸ στρατὸ ποὺ τὸν εἶχαν ἐξαποστείλει νὰ τὸν ἐξοντώσῃ. Εἶχε ζητήσῃ σὰν ὄρο τῆς παράδοσής του καὶ τοῦ τὸν εἶχαν ἔνορκα ὑποσχεθῆ οἱ ἀρχηγοί, ὁ Γιάννης Γκούρας, ὁ Νίκος Κριεζώτης, ὁ Στάθης Καταιογιάννης, ὁ Γιάννης Ρούκης, ὡς δὲν θὰ τὸν ἔθιγαν καθόλου ὡς τὴν προσαγωγὴν του στὴν Κυβέρνηση γιὰ νὰ δικασθῆ. Γι' αὐτὸ προσωρινὰ τὸν ἄφησε ὁ Γκούρας νὰ κυκλοφορῆ ἐλεύθερα στὸ στρατόπεδο. Μὰ, δόλια καὶ βδελυρά, ὁ διψασμένος αὐτὸς γιὰ τιμὴ καὶ πλοῦτια παλιὸς του σύντροφος ὁ ὑπαταχτικός, ὁ Γιάννης Γκούρας, σιγά-σιγά τὸν περίσφιξε ὡς τὴν πανάθλια διαπόμπευση ἀπὸ τὸν ὄχλο τῆς Ἀθήνας καὶ ὡς τὴ φριχτὴ νύχτα τῆς ἐκτέλεσής του στὴν Ἀκρόπολη τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ τὸν ἀντιφρούραρχο Γιάννη Μαμούρη καὶ τρεῖς ἄλλους δολοφόνους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ ἀπαίσιος Τριανταφυλλίνας.

Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ παράγραφος τῶν «Ἀπομνημονευμάτων» τοῦ Μακρυγιάννη μὲ τὴν ὁποῖαν ἐκδηλώνει, συνοπτικὰ καὶ ἐπιγραμματικώτατα, τὸν ἀποτροπιασμὸ καὶ τὴν ἀγανάκτησίν του γιὰ τὸ τέλος τοῦ Δυσσεᾶ: «Πήγανε ἀναντίον του ὁ δικός του ὁ Γκούρας, τὸ παιδί του, ὁποῦ αὐτὸς τὸν δόξασε, μπιστεύ-

τηκε καὶ βγήκε καὶ παρεδόθη εἰς τὸ παιδί του. Τὸν πήρε εἰς τὴν Ἀθήνα καὶ τὸν σκότωσε. Τελείωσε πλέον ὁ κύριος Κωλέτης καὶ ἀπὸ τὸν τρίτον ἀντιζήλόν του: Δυσσεᾶ Ἀντρίτσο, Ἀλέξη Νουτσο, Χρήστο Παλάσκα, καὶ τοὺς τρεῖς τοὺς σκότωσε». Εὐγενέστερο καὶ πῶς συγκινημένο ἀνθρώπινο κλάψιμο, δὲ μπορούσε νὰ γραφτῆ, γιὰ τὴν βαθύτερη πλοκὴ καὶ ἐκβασὴ τῆς ὅλης Ἀντρουσιακῆς κακοστέναχτης κρημνίσης.

Ἄλλ' ἡ στυγνότητα ἀπάνθρωπη μορφή τοῦ φόνου μὲ τὸ φοβερὸ στρογγύλο, μὲ τὴν ὁποῖαν καὶ μόνον μέθοδο κατεβλήθη ὁ λιονταρόθυμος κρατούμενος χωρὶς καμμιά ἐπίσημη διαταγὴ γιὰ τὴν ἐκτέλεσίν του, τὴν τραγικὴ αὐτὴ νύχτα τῆς 5-6 Ἰουνίου τοῦ 1825, ὑπερβάλλει, σ' ἀλήθεια, σὲ συγκλονιστικὴ σύνθεση καὶ σὲ μοχθηρὴ ἐφευρετικὴτητα, καὶ αὐτὲς ἀκόμα τίς πῶς σκληρὲς καὶ καταπληκτικώτερες ἐκδηλώσεις τοῦ Σαϊεπηρικοῦ πνεύματος. Γενικὰ ὅλη ἡ σκηνοθεσία γιὰ τὴν κάλυψη τοῦ ἐγκλήματος, μὲ τὴν παρουσίαν του σὰν πέσιμο τάχα τοῦ Δυσσεᾶ ἀπὸ τὰ τεῖχη τοῦ Κουλέ, καθὼς προσπάθαγε νὰ δραπετεῦσῃ, θυμίζει τὰ φρικιαστικὰ ἐγκλήματα τῶν Ἰταλῶν τυραννίσκων στὴν Ἀναγέννηση. Ἐπέπρωτο τὸ ἱερὸ δάπεδο τῆς Ἀκροπόλεως, μετὰ ἀπὸ τὸ πανάρχαιο Κυλώνειο ἄγος, νὰ κηλιδωθῆ καὶ πάλι, στὰ νεώτερα χρόνια, ἀπὸ ἓνα τέτοιο στυγερό καὶ ἀποτρόπαιο ἐγκλημα! Ἴσως ἀκόμα μάλιστα νὰ μὴν ἔγιναν γιὰ τὴ μνήμην τοῦ Ἀντρούτσου οἱ ὀφειλόμενοι Ἐπιμενίδειοι καθαρμοί.

Ὅπως ὅποτε, ἡ ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα ἔχασε τότε ἓνα πολῦτιμο στήριγμα, μιὰ ὑπέροχη μαχητικὴ τῆς δύναμιν. Ποιὸς ξέρει ποῖα θὰ ἦταν ἡ ἐκβασὴ ἀρ-

γότερα τῶν προσπαθειῶν κατὰ τοῦ Μπαράμη καὶ τοῦ Κιουταχῆ, ἂν ὁ Ὀδυσσεᾶς, σὰν ἄλλος Καραϊσκάκης, δὲν ἀνασύρονταν στὴν ἐνέργειαν μὲ τὴν εὐλογία ἐνὸς Ζαΐμη! Ἡ προσωπικότητα τοῦ Ὀδυσσεᾶ παρουσιάζει ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ μιᾶς ὑπέροχης ἡγετικῆς μορφῆς, ἀτσαλωμένης στὴ φωτιά καὶ στὴν πύρα τῶν γεγονότων τῆς κλέφτικης ζωῆς, ἀναθρεμμένης στὸ ὄνειρο τῆς ἀπελευθέρωσης, ποτισμένης στὴν ἐπίγνωση τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος τοῦ Γένους, ἀποφασισμένης στὴ θυσία, μὰ καὶ γεμάτης, βέβαια, ἀπὸ τίς προσωπικὲς φιλοδοξίες καὶ ἀξιώσεις, ποὺ θυμίζουν τὴν ἀγέρωχη ἀπαιτητικὴτητα καὶ συμφεροντολογία τοῦ Ἀγαμέμνονα. (Σκοτεινὸ σχέδιο διαμοιρασμοῦ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Γκούρα τῶν ἀγρῶν καὶ ἐλαιῶνων τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως τὸ περιγράφει ὁ Μακρυγιάννης, δεσποτισμὸς κατὰ τῶν Ἀθηναίων προκρίτων καὶ ἀπειλητικὸ ὕψος γιὰ τὴν ἐπιστροφὴ τῶν γροσίων του. Ἴδε ἐπιστολὴν του 13 Φεβρ. 1825: «Καὶ μὴ φαντάζεσθε μὲ τὴν Διοίκησιν, ὅτι ἐγὼ εἰς τὸ δίκαιόν μου βασιστεῖς δὲν φοβοῦμαι οὔτε τὸν Θεόν»). Καὶ τέλος ἀπὸ τὸν χαρακτήρα του, ἓνας τολμητίας πάντοτε, ἐπιρροπῆς στὶς αὐταρχικὲς ριζικὲς λύσεις τῶν ἄκρων, ὅπως τὸ δείχνει στὴ συνομιλία του μὲ τὸν Κολοκοτρώνη σ' Ἀνάπλι, τὸ 1824, ὅπου τοῦ πρότεινε τὴν ἐξόντωση τῶν ἀντιπάλων κοτζαμπάσηδων, μὰ ὁ σωφρονέστατος καὶ χριστιανικώτατος Γέρος τοῦ ἀρνῆθηκε διαρρηθὴν τέτοιο σχέδιο (Ἴδε «Ἀπομνημονεύματα» Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας, Φατάκου).

Ὁ Ὀδυσσεᾶς ἦταν, ἐξ ἄλλου, γενναιοφρων καὶ μεγαλοπρεπὴς καὶ ἡγεμονικώτατος στὴν παράσταση καὶ τὸ περιβάλλον. Ἡ

ἐμπιστοσύνη, μὲ φόβο καὶ θαυμασμό, ποὺ ἐνέπνεε στοὺς Ὀθωμανοὺς, ἡ συναναστροφὴ καὶ σύνδεσός του μὲ ξένους, ὅπως μὲ τὸν Τρελλῶνυ, τὸν Κάμερον, τὸν Στάνχωπ, ἡ μέχρις ἀρνησιπατρίας ἢ καὶ ἐγκληματικότητας ἀκόμα ἀφοσίωση τῶν ἀνδρῶν του στὸ πρόσωπό του, ἡ μεταδοτικότητα τοῦ προσωπικοῦ του θρόλου καὶ ἡ ἀντανάκλαση τῶν ἀποστομωτικῶν καὶ ἀπότομων λόγων καὶ ἀπαντήσεών του (ὅπως π.χ. στὸ Νέγρη: Καὶ ἐγὼ θὰ σέ προβιάσω εἰς ἐκατόνταρχον! ἢ ἀπὸ γράμμα τοῦ στὸ Δ. Ὑψηλάντη, τὸ 1822: «Ἐγὼ, τὸ ξαναλέγω, ἔτσι γράφω καὶ ἔτσι πρέπει νὰ γράφῃ καὶ κάθε καλὸς πατριώτης ἂν δὲν σοῦ ἄρῃσει μὴ μοῦ γράφῃς, διὰ νὰ κάμω καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον», ἢ ἀπὸ γράμμα του, στὸν Ἀναστ. Λόντιον, τὸ 1824: «Κύτταξε καλὰ, διότι ἡ κοντεύει νὰ χαθῆ ἡ Πατρις ἢ Πατρὶς εἰς κανένα χειρότερον ζυγόν, ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ βαστοῦσαν οἱ πατέρες μας. Κύτταξε καλὰ μὴν τύχη καί...»), ὅλα αὐτὰ δείχνουν ἓναν ἄνθρωπον πλασμένον γιὰ τὴν ἐνάσκησιν τῆς ἀρχῆς, μὲ ἀπέραντη αὐθεντικὴτητα καὶ μὲ πολὺ ἀνεπτυγμένο προσωπικὸ γόητρο.

Πρέπει ὅμως νὰ προσθέσουμε πὼς δὲν μᾶς φαίνεται νὰ ἦταν τόσο ἀπάνθρωπος καὶ ὀμός, ὅπως τὸν περιέγραψαν ὀμρικοί. Εἶχε θυμούς καὶ ξεσπάσματα, καὶ μάλιστα γιὰ λόγους παραδειγματισμοῦ, μὰ ἦταν συγκρατητικὸς πρὸς ὅλους καὶ μεγαλόφρων καὶ διαλλακτικὸς στοὺς ἐχθρούς του. Αὐτὸς ἔσωσε ἀπ' τὰ νύχτα τοῦ Χάρου, τὸν τρομοκρατημένο κομιστὴ τῶν κυβερνητικῶν προκηρῦξεων, τὸ Γιάννη Λάππα, στὴ Δρακοσπηλιά. (Ἄφηστε τον, μωρὲ παιδιὰ, αὐτὸς τί φταίει;) Τὸν Νέγρη, ποὺ ἦταν

αδυσώπητος πριν έχθρός του, τόν υποδέχτηκε, στην περίοδο πούχε χάσει τό πολιτικό του κύρος στην Κυβέρνηση, μέ φιλοφροσύνη κ' έγκαρδιότητα. Και σ' αυτόν άκόμα τόν Γκούρα, τόν διαβολικό και δόλιο ύπονομευτή του, μέχρι τέλους άκόμα τού έγραφε μέ την προσαγόρευση « άδελφέ μου Γκούρα » και δέν έτρεφε μνησικακία για τις παρεξηγήσεις μεταξύ τους, πού, τις είχαν οξύνει μέ την αντίπαθεια και αντίζηλία τους στη διαμονή τους στην Ακρόπολη οι γυναίκες τών δυο οίκογενειών τους και κυρίως, ή ψηλομύτα Ασήμω, ή σύζυγος τού Γκούρα, πού ήταν άρχοντοπούλα, κόρη τού Αναγνώστη Λιδωρίκη, προσεστου της Λιβαδιάς, και πού την όνόμαζαν για την κορμωστασιά και την όμορφιά της « Νταλλιάνα » από ένα είδος μακρουού ντουφεκιού.

Απ' όλη την προσεχτική μελέτη τών μαρτυριών και της δράσης τού Όδυσσέα δέν φαίνεται πλασμένος να τρέφη μακρόπνοα σχέδια βυσοδομίας, σάν τους αντίπαλους του. Μερικές πράξεις σκληρότητας, όπως αυτές πού καταμαρτυρεί κι ό Μακρυγιάννης, πρέπει να κριθούν μέσ' στ' ανάλογα πλαίσια τών τότε περιστάσεων. Και πολύ σωστά ό Κάροπος Παπαδόπουλος, στην Ανασκευή τών κατά τού Δυσσέα κατηγοριών τού Σουρμελή, γράφει : « Μή δέν ευρέθησαν εις τοιαύτην λυπηράν ανάγκην και ό Θ. Κολοκοτρώνης πολλάκις εις την Πελοπόννησον, πολλοί άλλοι όπλαρχηγοί εις διάφορα μέρη και κατά διαφόρους καιρούς, και ό Στρατάρχης Δ. Ύψηλάντης (τό 1825) ; » Δέν υπερέβη, συνεπώς, ό Δυσσέας τή σκληρότητα τών άλλων όπλαρχηγών.

Αλλά για την διαλλαχτικότητα

τα και την μαλακωσύνη του μαρτυρούν κι άλλα στοιχεία. Μήπως ό Δυσσέας, σχετικά μέ τό έπεισόδιο τού κρυφώνα ενός Τουρκικού θησαυρού, στην Αθήνα, δέν έδειξε κατανόηση στην επιτροπή τών αξιωματικών, πού τους την παρουσίασε, σ' αυτόν και στόν Γκούρα, ό Μακρυγιάννης, για τόν έφοδιασμό τού κάστρου, μέ άποτέλεσμα να προσφέρει ό ίδιος ό Δυσσέας και δάνειο στους Αθηναίους; Μήπως άλλως τε κι αυτό τό σχέδιο της έξόντωσης μερικών γκαγκαραίων Αθηναίων, πού είχαν σκεφτή ό Δυσσέας μέ τόν Γκούρα και έτσι τό περιγράφει ό Μακρυγιάννης, δέν άπεφεύχθη εύκολα στις πρώτες αντίρρήσεις αΰτουνοϋ, σάν τους τις διατύπωσε ειλικρινά και θαρραλέα; Αφήνουμε πώς ή όλη αυτή σκηνη δέν άποκλείεται ν' άποτελοϋσε παρά μόνο και μόνο ένα περιπαιγμό ή περπαγμα κατά τού Μακρυγιάννη, πού ιδέξαν, δά, οι άλλοι, πόσο αλαφιάζονταν σέ τέτοιες προτάσεις και ζητήματα. Η μήπως στο έπεισόδιο της αγοράς και της διανομής κάποιων τροφίμων δέν υποχώρησε ό Δυσσέας στό Μακρυγιάννη και δέν τοϋδωσε ό,τι ζητοϋσε για τους άνδρες του, παρ' όλη την οξύτατη, ως φαίνεται, προκλητικότητα και αυθάδεια τού τελευταίου; Πολλές λοιπόν από τις άνομίες πού καταλογίστηκαν στό Δυσσέα είναι προφανές πώς τού υποβάλλονταν μάλλον, μ' έπιμονή και φορτικότητα, από τους άπαιτητικούς και άρπαγες συντρόφους του, όπως ό Γκούρας και άλλοι. Αντίθετα, ό Δυσσέας, τό συχνότερο δείχνει μόνος του μια αντίληψη νομιμότητας, δικαιοσύνης και ευθύνης, ανάλογης, έννοείται, μέ τις άνώμαλες συνθήκες της τότε έποχής.

Κατά την ήρεμη και διεισδυ-

τική ιστορική κρίση, όσων μπορούν να συλλάβουν την προσωπικότητά του, ένας τέτοιος άνθρωπος ήταν ό ένδεδειγμένος να έπιβληθή και να πρωτοστατήσει στη στρατιωτική τουλάχιστο έκβαση τού έθνικου άπελευθερωτικού κινήματος στην Ελλάδα. Έστω και στό ίδιο μέτρο μέ τόν Κολοκοτρώνη τού Μοριά και τόν Καραϊσκάκη τών λοιπών της Έπανάστασης. Μά, αντί γι' αυτή τη μοίρα, την ορθόδοξα άγνη και τιμημένη, τό πεπρωμένο τού έπιφύλαξε τόν πολύπλοκο και πολυώδυνο στέφανο της τραγικής χάρης. Η ιστορία μäs στέρησε την ολοκληρωμένη άποδοτικότητα τού Όδυσσέα Αντρούτσου στόν τομέα τών έθνικών ύπηρεσιών. Μäs τόν παρέδωσε όμως μέ τόν τραγικό φωτιστέφανο, σάν έναν μοναδικό στά νεώτερα χρόνια ήρωα πού να στέκεται, μέ τη μοίρα και τόν έαυτό του, δίπλα στους άρχαίους τραγικούς τύπους, τόν Οιδίποδα, τόν Άγαμέμνονα, τόν Αϊαντα, τόν Ορέστη, τόν Πολυνείκη! Κατακλυσμός άπροσμέτρητων γεγονότων και υπεράνθρωπη πίεση έσωτερικών δυνάμεων τόν έξέτρεψαν τού κοινού κανόνα. Και τόν έκαναν σκεϋος έκλογής, μαρτυρικών ήρωα, χριστιανικό θύμα.

Είναι πολύ χαρακτηριστικό μάλιστα, πώς την τραγική αΰτη ύπαρξη την περιθείει, σά μέσα σ' άχνους και φωτισκιάσεις, όπως στις άρχαίες τραγωδίες και μέ την ίδια άκριβώς ύπερφυσική νομοτέλεια, ή λειτουργία της Αισχυλικής ανταπόδοσης, ή της Θείας Δίκης! Ό φόνος τού Νούτσου και Παλάσκα πληρώνεται μέ τό μαρτυρικό τέλος τού Όδυσσέα. Και ή στυγνή αΰτη μαιφονία ξεπληρώνεται ταχύτατα και ένδεικτικώτατα μέ τό άδοξο από τυφλή σφαίρα τέλος τού

Γιάννη Γκούρα πάνω στά τείχη της Ακρόπολης, στην άρχη της μεγάλης πολιορκίας της από τους Τούρκους, τό έτος 1826 και μέ τό καταπλάκωμα, σέ λίγους καιρό από τότε, στην κατάρρευση της στέγης τού Έρεχθείου, όπου κατοικούσαν, τού πεθερού του Αναγνώστη Λιδωρίκη και της κόρης του, χήρας τού Γκούρα, της περιφημης Νταλλιάνας, συνυπεϋθνων ασφαλώς και αΰτων στην ύφανση της έξόντωσης τού Αντρούτσου. Έτσι, ό πρώτος κύκλος της περιουσίας της Νέμεσης συμπληρώθηκε άκριβοδίκαια και φανερά. Για τους άλλους κύκλους θά μπορη κανεις να τους αναζητήσει και να τους βρη μέσ' στη σκοτεινή τιμωρία της τύχης και τού κοινού αναθέματος, όμοια και χειρότερη ίσως εναντίον και τών άλλων συμπρακτόρων τού δράματος.

Αλλά και τά παράπλευρα τραγικά πρόσωπα της άφοσίωσης και τού πόνου δέν έλειψαν στη δυστυχία τού Δυσσέα. Η πικραμένη μάνα και ή άμοιρη σύζυγός του παρίστανται μέχρι τέλους στη ζωή του μέ τό παραγμένο μιάς Έκάβης και την αγάπη και τρυφερότητα μιάς Αντιγόνης. Στη μέριμνα της Έλένης, της συζύγου τού Όδυσσέα, τό γένος Καρέλη απ' τους Καλαρούταις και παλιάς φίλης και άκολούθου της Κυρά-Βασιλικής, όφείλεται ή διάσωση τών όστών τού ήρωα και ευτύχησε τέλος να βρη ή ίδια μέ την πανηγυρική ταφή τους, τό 1865, και την περιφημη διάλεξη τού Κ. Παπάμιχαλοπούλου, τό 1875, την δικαιοσύνη τού συζύγου της και την άντάμειψη τού πόνου και της άφοσίωσης της. Ό μικρός γυιός του, ό δωδεκαετής Λεωνίδα, σάν έξόριστος Αετιδούς, ειχε στό μεταξύ πεθάνει, τό 1836, στη Βαυαρία, όπου σπούδαζε μέ άλλ-

λα παιδιά αγωνιστών χάρις στη μέριμνα του φιλέλληνα βασιλιά Λουδοβίκου.

Ο Όδυσσεύς Αντρούτσος είναι τώρα μιὰ μορφή τραγική και δοξασμένη. Δικαιωμένη πιά στην εθνική συνείδηση και τῆ νεώτερη ιστορία μας. Έγινε ἕνα ἀξεχώριστο κομμάτι τῆς ψυχῆς μας. Ήταν όμως εὐτύχημα, ἀληθινά, και για τὸν παλιό του συμπολεμιστή και σύντροφο Γκούρα, πὸς ὁ Μακρυγιάννης στ' Απομνημονεύματά του χάρισε και σ' αὐτόν, με τὴν παθητικώτατη περιγραφή τῆς τελευταίας συνομιλίας τους, μέσ' στην τραγική ἀτμόσφαιρα τῆς πολιορκίας και τῆ βραδιά ἀκριβῶς τῆς θανῆς τοῦ Γκούρα, ἕνα φεγγα-

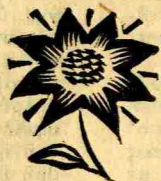
ροφῶτισμα εθνικῆς τιμῆς και δόξας, με τὸ περίφημο τραγούδι, πὸν ἀπ' τις πολλῆς παρακλήσεις τοῦ ἴδιου τοῦ τὸ τραγούδησε ὁ Μακρυγιάννης, σὰ σὲ προαίσθηση και ὀπτασιασμό :

Ὁ ἥλιος ἐβασίλευσε
— Ἐλληνά μου βασίλευσε—
και τὸ φεγγάρι ἐχάθη . . .

Στὴ ζωὴ τοῦ ἥρωα εἶναι δίκαιο νὰ χαρίζονται τὰ ἐγκλήματα. Τὸ ἴδιο σχεδὸν μᾶς εἶπε και ὁ Μακρυγιάννης με τὰ ὠραία του και μυαλωμένα λόγια :

«Ὁ ἄνθρωπος εἶναι και διὰ τὸ καλὸ και διὰ τὸ κακό. Ὅταν κἀνὴ λίγο κακό και μεγάλο καλό, ὁ Θεὸς τὸν συχωράγει».

Γ. Κ. ΣΤΑΜΠΟΛΗΣ

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Ἐσύ, Θεέ μου, πὸν ἔντυσες με παχειῆς γούνες τις ἀρκοῦδες νὰ μὴ κρυώνουν μες στοὺς πάγους τοῦ βορᾶ κι' ὄπλισες τὰ θεριά τῆς ζούγκλας με φοβερὰ δόντια και νύχια, ἔμένα γιατί μ' ἔστειλες γυμνὴ και ἄοπλη μες στοὺς ἀνθρώπους ;

Ἀγάπησα ἕνα ὄνειρο, και σὺ τὸ ξέρεις.
Ἀπ' τὴ σημαία του δὲν εἶδε τίποτα πιδ ὄμορφο ὁ ἥλιος σου στὴ Γῆ, ἢ τρέλλα μου γι' αὐτὸ εἶχε τὴ λογικὴ τῶν ποταμῶν και τῶν ἀνέμων.

Ὅταν βίαια μ' ἄρπαξαν ἄξεστα χέρια δὲν ἄφισα νὰ μοῦ καρφώσουν τὴν ψυχὴ πὸς κάνουν με τις πεταλοῦδες.
Ἀνοιχτοφτέρουγη τὴ φύλαξα καθὼς ἔσύ, ὁ Πλάστης μοῦ τὴν εἶχες δώσει.

Τώρα τὸ ξέρω. Αὔριο μες στὰ μάτια μου περνώντας οἱ βροχῆς θὰ τὰ μουσκέψουν σὰν δυὸ σπόρους.
Κι' ὅμως ἀπόψε πὸν περνῶ τὴν τελευταία νύχτα μου ἢ σκέψη μου φεγγοβολᾶ σὰν τὸ λαμπρότερο ἄστρο !

Εἴμ' ἄσπρη σὰν τις πέτρες σου ἀγαπημένη μου πατρίδα, ἔτσι ἄσπρη κρύψε με βαθιὰ μέσα στὴ γῆ σου.
Μὴ μοῦ ζητᾶς νὰ θυμηθῶ και νὰ ζυγίσω.
Οἱ ὄμορφες μέρες μου ; ὦ, λίγα χελιδόνια βιαστικά, δὲν εἶχα ἄλλο θησαυρὸ ἔξω ἀπ' τὰ δάκρυά μου.
Γι' αὐτὸ κανένas ἀπ' αὐτοὺς πὸν με βασάνισαν νὰ κλαίω δὲν μ' εἶδε.

ΡΙΤΑ ΜΠΟΥΜΗ ΠΑΠΑ

Ἀπ' τὸ ἀνέκδοτο βιβλίο «Χίλια σκοτωμένα κορίτσια»

ΛΗΣΙΑΡΧΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Είμαι πενήντα τέσσερων χρονών
Τρυπάω τις σάρκες μου
μέ ισχυρά δηλητήρια νά ήρεμήσω,
άν έχεις καιρό για πόλεμο
άνοιξέ μου μιὰ πόρτα
μέσα από τὰ σκοτεινά περιβόλια
νά έξαφανιστώ...
Θά ήθελα πολύ πάνω στον τάφο μου
νά μή μου σχεδιάσουν ένα κεφάλι
τρυπημένο από σφαίρα τρυφερή.

Περιουσία, χειρόγραφο κι ανόητες πράξεις.
Οικογένεια, μοναξιά σέ τόσα σπίτια ψαχουλεμένη,
ήλικία, δέν τή γνωρίζουν όσοι γράφουν ποιήματα.
Ποιός θά τήν ύπογράψει αύτή τή βεβαίωση ;

"Έχομε στείλει ένα χαρτί
έχομε στείλει ένα βαρύ μολύβι
έχομε χάσει τὸ χέρι πού τὰ κρατεῖ. . .

★

ΛΑΜΠΡΗ ΑΠΟΘΗΣΑΥΡΙΣΗ

Δέ σκορπάω τίποτα άπ' τόν πλοῦτο μου
δέ δανείζω σέ κανέναν τὰ αἰσθήματά μου
δέ δίνω νεράκι σ' όποιον τὸ διψᾷ,
τὰ κρύβω όλα για τόν κόρφο μου.

Σταθήτε άγνωστοι διαβάτες
νά ξελαφρώσω άπ' τὰ μυστικά μου
στό κατάπληχτο αύτί σας.
Αύτοί οί ήχοι, αύτὰ τὰ βήματα,
αύτὰ τάφωνα έρωτηματικά σας
θέλομε μιὰ λάμψη από τήν τρέλλα μου
νά έξηγήσουν τή ζωή σας.

ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΠΑΣ

ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΟ νεοελληνικό μυθιστόρημα χρόνια τώρα παλεύει νά στηριχτεί μέσα στον κύκλο τής Ισορροπίας και τής ανανέωσης. Κληρονόμησε άπ' τόν Καλλιγά, τόν Βικέλα, τόν Ροΐδη, τόν Κογδυλάκη, τόν Ξενόπουλο και τόν Καρκαβίτσα στοιχεία άρετής μιās πρώτης αναγνώρισης. Μά ώφειλε νά τὰ ξεπεράσει.

Έξω από τήν ψευδαίσθηση τής ζωής, τήν εκλεπτυσμένη αντιλαλιά τών συμβάντων, τήν αισθητική τού νεορομαντισμού έπρεπε νά δείξει και μιάν άλλη δομή. Τή ρεαλιστική παρατήρηση χωρίς τήν ήλαρότητα, τις άκροβασίες και τις όμότητες. Χωρίς τις έγκεφαλικές περιπλανήσεις, τις άδιάκοπες μεταπτώσεις από τὸ συμβολισμό στό ρομαντισμό. "Όφειλε ν' άπλώσει έξω από κάποιες φευγαλέες δραματικές διαθέσεις, τις συγκεχυμένες κι άπροσπέλαστες ψυχογραφίες, πρὸς τὰ μπρὸς τούς ίστους του. Ν' αντικρύσει θαρραλέα τις γήινες καταστάσεις, τις άνάγκες τού ανθρώπου. Νά ύμνήσει τὸ δραματικό του άγώνα. Πέρ' άπ' τήν ένδοσκόπηση και τόν έσωτερικό μονόλογο νά εύρυνθει σέ μιὰ πανοραμική καταγραφή τών ζωντανών στοιχείων. Τούτο προσπάθησαν και μερικά τουλάχιστο πέτυχαν ελάχιστοι άπ' τούς νεώ-

τερους συγγραφείς μας.

Καταμαρτυρώντας δηλαδή μερικές αλήθειες, έξυπνέτησαν τήν πραγματικότητα τού ελληνικού χώρου. Μά κυρίως δέν επέμειναν, όσο θάπρεπε, σέ μιὰ βαθύτερη άνάλυση τής πάλης τού άτόμου έναντι στις φθοροποιές δυνάμεις πού τὸ κυκλώνουν. Μιās πάλης για τήν υπεράσπιση τών ήθικων αξιων τής ζωής, πού καθημερνά χωρίς προσχηματα κι άναβολές γχορμίζονται στό χάος μιās μακραιώνης τυραννίας.

* *

"Η αλήθεια είναι, πὸς μέσα στα χρόνια τού τελευταίου πόλεμου κ' έπειτα, γίνηκε κάποια προσπάθεια μεγαλύτερης επίμελειας στό έκφραστικά, τουλάχιστο μέσα. Τὸ ύφος εφώτισε κατόπιν και τὰ λεπτότερα σκιρτήματα μιās τάσης συνδυασμού τής λυρικής ευαισθησίας με τήν εύρύτερη ρεαλιστική παρατήρηση. Και τότε όμολογημένα γράφτηκαν άνεπιτήρητες άφηγηματικές σελίδες.

Τὸ λυρικό όμως αύτὸ στοιχείο είχε επηρεάσει βαθύτατα πολλούς από τούς πεζογράφους μας, ιδιαίτερα τούς νέους. Άκράτητος χείμαρρος ώραιολογίας διαπότισε τὸ χώρο τής πεζογραφίας μας. Κάτι άνάμεσα μιās λεπτής, ευγενικής, μελαγχολικής διάθε-

σης κ' ενός άδολου, άνετου τρόπου καταγραφής κοινών ή όνειρικών περιστατικών, που μόλις ίσκιώνουν την ούσία της ζωής.

Πολλές άπ' αυτές τις άφηγήσεις—μυθιστόρημα και διήγημα ξύπνησαν μ' έναν άπροσδόκητο τρόπο την προσοχή μας. Τις χαρήκαμε σε ώρες πικρής άπαντοχής λησμονώντας φτώχεια και δυστυχία ενός δύσκολου καιρού.

Όμως, ή ώριμανση ενός χρόνου δεν άργησε να ξυπνήσει επιτακτικά την πνευματική συνείδηση του τόπου. Άρκετοι άπό τους συγγραφείς της μεσοπόλεμης γενιάς και του 40 με την πολύτροπη άνησυχία τους, μάς έδωσαν χαρακτηριστικά όμοιώματα μιας έποχής κινδύνου κι άγρύπνιας κι όχι άνεσης και τρυφερότητας. Μιάς έποχής δραματικά τεταμένης σε αίχμηρούς τρόπους ζωής. Σε ποικίλες εκδηλώσεις και κάθε άλλο, βέβαια, παρά βελούδινης αίσθησης.

Τό δραματικό στοιχείο της νεώτερης πεζογραφίας μας αναντίρρητα έχει έμπλουτιστεί τον τελευταίο καιρό άπό τά ρεύματα των ξένων σχολών. Τό γαλλικό, τό άγγλικό και άμερικανικό μυθιστόρημα γνώρισε ευρύτερη άπό άλλοτε κυκλοφορία στο τόπο μας. Παράλληλα οι Ρώσοι κλασσικοί διαβάστηκαν άπό τό ελληνικό κοινό με άληθινή δίψα. Ποτέ άλλοτε ό Ντοστογιέφσκυ, ό Τολστόι κι ό Γκόρκυ δε γνώρισαν μεγαλύτερη κυκλοφορία στην πατρίδα μας.

Βέβαια καμμιά σχέση και καμμιά σύγκριση δεν είναι δυνατό να γίνει ανάμεσα στο ελληνικό και ξένο άφήγημα. Βρισκόμαστε άκόμη στο στάδιο της προοδευτικής εξέλιξης. Τό άποταμίευμα των ιδεολογικών συστατικών φέρνει στην επιφάνεια φανταχτερά μόνο έξωτερικά γνωρίσματα. Η ψυχογραφία άνοιξε φυσικά ένα

πέραςμα και τώρα απαιτείται κόπος και μόχθος για ν' αποκτήσει κ' ή ελληνική πεζογραφία την ιδιουτυπία της. Η άπλότητα της ζεστασιάς της λαϊκής ψυχής πολλά έχει να ύπαγορεύσει. Κι αξίζει πολύ να σκύψει πάνω της ό τεχνίτης για ν' άκούσει τό δυνατό σφυγμό της.

* *

Δεν είναι δύσκολο να θυμηθεί κανείς πρόσωπα και έργα δυό γενιών, που πριν άπ' τον πόλεμο, στη διάρκεια της κατοχής και κατόπιν, έστήριξαν επάξια την πεζογραφία μας με ζήλο ψυχής, σταθερότητα και φαντασία. Ξεπερνώντας τό στάδιο των δοκιμών και των άνικνεύσεων ώθησαν άρκετά προς τά μπρός τό δυσκολοκίνητο βάρος της νεώτερης λογοτεχνίας μας.

Τή σκυτάλη αυτή της ανανέωσης του άφηγηματικού μας λόγου, χωρίς βέβαια να την άφήσει ακόμα άπ' τά χέρια ή μεγάλη μεσοπόλεμη γενιά, έπιχειρεί με πολλές σοβαρές ένδείξεις κ' ή έπομένη γενιά του 40 να φέρει σε ξέφωτα λαμπρής έπιτυχίας.

Πολλά είναι τά όνόματα που άρχισαν ήδη να ξεχωρίζουν μέσ' άπ' τό πλήθος, να κατακοτύν προσωπικό σχήμα και τόνο φωνής. Θεμελιώνουν με γενναϊότητα, θάλεγε κανείς, μέσ' άπό τη σύγχυση των ιδεών, τον έπώδυνο σάλαγο της έποχής, την άγρυπνεία και τό έμπορικό πάθος της φτήνειας και της άπάτης, άληθινό έργο. Άνεβάζον, ματώνοντας την άφή, σ' ένα ιδανικό βάθος την τέχνη.

Μέσ' άπ' την επαναληπτική τουτή άσκηση του λόγου ξεπετιέται—ίσως με άργό, συγκρατημένο ακόμα ρυθμό—μιά νέα μορφή μοντέρνας πεζογραφίας. Έχει

έμφυσησει κιόλας εκείνο τό αισθημα της κανονικής στροφής προς την τελειότητα της άρμονίας και της έκφραστικής ύποβολής. Υπάρχει άρκετή μελαγχολία βέβαια, κάποτε κι άρκετή νοσηρότητα, πένθιμος ήχος, μα δε μένουμε όλοτελα ένοχλημένοι. Αναγνωρίζουμε την έπιτυχία, τη βαθύτερη ποιητική συγκίνηση, που δε θυσιάζεται πιά σε φτηνή αισθηματολογία, σε χαλαρότητες κ' έκζητήσεις ή άνυπόφορες περιττολογίες.

Όπασδήποτε και οι δυό γενιές έφεραν τον πεζό μας λόγο πέρ' άπ' τά όρια μιας άπλης προσπίθειας. Μίλησαν μ' ένα γνήσιο παλμό δημιουργίας, κάθε άλλο παρά άμελητό. Έκφορστήκαν ίσως με κάποια νευρικότητα στην ταχύτητα της προβολής. Όμως τό έργο τους άντέχει μέσα στο χρόνο. Και στο σύνολο της προσφοράς αυτής διαγράφεται άρκετά χαρακτηριστικά ένα μεγάλο όρόσημο της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Μα πέρα άπ' τά νοητά τείχη των δυό αυτών δημιουργικών έποχών, που αναντίρρητα έδωσαν ύψος και μεγαλύτερο όγκο στο δέντρο της πεζογραφίας μας, παραμένει έκρηκτική, δυνατή σε φωταύγεια, με άληθινά διεθνές κύρος, ή παρουσία του Νίκου Καζαντζάκη. Ό μεγάλος αυτός Κρητικός ήταν ή ζωηρότερη έκπληξη των τελευταίων χρόνων της λογοτεχνίας μας. Τό μυθιστόρημα του Καζαντζάκη έχει μέσα του τη δοκιμή όχι μόνο σε κοινά μέτρα, μα την αυτότελεια μιας προσωπικής άντοχής. Τη μαγεία ενός ρυθμού με τη μεστότερη αίσθηση της ενότητας μέσα στη σύνθεση. Αυτής, που μονάχα κλασσικοί συγγραφείς μπορούν κ' έχουν τό σθένος να στηρίζουν. Να διαλύσουν δηλαδή τό άμετατόπιστο γύρω τους

και να οικοδομήσουν πραγματικό έργο συγκλονιστικής προνης.

Όστόσο, ένα είναι βέβαιο σήμερα: πώς ή νεοελληνική πεζογραφία μας πορεύεται ποτάμι όχι άσημαντο πιά, για να συναντήσει την όρητική, την παφλάζουσα ροή της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Τό έργο της καθημερινά και γνωρίζει πιότερο άναγνωστικό κοινό. Πολλοί, ιδιαίτερα νέοι, σκύβουν γεμάτοι ένθουσιασμό και διαβαίνουν σελίδες του πεζού μας λόγου. Γνωρίζουν εκεί μίαν άγνωστη χώρα μέχρι σήμερα γι' αυτούς. Μιά χώρα, που ό μύθος και ή πλοκή, πασκίζουν με κάθε δυνατό τρόπο ν' άγγίξουν όσο μπορούν πιά ξεστά την πραγματικότητα, να εισχωρήσουν με συνέπεια κάτω άπ' την επιφάνεια, να μεταφέρουν άπ' τ' όνειρο και τη φανταστική περιπλάνηση στοιχεία δημιουργικής άληθείας.

* *

Κοιτάζοντας τό έργο της μεσοπολεμικής γενιάς, τις θεμελιακές καταστάσεις, τη συμπύκνωση και πληρότητα των έπιτεύξεών της, την άνθισή της τέλος, που σφράγισε μιιά διάρκεια χρονική άρκετά μεγάλη, στέκεις με θυμασμό. Στρέφεις τό βλέμμα στο ξεκίνημα, στην πορεία, στην εξέλιξη, στα έναγώνια και πυρακτωμένα προβλήματα που άντιμετώπισε, συγκρίνεις και σταθμίζεις τις δυνάμεις της και μοιραία άναπολείς τά πρότυπα που δημιούργησε.

Υπάρχει βέβαια μιιά τεράστια διαφορά άπόψεων, όρισμών και νοοτροπίας, ανάμεσα στις γενιές που προηγήθηκαν και στη σμερινή, που κι άν βρείσκεται τόσο κοντά, πολύ άπέχει άπό την άποψη της ιδιουσυχρασίας, των βλέψεων και της πραγματώσης.

Η μεσοπόλεμη γενιά τοποθέ-

τησε τὸν ἑαυτὸ της σ' ἓνα κλίμα δημιουργικῆς ἀνανέωσης, μακρὰ φυσικά ἀπὸ τὴν ἀσυνείδηση καὶ τὴν πνευματικὴ ἀναρχία. Σφυγμομέτρησε πολλὰς στέρεες δυνατότητες, ἐμβάθυνε στὶς προθέσεις της, ποὺ ἦταν γοργές κ' ἐπιτακτικὰ ἀναγκαῖες, ἀπομάκρυνε πολυμεταχειρισμένους τρόπους κ' ἔφτασε ἀναμφίβολα σὲ μιὰ περιοχὴ ὀξιομνημόνευτης ἐπιτυχίας.

Θεμελιακὸ προτέρημα τοῦ ἐντεχνου λόγου εἶναι ἡ σαφήνεια, ἡ ἐξονυχιστικὴ ἀκριβολόγησις, ἡ ἐκφραστικὴ τελειότητα βρῖσκει στὸ κριτικὸ δοκίμιό του ἓνα ἔδαφος πλοῦσι, ὄριμο καὶ κατάλληλο γιὰ καρποφορία. Πολλὰς φορὲς ἡ αὐστηρότητα τῆς ἐννοίας ἀποβάλλει τὸ ἐνδύμα της, ἀποκτὰ λυρικότητα, γοητεύει μὲ τὸν καλλίφωνο ἦχο της, μὲ τὸν τρόπο της ποὺ δὲν προσλαμβάνει διαστάσεις ἐκρηκτικῆς. Εἶναι καὶ αὐτὸ μιὰ λεπτομέρεια μέσα στὴν ὅλη σύνθεσι τοῦ κριτικοῦ λόγου. Μᾶς μιλά μὲ ἀσφαλτα ἐλατήρια, μὲ πυκνότητα ποὺ δεσμεύει καὶ σμικρύνει σωρεῖαν ἐντυπώσεων, μετατρέποντας ὅλο αὐτὸ τὸ στοιχεῖο σὲ θουμάσιο φαινόμενον, τοποθετημένο μὲ ἀκρίβεια καὶ συνοχὴ, μὲ ἀποκαλυπτικὴ σκληρὴ ἀθληση κερδισμένο.

Ἐλεύθεροι ἀπὸ περιορισμοὺς καὶ ἐξαρτήσεις ἀντιμετωπίζουμε τὶς μεγαλύτερες ἐκφραστικῆς δυνατότητες γύρω ἀπὸ τρόπους μορφῆς, σχηματισμοὺς ἰδεῶν, τοποθετήσεις καὶ δογματισμοὺς.

Διάθεσι λυρικῆ, ἐξομολόγησις, ὕφος παλλόμενο ἀπὸ τὴ ζωντανὴ αἰσθησι, στοχασμὸς γεμάτος φαντασία καὶ ποίησι. Ἡ ἐρημνεία τῶν πραγμάτων γίνεται ὄχι μὲ τρόπο δοκιμαστικὸ, ἀλλὰ μὲ πειστικὴ ὑπαγορευμένη ἀπὸ βαθύτατη μελέτη, ὀξυδέρκεια πνευματικῆ, ἀνησυχία καὶ πολυχρονὴ ἀνίχνευσι.

Ὁ στοχαστὴς πάσχει πραγματικὰ μέσα στὸν ὠκεανὸ μιᾶς κριτικῆς, ἐξαντλητικῆς προβληματικῆς ἐποχῆς. Ἀνησυχεῖ, θλίβεται, ἀπογοητεύεται, ζεῖ ἐντονα τὸν ἐσωτερικὸ του κόσμον, ψάθει γιὰ μιὰν ἀχτίδα ἐλπίδας. Κι ἀπὸ τούτη προβάλλει ἀδάμαστος πάλι ὑπερνωκῶντας τὶς θλιβερῆς καταστάσεις, αἰσιόδοξος καὶ τολμηρός, παράφορος μὲ φωτεινότητα θριαμβικῆ, αἰχμάλωτος ἐνὸς εὐτυχημένου ὁράματος τελειότητας, χμυρικῆς ἀνάτασις.

Ὁ ἱστορικὸς ρυθμὸς τῆς ἐποχῆς μας στάθηκε ἓνα θέμα μακρῦτατο, ἀτέλειωτο. Ὁ στοχαστὴς ἐξηγεῖ μ' ἓναν τρόπο ἐσωτερικῆς ἀπληστίας, θάλεγα, τὰ γεγονότα καὶ φαινόμενα ποὺ ἐπισώρευσε ὁ σύγχρονος καιρὸς. Βιοσοφεῖ χωρὶς, ὡστόσο νὰ κατακρημνίζεται σὲ ἀπροσπέλαστες θεωρίες.

Κράμα ρεαλισμοῦ καὶ παλμὸς ἀγωνίας γιὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ περρωμένο του στὴ γῆ τούτη εἶναι ὁ στοχαστικὸς λόγος τῶν περισσώτερων ἔργων. Συνδέει τὴν τραγικότητα τοῦ καιροῦ μὲ τὴν ἐπιπόνησι, τὴν ἐφεύρεσι, τὴν κατάκτησι, τὸ κραυγαλέο σύνθημα τῆς ἀδιάκοπης πορείας πρὸς τὰ μπρός. Ὅμως, ὁ ἄνθρωπος πρὸς ὅλα αὐτὰ, δὲν εἶναι ἀντρείκελο ἐνὸς σφροῦ ποὺ ὀδεύει πρὸς τὴ σίγουρη καταστροφῆ. Ἔχει ψυχὴ καὶ τούτη ἀντιστέκεται ὅσο μπουεῖ στὴν ἐπερχόμενη θύελλα.

Ἄλλὰ καὶ πέρα τῶν ἀνησυχιακῶν αὐτῶν θεμάτων ἀγγίζει τὴν κοινωνιολογία μ' ἓνα πνεῦμα ἐρευνας καὶ ἀντικειμενικότητας, πάντοτε σὲ συνάρτησι τῆς ἀνθρώπινης ὑπόστασις. Ἐξετάζει τὴ διαμόρφωσι τοῦ σημερινοῦ κόσμου, τὴν καταπληκτικὴν τεχνικὴν του, τὴ δράσι μιᾶς λιγότερης πίστις πρὸς τὰ ἰδανικά, ποὺ πρὶν μάγευαν τὸν

ἄνθρωπον καὶ θεοποιούσαν τ' ὄνειρον. Ἐρευνᾷ, σὰν ἓνας εὐαίσθητος καὶ βαθιὰ οὐμανιστὴς τὴν ἀνθρώπινη ἀγωνία, τὸν καιρὸ του, ποὺ συλλαμβάνει τὶς πιὸ ἀπίθανες ἰδέες καὶ τὶς ἐκτελεῖ μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια, γιὰ νὰ καταλήξει στὴν κατάκτησι ὅχι τῆς ἀρετῆς καὶ μόνο σὰν ἄλλοτε, μὰ στὴν εὐχέρεια καὶ τὴ ζωικὴ ἀνοδο. Μιλᾷ ἀδιάκοπα γιὰ δικαιο-

σύνη καὶ ἐλευθερία δικαιοῦντας τὸν αἰώνιον ἀνθρώπινον ἀγῶνα, ἔξω ἀπὸ κανόνες σὲ μιὰ ἀξιοπρέπεια καὶ βαθύτατη ἀναγνώρισι.

Ὁ σημερινὸς πεζογράφος εἶναι τώρα γνώστης, τῶν τρόπων καὶ τῶν ἐκδηλώσεων τῆς παγκόσμιας τέχνης ἐπιβάλλεται πάνω στὴν ἐποχὴν τοῦ μόνο μὲ τὴν ἐπιπονη καὶ ἀλάθευτη, τὴν ἐνιαία πίστη, τὴν ἐνέντασι καὶ τὴν ἀγρύπνια.

ΧΡΗΣΤΟΣ Ν. ΚΟΥΛΟΥΡΗΣ

ΒΑΣΩΣ

Σύνθεσι

UMANA COMMEDIA

1

Ἐγώ, πού γιά μιάν ὥρα μόνο
σ' ἐσένα ἔχω δοθεῖ,
παντοτεινά στοῦ θάνατο δοσμένος θᾶμαι·
κι' ἄν ὄνειρο ἢ μορφιά σου νά μοῦ γίνει ἐρθεῖ,
στον ὕπνο αὐτόν πού λέν πῶς θά κοιμᾶμαι,
νά τήν κοιτάξω μέ ποιᾶ ματιά ;
νά τήν ὄνειρευτῶ καί μέ ποιό νοῦ ;

Ψέμμα τῆς γῆς καί ψέμμα τ' οὐρανοῦ !
"Α ! τίποτε δέν εἶμαι,
πάρεξ ἀφρός στά πέλαγα, τρισκότεινο
πού τὸ αἰώνιο τὸ μηδὲν νά καταπιεῖ με
προσμένει ! Ἄλλ' ὅμως, κοίτα, ὦ ! θάμα ! ὦ ! θάμπη !
μέσ' στοῦ στερνό σκοτάδι κάτι λαμπυρίζει
πού ὄσο καί πάει φουντώνει κι' ἀναβρῦζει,
πηγὴ φωτὸς ὡς νᾶναι κι' ἀντιλάμπει
στοῦ μέτωπό σου, πῶχουν μόλις τὰ φθαρτά μου χεῖλη ἀγγίσει.
Ἔτοι ἢ διπλῆ μας μοῖρα στή γῆς εἶναι ἴση :
Ὅλος δὲ θά πεθάνω καί θά ζήσεις ὅλη,
μέ τῆ δροσιά τῆς νειότης καί τῆς ὁμορφιάς τῆ χάρη,
ἐκεῖ, πού ἀθάνατο τὸ πνέμα, σ' αἰώνια σκόλη
γιορτάζει· αὐτό, πού στά φτερά του σ' ἔχει πάρει.

2

Ἐγώ, πού τίποτε δέν εἶμαι,
κάπου τὸν ἥλιο παραμόνεψα νά βγεῖ,
κι' εἶδα νά ροδοβάφει τὰ βουνα ἢ αὐγὴ,
κι' ἄκουσα καί τῆ Νύχτα νά καλεῖ με
νάρθῶ ὁμοτράπεζος καί νά καθίσω
στά ξεφαντώματά σας τὰ ἱλαρά, θεοί,
πού δόξασαν τῆς Τέχνης μου οἱ ναοί,
τὸν πλάστη σας νά μέ δεχθῆτε ὡς ἴσο
κι' ἐγὼ προσκυνητῆς σας καί κριτῆς.

22

Ἡ κάλλιο μου, σὰν ἀμοιβὴ ποιᾶς ἀρετῆς,
καί σὰν ἀπὸ ποιᾶ χάρη
ψηλότερη ἀπὸ σᾶς ν' ἀναβοήξω τ' Ὡσαννά μέ τῆς
ἀστροφεγγιάς τῆ χλαλοῆ
τὸν Ἄλωνάρη ;
στον Ὅποιο, ὅταν προβαίνουν τὸ χορὸ τους σέρνοντας
οἱ κρινοχέρες οἱ Ἀρμονίες,
κι' ἀκόμα, Πνέμα ν' ἀρμενίσω ἐλεύθερο,
στοὺς Γαλαξίες !

Μὰ καί τὸν κόσμο κοίταξα κατάματα,
κι' εἶναι τὰ μάτια μου γεμάτα θάματα,
κι' εἶναι μου κι' ἡ ψυχὴ πλημυρισμένη
ἀπὸ χαρὲς καί λύπες, ἀγωνίες, ἀγῶνες, αἵματα,
μίση κι' ἀγάπες κι' ὁμορφιές σὰν ψέματα,
κι' ἀπὸ μυστήρια ὀλόρθα,—θάλασσα σπαρμένη
κάβους τρομαχτικούς, πού οἱ οὐρανοὶ δέχονται οἱ μπλάβοι,
καί πού μαυρίζουν πίσω τους ἀτέλειωτα,
πάντα ἄλλοι κι' ἄλλοι κάβοι.

Καί μέσα μου, βαθιά, σὰν ἀπὸ ποιὸ μαράζι,
ἀπ' τὴν καρδιά μου τὸ
φαρμάκι αὐτό,
πού στάζει ;

Ἰούλιος 1943

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ (*)

(*) Τὸν Ὀχτώβριο τοῦ 1944 ἔφυγε ἀπὸ κοντά μας ὁ ποιητῆς τῶν
«Ὀνειρῶν Ἰσκιῶν» κι' ἄλλων ποιητικῶν συλλογῶν. Μὲ τὴν εὐκαιρία
αὐτῆ δημοσιεύουμε τὸ πιὸ πάνω ἀνέκδοτο ποίημα, κατὰ παραχώ-
ρηση τοῦ ποιητῆ Γιάννη Κορίδη.

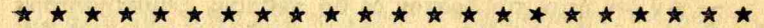
23

“Ετυχε κι άλλοτε ή κρίση του βιβλίου και γενικώς του ελληνικού έντύπου ν’ απασχολήσει ζωηρώς τον πνευματικό κόσμο. Η saison morte έξακολουθεϊ. Βέβαια, ή ζωή είναι δύσκολη, χρήματα για περιττές αγορές δεν περισσεύουν (και το βιβλίο είναι πάντα στον τόπο μας περιττή αγορά), ή ένδοτικη κίνηση μαραινεται, οι άνθρωποι πού γράφουν κάθονται με τὰ χέρια σταυρωμένα και συλλογιόνται... τὰ περασμένα. Γιατί ο λόγος, πώς ή τέχνη είναι μιὰ δλότελα αφιλόκερδη πράξη είναι χωρίς άλλο, πάντα σωστός. Μὰ δεν παύει νάνα σωστή ή προαιώνια διαπίστωση, πώς ο πνευματικός πολιτισμός ανθίζει και καρπίζει μονάχα σέ μιαν ατμόσφαιρα κατανόησης, θερμής στοργής και προσεχτικής από τὸ περιγυρο παρακολούθησης. “Ολοι λένε πώς γράφουν για τὸν εαυτό τους μὰ λένε ψέματα, γράφουν και για τὸν εαυτό τους και για τὸς άλλους. “Ένα βιβλίο πὸν διαβάζεται είναι πάντα μιὰ γερή ένεση αὐτοπεποίθησης, αἰσιοδοξίας και τόλμης για κείνον πὸν τόγραψε. Κι ὅσο περισσότερα βιβλία διαβάζονται τόσο δυσκολότερο γίνεται τὸ κριτικό αἰσθητήριο του πλατύτερου κοινού, τόσο ή ἀπαιτήσή του αντίκειν στο συγγραφέα γίνεται βαρύτερη και τόσο ή στάθμη τῆς ὅλης πνευματικής ζωῆς ανεβαίνει. “Οσο περισσότερα βιβλία διαβάζονται—κ’ έννοῶ, φυσικά τὰ βιβλία πὸν κάτι ἀξίζουν—, τόσο έντονώτερα δρθώνονται τὰ προβλήματα του πολιτισμοῦ, τόσο δυναμώνει ή διάθεση τῆς ξέρνας.

Στὴν αντίθετη περίπτωση, χρειάζεται πολὺς ήρωϊσμός για νὰ μπορέσει ένας άνθρωπος, κι ἄς πιστεύει ἀπερίοριστα στὸν εαυτό του και στὴ μέσα του δύναμη, νὰ συνεχίσει μιὰ προσπάθεια, πὸν του στένεται ἀχάριστη, γιατί είναι δλότελα ἀδιάφορη στοὺς πολλούς.

Τὸ βιβλίο κοιμάται στο γράφι του. Αὐτὸ σημαίνει, πὸς, ἀντὶ νὰ γίνει μιὰ ἀφορμὴ ξαναγεννημοῦ, μιὰ ἀφορμὴ, ἔστω, συζήτησης, πάντα γόνιμης, μιὰ πέτρα στο τέλμα, ἀπομένει ἀσάλετο, ἀνώφελο, σὰν τὸ τέλμα, ἀπομένει ἀσάλετο, ἀνώφελο, σὰν τὸ τάλαντο πὸν ἔκρυβε στὴ γῆ ο δούλος, ο πονηρός. “Ο συγγραφέας κοιτάζει τὸν ἐκδότη περιλυσός· κιδ ἐκδότης τὸ συγγραφέα. Χρειάζονται χρήματα, για νὰ τυπωθεϊ ένα βιβλίο σήμερα, και, φυσικά, κανείς δὲ μπορεί νὰ τὰ δώσει, ὅταν είναι βέβαιος ἀπὸ πρὶν, πὸς δὲν πρὸκειται νὰ πάρει τίποτα. “Ὀστόσο, ὑπάρχουν κ’ ἐκδότες πὸν τυπώνουν, τυπώνουν. Θὰ πρέπει, χωρίς άλλο, νὰ τοὺς χρωστοῦμε πολλή ἐγγνωμοσύνη. “Ελπίζουν οὐ καημένοι, πὸς κάτι μπορεί νὰ γίνει τὸ φθινόπωρο, τὸ χειμῶνα. Κάπως νὰ τουωθεϊ ή πνευματικὴ μας ζωή. “Ας τὸ ἐλπίζουμε και μεῖς. Καιστὸ μεταξὺ ἄς ποῦμε κ’ ένα λόγο παραπόνου, ἀνοίγοντας κάποια διέξοδο, πὸν ὅλοι τὴ βλέπουν μὰ κανένας ἴσαμε τώρα δὲ βάλθηκε σοβαρὰ νὰ τὴ μεταχειριστεϊ, σὰν ἀσφαλιστικὴ δικλείδα σ’ αὐτὴ τὴ φοβερὴ ἀγνοῦσα, πὸν καταδικάζει σὲ βέβαιη ἀσφυξία τὸ ἐλληνικὸ βιβλίο.

κ. μ.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΟΙΟΣ μπορεί νὰ μιλήσει για τὸ τέλος του ανθρώπου πὸν ξεκινάει γυμνός μέσα σ’ ένα κόσμο γιομάτο δράματα κι ἀντικατοπτρισμούς σὰν κι αὐτοὺς πὸν σκάφτουν τὸ μυαλὸ του ὅταν βρεθεϊ μονάχος και διψασμένος στὴν ἀπέραντη ἔρημο, και ποὺς μπορεί νὰ βρεῖ τὸ μυστήριο πὸν κρύβεται στὴν ἀνθρώπινη ψυχή ὅταν τὰ βράδια γυφίζει μονάχη στ’ ἀχόρταγο λιμάνι, τὴν ὥρα πὸν δέγνεται ὁ βοριάς και φλογίζεται τὸ στῆθος ἀπὸ τὸ πάθος; “Εκεῖνος πὸν θὰ μιλήσει για τ’ ἀνθρώπινο κοπάδι πὸν μέσα σ’ αὐτὸ ἔζησε και μεγάλωσε ὁ Κώστας δίπλα στὴν ἀγάπη τῆς γυναίκας του λιμανιοῦ, χωρίς άλλο πρέπει νὰ στραγγίσει σταγόνα σταγόνα τὸν πόνο τῶν δυστυχισμένων.

Τὰ λιμερία τῆς παρέας ἦταν ή Τροῦμπα, ὁ σταθμός του ἠλεκτρικοῦ και ὁ κῆπος του ρολοιοῦ. Σ’ αὐτὸν τὸν κῆπο μαζεύονταν τὶς χαυνωτικὲς ὥρες του μεσημεριοῦ ὅταν ὁ κατακόρυφος ἥλιος περῆχνε τὴ θάλασσα με χουσὸ φῶς. Στὸ σταθμὸ ἔκαμαν χαμαλίκια, φορτώνονταν τὶς βαρειὲς βαλίτσες και τὶς πήγαιναν ὡς τὰ βαπόρια τῆς ἀκτοπλοίας πὸν ἦταν ἔτοιμα νὰ σαλπάρουν ή ἀπ’ αὐτὰ πὸν γυροῦσαν ἀπὸ τὰ ταξίδια τους φορτώνονταν πάλι τὶς βαλίτσες και ὀδηγοῦσαν τοὺς ταλαιπωρημένους ἐπιβάτες για τὰ κοντινὰ ξενοδοχεία. Τὸ βράδυ σχεδὸν ὡς τὰ μεσάνυχτα γυροῦσαν στοὺς δρόμους τῆς Τρούμπας μπαινοβγαίνοντας στὰ σφαιριστήρια και στὰ κακόφημα σπίτια μαζί με ναυτικούς ὅλων τῶν φυλῶν, πὸν ἦταν σὰ χαμένα πουλιά στὴ βραδινὴ πολιτεία. “Επειτα χωρίζαν, διαλυόταν ή παρὰ κι ὅσοι εἶχαν τὴ μάνα τους βρεθοῦσαν για κεί, κι ἄλλοι πηδοῦσαν σὲ τίποτα μαοῦνες ή τὴ βράζαν τουρτουρίζοντας ἀνάμεσα σὶς πάλες τῶν ἔμπορευμάτων. “Ο Κώστας πήγαινε στο σπίτι μιᾶς γριᾶς πὸν ἔραβε τσουβάλια σὶς ἀποθήκες του λιμανιοῦ.

“Η μάνα του πέθανε στο νοσοκομεῖο, μόνη και ξεχασμένη.

—“Αν δὲν ἦταν τοῦ δρόμου δὲ θὰ πέθαινε, ξεμυστηρεύτηκε ἕνα βράδυ σὲ κάποιον φίλο του καθὼς κοίταζαν τὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα.

Ἦταν καλοκαίρι. Γαλήνη ἀπλωνόταν παντοῦ ἕνα γύρο. Τὸ φεγγάρι ἔριχνε γλυκὸ φῶς πάνω στ’ ἄσπρα σκαριά τῶν φωτισμένων καραβιῶν, ὁ Κώστας ὅμως ἐνιωθε ταραχὴ μέσα στὸ στήθος. Πλήθος τὰ ρωτήματα ἔτρεχαν καὶ γέμιζαν τὸ νοῦ του καὶ ἀπόκριση δὲν μποροῦσε νὰ βρεῖ δίπλα στὸ σιωπηλὸ σύντροφό του.

—Βαγγέλη, δὲ μ’ ἀκούς, κοιμᾶσαι;

—Σ’ ἀκούω μὰ δὲ θέλω νὰ σοῦ μιλήσω γιὰ τὴ μάνα σου.

—Γιατί δὲ θέλεις;

—Γιατί φοβάμαι πὼς θὰ σὲ κάνω νὰ θυμώσεις. Γιατί φοβάμαι πὼς ἐσὺ φταῖς πού κατηφόρισε ἡ μάνα σου.

—Ἐγώ, γιατί;

—Γιατί ἔπρεπε νὰ σὲ ζήσει πού ἦσουν ἕνας ἀνηπόκοπος καὶ τεμπέλης.

—Ἦμουν μικρός, Βαγγέλη καὶ δὲν ἤξερα. Δὲν ἤξερα πὼς ἦταν τόσο ἀπλὸ τὸ τέλος τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐνας κόμπος ἀνέβηκε στὸ λαιμὸ νὰ τὸν πνίξει. Δὲν ἦταν τεμπέλης ὁ Κώστας. Ὅταν ἦταν παιδί ἤθελε νὰ μάθει γράμματα. Ὁ θάνατος τοῦ πατέρα, τοῦ ἔκοψε ὀλότελα ἐκείνη τὴ φλόγα. Μὲ τὸ ζόρι πέρασε τὸ δημοτικὸ. Πῆγε σ’ ἕνα μαραγκοῦδικο καὶ κάτι ἔμαθε ἀλλὰ τὸν διώξανε μόλις μπῆκε ἡ μητέρα του στὸ νοσοκομεῖο.

—Γιατί νὰ μὲ διώξει ὁ Στέφανος ἀπὸ τὸ μαγαζί του, ἀφοῦ ἤξερε καλὰ πὼς ἔμεινα στοὺς πέντε δρόμους. Ἐ, λοιπόν, ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα, ὅλα ἀνοίχτηκαν σὰν κορδέλλα πού δὲ μαζεύεται πιά. Ἄμα εἶσαι μόνος χάνεσαι. Πρέπει νὰ ἔχεις λεφτὰ γιὰ νὰ ζήσεις καὶ νὰ σὲ ὑπολογίζουν σ’ αὐτὸ τὸν κόσμον. Τώρα μούρχεται στὸ νοῦ ἐκείνη ἡ γριὰ πού ζητιανεύει μόνο γιὰ νὰ πληρώσει τὸ νοίκι της. Τί ξευτελισμός; Οἱ πενταροδεκάρες πού βγάζουμε δὲ θὰ μᾶς σώσουν. Θὰ ζήσουμε σὰν τὰ ψωριασμένα σκυλιὰ πού ἕνας τὰ κλωτσάει ἀπὸ δῶ καὶ ἄλλος ἀπὸ κεῖ. Τὸ συλλογίστηκα πολλές φορὲς καθὼς ξαγρυπνοῦσα ξαπλωμένος στὸ μουράγιο. Πόσο πεθύμισα τότες νάχα ἕνα δωμάτιο καθαρὸ δικό μου νὰ ξαπλώσω τὸ κορμί μου πού μὲ πονοῦσε. Μὰ τὰ νοίκια τὰ μόνιμα κάθε πρῶτη τοῦ μηνὸς δὲν εἶναι γιὰ μᾶς καὶ τὰ ξενοδοχεῖα πρέπει νὰ τὰ προπληρώνεις γιὰ νὰ σὲ βάλουν μέσα.

—Σῶπα τώρα. Παράτα με ἤσυχο νὰ τὸν πάρω μιὰ στάλα.

Ὁ ἄλλος σώπασε, ἀλλὰ μέσα στὸ μυαλό του τριγύριζαν ὅλα. Τὰ βράδια πού δὲν εἶχαν λεφτὰ καὶ χόρταιναν τρώγοντας φρού-

τα σάπια ἀπὸ κεῖνα πού πετοῦσαν οἱ χοντρέμποροι τὰ λεμονάδικα. Καὶ χόρευαν μέσα του οἱ παγερὲς νύχτες πού τὸν κρατοῦσαν ἄγρυπνο τουρτουρίζοντας ὅσο νὰ φέξει, ν’ ἀνοίξει ὁ σταθμός, νὰ μπεῖ στὴ ζέστη του καὶ νὰ δέσει πάλι ἡ καρδιά του πού λύθηκε ἀπὸ τὸ ξεροβόρι.

Μὲ τὰ πρῶτα λεφτὰ πού πιάνουνε πίνουν δυνατὸ κονιάκ, πού στὴν ἀρχὴ τοὺς δίνει κέφι καὶ δύναμη. Μεγάλα τὰ βάσανα τῶν ἀνθρώπων σ’ αὐτὸ τὸ πολύβουο λιμάνι, ἀλλὰ κανένας δὲν ἔχει καιρὸ νὰ σκύψει καὶ νὰ τ’ ἀκούσει.

—Πᾶμε νὰ φύγουμε, ἔκανε ὁ ἄλλος γιατί ἐσὺ δὲν εἶσαι καθόλου καλὰ ἀπόψε, παραμιλᾷς.

—Ποῦ θὰ πᾶμε;

—Ξέρω γώ, πᾶμε ὅπου νάναι. Πᾶμε νὰ χαζέψουμε στὰ μιλιάρδα.

ΟΤΑΝ πρωτοπέθανε ἡ μάνα του ἔμεινε ταχτικά στὸ σπίτι τῆς γυναίκας τοῦ λιμανιοῦ. Τοῦ τόκοψε ὅμως αὐτὸ σχεδὸν γιὰ πάντα. Ἡ κόρη της εἶχε μεγαλώσει, τὰ στήθια της πετάχτηκαν σὰν ἄσπρα περιστέρια προσπαθώντας νὰ λευτερωθοῦν κάτω ἀπὸ τὸ μπλὲ θαλασσινὸ μπουῖστο. Ἄν ἦταν ξάδερφός της, ἡ τέλος πάντων μακρινὸς συγγενής τους, κάτι θὰ γινόταν, κάτι θὰ ἔλεγαν στὸν κόσμον πού ἔβλεπε ἕνα κρεμανταλά ὡς ἐκεῖ πάνου μὲ τριμένα ροῦχα καὶ σκελετωμένα μεριά, ἐνῶ τὸ κορίτσι ἦταν χτενισμένο μὲ μαλλιὰ ὅλο σχάρες πού ἔφευγαν ὡς τὸ λευκὸ σβέρο καὶ φώτιζαν τὸ ὄμορφο καὶ στρογγυλὸ πρόσωπο.

Ἡ γριὰ εἶχε καρδιά καὶ ἀγαποῦσε τοὺς ἀνθρώπους. Ἦξερε ἀπὸ φτώχεια γιατί μεγάλωσε μέσα σ’ αὐτήν. Μποροῦσε νὰ τὸν περιθάψει ἐκεῖνο τὸν ἀγαίρευτο καὶ ὡστόσο ὀφρανεμένο νέο μόλο πού τὸ δωμάτιο ἦταν μικρὸ. Δὲν μποροῦσε ὅμως μὲ κανένα τρόπο νὰ τὸν μαζέψει γιατί ἡ κόρη της γυρνοῦσε ὀλάκερη τὴ μέρα μισόγυμνη μέσα στὸ σπίτι. Πῶς λοιπὸν μποροῦσε νάχει τὸν ξένον ἀνθρώπον μέσα στὰ πόδια της ὅταν μάλιστα κόχλαζε στὰ σωθικά του τὸ ἴδιο τὸ αἷμα τῆς μακαρίτισσας πού τὴν ὀδήγησε στὶς ξένες ἀγκαλιὲς καὶ ὕστερα στὸ θάνατο;

Συχνά, γυρνώντας ἀπὸ τὴ δουλειὰ της τὸν ἔβλεπε νὰ πειράζει τίς γυναῖκες ἢ νὰ τίς κοιτάζει μ’ ἕναν παράξενο ἐρωτικὸ πόθο. Τὰ μάτια του γυάλιζαν ἀπὸ τὸν πυρετὸ ἕνα βράδυ πού ἔβαλε στὸν ἀπόμερο τοῖχο μιὰ ἀπ’ αὐτὲς πού συχνάζουν ἔξω ἀπὸ τὰ καφεὲ σαντάν. Αὐτὸ τὸ πράγμα τὸ τόσο φυσικὸ γιὰ κεῖνα τὰ

μέρη και γι' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους δὲ θέλησε ποτὲ νὰ τοῦ τὸ συγχωρήσει. Παράξενος κι ἀκατανόητος φόβος τὴν κυρίεψε γιὰ τὴν κόρη της ποὺ τὴν φαντάστηκε ὁμοία μὲ κελνὴ τῆ δυστυχισμένης γυναίκα ποὺ στεκόταν στὸν τοῖχο ἤτυχη και ὑπάκοη ἀφροντας τὰ βάρβαρα χέρια νὰ πιλατεύουν τὸ κορμὶ της.

Μ' ὅλα ταῦτα δὲν τὸν ἔδωξε βάνουσα ἡ γυναίκα τοῦ λιμανιοῦ. Τοῦ εἶπε νὰ λείπει μερικὲς μέρες ὅσο νὰ βρεῖ κανέναν ἀπὸ τοὺς μεγάλους τοῦ τελωνείου νὰ τὴν βοηθήσει νὰ βγάλει ναυτικὸ φυλλάδιο.

—“Ὁχι, δὲ θέλω νὰ φροντίσεις. Κι οὔτε πρόκειται νὰ ξαναπατήσω στὸ σπίτι σου. Τελείωσε πιά.

Ἄλλὰ μιὰ μέρα, ὅτε ἀπὸ καιρὸ, ἀποκαρδιωμένος δλότελα κι ἀπελπισμένος ἀπὸ τὴ ζωὴ του στὸν Περαία, μέσα σὲ μιὰ στιγμὴ παροξυσμοῦ και πόθου φυγῆς, πεθύμισε νὰ σπάσει τὶς χοντρές ἀλυσίδες ποὺ τὸν ἔδεναν σφιχτὰ μὲ τὴ βρωμερὴ και σερνάμενη ζωὴ στὴ στενόμακρη λουρίδα Τροῦμπα — ἠλεκτρικὸς — ρολοῖ και νὰ βγεῖ στ' ἀνοιχτὰ σ' ἓνα ταξίδι στὴν Ἀφρική νὰ ζήσει ἀνάμεσα στοὺς ἀραπάδες, στὶς ἀραπίνες, στ' ἄγρια κι ἀπάτητα μέρη ποὺ δὲν ὑπάρχει συμπόνια, ποὺ δὲν ὑπάρχει συμφέρον και θανάσιμη πάλη γιὰ τὴν ἐξόντωση τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπόβαλε μιὰ αἴτηση γιὰ ναυτικὸ φυλλάδιο. Τὰ χαρτὰ ὅμως δὲ βγήκαν ποτέ, κι ἀναγκάστηκε νὰ ξαναπάει στὴ γυναίκα τοῦ λιμανιοῦ και νὰ ζητήσει τὴ βοήθειά της. Ἐκεῖνη βεβῆκε τὸ γνωστὸ της τοῦ τελωνείου, ποὺ ὅστερα ἀπὸ μέρες τὶς εἶπε νὰ μὴν ἀνακατωθεῖ σ' αὐτὴ τὴ δουλειά γιὰτὶ ἦταν ἐκόμενο νὰ χάσει τὴ θέση της μιὰ ποὺ ὁ προστατευόμενός της εἶγε δικαστεῖ γιὰ κλεψιά.

—Κλεψιά ; “Ὁχι. Ποτέ !

ἮΤΑΝ νύχτα σκοτεινὴ τοῦ χειμῶνα. Ὁ Κώστας μὲ τὸν Ἀχιλλέα πῆδηξαν σὲ μιὰ βάρκα, τὴν ἔλυσαν και ἀρπαξαν τὰ κουπιά. Διπλώσαν τὸ ἐγγλέζικο ποστάλι «Γιβραλτάρ» και περιμέναν ὄρθιοι κρατώντας τὴν ἀνάσα τους. Κάποιοι ἀπὸ πάνου ἄφρισε νὰ πέσει ἓνα δέμα. Ἦταν ναυτικὸς τῆς παρέας και ἤθελε νὰ περάσει ὑφάσματα ἀτελώνιστα. Ὁ φίλος μῆκε στὴν ἀτμάκατο τοῦ «Γιβραλτάρ» και τράβηξε μ' ἄλλους μεθυσμένους ναυτικούς νὰ γλεντήσῃ μὲ τὶς γυναῖκες.

Οἱ δυὸ μὲ τὴ βάρκα ἔλαμναν σιωπηλοὶ μὲ ῥότα τὶς ἐρημιές τοῦ ἄγιου Διονύση περνώντας στὶς σκιές τῶν καραβιῶν γιὰ νὰ μὴν τοὺς δοῦν ἀπὸ τὸ λιμάνι. Τελικὰ ὅμως δὲν τὴ γλύτωσαν.

Ἐνας προβολέας φώτισε τὴ θάλασσα ἓνα γύρο. Μιὰ ἀτμάκατος τοῦ λιμεναρχείου ἔσκισε μ' ὄρμη τὰ σκοτεινὰ νερὰ και τοὺς διπλώρωσε. Δὲ σκέφτηκαν νὰ φέρουν ἀντίσταση, οὔτε σκέφτηκαν νὰ φουντάρουν τὸ δέμα. Ὅλα ἦταν ἀνόφελα τὴν ταραγμένη ἐκεῖνη στιγμὴ. Παραδόθηκαν πὸ γλήγορα ἀπ' ὅσο λογάριζαν οἱ τέσσερις ἄντρες τῆς ἀτμάκατος. Οἱ ἔξι ἄνθρωποι φτάσανε στὸ λιμάνι ὁμοία φαντάσματα τῆς νύχτας ποὺ τὰ ἔξρασε ἡ σκοτεινὴ θάλασσα.

Ὁ Κώστας και ὁ Ἀχιλλέας πέρασαν ἀπὸ δίκη και φάγανε ἀπὸ ἐννιά μῆνες φυλακῆ. Τὸ ναυτικὸ δὲν τὸν πρόδωσαν κι αὐτὸς ὅμως δὲν τοὺς ἄφρισε χωρὶς λεφτὰ.

Τρομεροὶ και ἀπαίσιοι ἦταν οἱ μῆνες τῆς φυλακῆς, ἀλλὰ κανένας ποτὲς δὲν τοὺς θυμῆθηκε και νὰ τώρα, ὅστερ' ἀπὸ τόσα χρόνια ξαναγυροῦσαν σκληροὶ και ἀνελέητοι γιὰ νὰ εβῆσουν μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά του τὸ μυστηριακὸ πόθο, ποὺ τοῦ ὀδήγησε τὸ χέρι νὰ ὑπογράψῃ τὴν αἴτηση γιὰ ναυτικὸ φυλλάδιο. Ἡ ὑπογραφή του μῆκε στὸ κάτω μέρος ἐνὸς χαρτιοῦ ποὺ ἦταν ἡ ἀληθινὴ καταδίκη μιᾶς ψυχῆς ποὺ προσπαθοῦσε νὰ λυτρωθεῖ ἀπὸ τὸ ἐφιαλτικὸ ὄραμα μιᾶς πανάθλιας και στερημένης ζωῆς και νὰ μπεῖ σὲ μιὰν ἄλλη, σ' ἓνα πολύβουο πλῆθος, ποὺ τοῦ ἔνευε και τὸν καλοῦσε ὅπως τοῦ ἔνευαν και τὸν καλοῦσαν τὰ τρεμάμενα φῶτα τῶν καραβιῶν ποὺ ἐφευγαν και χάνονταν ἔξω ἀπὸ τὶς γλίστρες τῶν χειρῶν ποὺ ἀγκάλιαζαν τὸ λιμάνι. Σκευωρίες, σκευωρίες ὑφαίνει πολλές ἡ ἄτιμη ἡ θάλασσα.

—Δὲ σοῦ εἶπε ψέμματα ὁ κύριος, κυρία Μαριάνθη. Καταδικάστηκε.

—Δὲ θάρτετε στὸ σπίτι ἀπόψε ;

—“Ὁχι δὲ θάρτω. Τί νὰ κάνω ;

ΠΕΡΝΟΥΣΕ ὁ καιρὸς και μέρα τὴ μέρα ἔβλεπε τὸ καλοκαίρι νὰ φεύγει, νὰ χάνεται μαζί μὲ τὴν ὁμορφὴ μυρουδιά τῆς θάλασσας κι ἐρχόταν ὁ χειμῶνας φέροντας ῥίγος στὰ ἀκύμαντα νερὰ και κύμα δυνατὸ ἔδεχνε τὰ πόδια τοῦ μουράγιου κουβαλώντας διάφορες βρωμιές και τενεκέδες ἀπὸ κονσέρβες ποὺ τὶς πετοῦσαν ναυτικοὶ και ἐπιβάτες.

Τὰ κοιτοῦσε περιλύπη ὅλα ταῦτα κελνὴ ἡ μπλεμπάγια τοῦ λιμανιοῦ κι ὁ νοῦς της ἔστρεχε σὰ δαιμονισμένος μέσα σ' ἄσυλα και κάτω ἀπὸ σκεπὲς ποὺ ἔπρεπε νὰ τὰ εἶχαν ἐτοιμάσει οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὸ καλοκαίρι. Δυστυχῶς ὅμως δὲν ὑπῆρχε τὸ παραμικρὸ

ἀπάγγειο ν' ἀπλώσει τὴν ἐλπίδα της καὶ νὰ ξεκουραστεῖ.

Τότες θυμόταν τὴν κατάντια της καὶ συζητοῦσε γιὰ τὸ ἀναπόφευκτο τοῦ θανάτου ποὺ θὰ σκέπαζε καὶ θὰ ἔσβηνε καὶ θύμησες καὶ τύψεις καὶ ὀνειράτα.

— Ἐδῶ στὴν κτριτισμένη καὶ βρωμισμένη θάλασσα τοῦ λιμανιοῦ θὰ πεθάνουμε ἔμεις.

— Ναί, ἔτσι εἶναι, εἶπε καὶ κάποιος σὰν ἀπόηχο τῆς φωνῆς τοῦ προηγούμενου.

Ἡ παρῆα σκορποῦσε στοὺς τέσσερις ἀνέμους γιὰ νὰ ξεποστάσει τὸ παγωμένο κουφάρι της.

Ὁ ἀγέρας φυσοῦσε παγερὸς καὶ ὁ Κώστας ἔνωσε τὰ δόντια του νὰ χτυπᾶνε. Ἔσυρε τὰ κουρασμένα του βήματα γιὰ τὸ σπίτι τῆς γυναίκας τοῦ λιμανιοῦ παραμερίζοντας ὅλους τοὺς λόγους ποὺ τὸν κρατοῦσαν μακριὰ τόσον καιρό. Ἀγόρασε ἕνα ψωμί καὶ λίγο τυρί. Ἐβγαλε πάνω ἀπὸ τὰ τριμένα καλοκαιρινὰ του ροῦχα ἕνα παλτὸ ποὺ τὸ βρῆκε φτηνὸ στὰ παλιατζίδικα, σήκωσε τὸ γιακά, ἔχωσε βαθειὰ στὸ κεφάλι του τὴν τραγιάσκα. Χτύπησε τὴν πόρτα καὶ τοῦ ἀνοίξε ἡ κοπέλα γιὰτὶ ἡ μάνα της νυχτέρευε ἀκόμη στὰ τσουβάλια.

— Τί θέλεις τέτοιαν ὥρα; ρώτησε τὸ κορίτσι.

— Ἦρτα γιὰτὶ σᾶς πεθύμισα.

— Ἦρτες γιὰτὶ ἔσφιξε τὸ κρύο;

— Γιὰτὶ δηλαδὴ δὲν ἦταν κρύο τίς προηγούμενες μέρες; Δὲν εἶναι ἡ μητέρα σου ἐδῶ;

— Δουλεύει.

— Θὰ παραγέραςε. Δὲν εἶσαι ἀξία οὔτε νὰ τὴ βοηθήσεις.

— Ἐσὺ νὰ κάμεις τὴ δουλειά σου.

— Πᾶμε μέσα γιὰτὶ κάνει κρύο.

— Καὶ τί μὲ νοιάζει; Ἐγὼ δὲν κρυώνω.

Ὁ ἄντρας ἔκλεισε τὴν πόρτα καὶ μπῆκαν στὸ δωμάτιο.

— Βλέπω τὴ μάνα σου κάπως βαριά μαζί μου. Γιὰτὶ δὲ μὲ θέλεις ἐμένα;

— Γιὰτὶ εἶσαι ἀλήτης καὶ χαμένος καὶ γιὰτὶ δὲν εἶσαι ἀξίος νὰ οἰκονομίσῃς φράγκο.

— Ὅσο καὶ νᾶναι τὸ σαραντᾶρι, τὸ πενηντᾶρι τὸ βγάξω. Πολλὲς φορὲς καὶ περισσότερα. Ποῦ θὰ βρεῖς καλύτερο; Θὰ μείνεις στὸ ράφι, ἂν περιμένεις περισσότερο. Τώρα δὲν ὑπάρχουν ἀρχοντόπουλα ποὺ ψάχνουν γιὰ τίς σταχτοπούτες.

— Σταμάτα πιά.

— Σ' ἔκανα νὰ στενοχωρεθεῖς;

— Ἄν ξαναμιλήσεις ἔτσι θὰ σὲ πετάξω στὸ δρόμο.

— Θὰ μιλήσω τῆς μάνας σου.

— Τὴν ἔχω δασκαλέψει πολὺ καλά. Ἔτσι μόνο τὸ στόμα σου ν' ἀνοίξεις θὰ φύγεις μὲ τίς κλωτσιές.

— Ἡ γριὰ μπορεῖ νὰ λέει, ἀλλὰ δὲ σοῦ μοιάζει. Ἐκεῖνη εἶναι ἄνθρωπος.

— Θὰ τὸ δοῦμε.

Εἶπαν καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἡ κοπέλα ὄρμησε νὰ τὸν χτυπήσει, ἀλλὰ χτύπησε δυνατὰ ἡ πόρτα.

— Ἡ μητέρα μου.

— Τρέχα ἀνοιξέ την, γιὰτὶ κάνει τρομερὸ κρύο ἔξω.

Αὐτὸς ἔβγαλε τὸ παλτὸ καὶ τὸ πέταξε πάνω στὸ καθαρὸ κρεβάτι. Ἡ γυναίκα μπῆκε μέσα τυλιγμένη σὲ μιὰ μαύρη μάλλινη μπέρτα. Τὸ πρόσωπό της ἰσχνό, τὸ πετσί κόλλησε πάνω στὸ κόκκαλο. Γύρω στὰ μάτια φυτρώσανε μεγάλες ὀμάδες ἀπὸ ψιλὲς ρυτίδες. Περιπατοῦσε ἀργά, σχεδὸν σέρονοντας τὰ πόδια της.

— Κάνει ζέστη ἐδῶ μέσα, ἔκανε βγάζοντας τὴν μπέρτα. Ἐαφρηνικὰ εἶδε τὸν ἄντρα ποὺ καθόταν παρᾶμερα σὲ μιὰ καρέκλα, τοῦ εἶπε:

— Πάλι ἐδῶ;

— Ναί, ποῦ ἤθελες νὰ πάγω. Μήπως ἔχω καὶ ἄλλον στὸν κόσμο;

— Δὲ φρόντισες νάχεις, καημένο παιδί. Τί νὰ σοῦ κάνω; εἶπε χαϊδευτικά.

— Τί νὰ μοῦ κάνεις, ὅταν ὅλες εἶναι ψιλομύτες, τί νὰ πεῖς. Βλέπεις καὶ ἐσὺ δὲ μὲ θέλεις.

— Τί;

— Δὲν μπορούσαμε οἱ τρεῖς μας νὰ μείνουμε σ' αὐτὸ τὸ δωμάτιο; Τί καθαρὰ καὶ ὠραία ποὺ εἶναι ἐδῶ μέσα. Σὰν Πάσχα.

— Κῦταξτα καλὰ ὅλα σήμερα γιὰτὶ αὔριο δὲ θὰ σὲ βάλω μέσα. Πῶς μπορεῖς νὰ κοιμηθεῖς ἀνάμεσα σὲ δυὸ γυναῖκες;

— Ἐν τάξει!

Ἡ κοπέλα δὲ μίλησε. Ἔστρωσε τὸ τραπέζι καὶ κάθησαν.

Ὁ ἄντρας πῆρε μερικὲς μπουκὲς ἀρπαχτὰ καὶ μετὰ σταμάτησε. Εἶπε πάλι σὰ νὰ συνέχιζε:

— Τί μυρωδᾶτα καὶ ὠραία ποὺ εἶναι ὅλα. Ἐσὺ ὅμως δὲν κοιτᾶς τὸ συμφέρο σου.

— Ἄμα θέλεις νάρχεσαι κάθε βράδυ νὰ τρῶς.

— Ὅχι δὲν ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ τὸ φαγητό σου.

Δὲ μίλησαν ἄλλο. Ἐφαγαν σιωπηλά, ἔκαναν τὸ σταυρὸ τους καὶ σηκώθηκαν.

Ἡ γυναίκα εἶπε:

- Μήπως θέλεις νά λουστεις ;
 —"Όχι, πῆγα στὰ λαϊκὰ λουτρό. Τί διάβολο ἔτσι θὰ ἐρχό-
 μουν νά μὲ βλέπεις καὶ νά μὲ συχαίνεσαι.
 —Αὔριο ποῦ θὰ πᾶς ;
 —Αὔριο ; Μὰ δὲ μὲ θέλεις ἐδῶ.
 —Ἀνάθεμά σε, ἀνάξιε.
 —Μὲ βρίζεις. Πές μου τί νά κάμω καὶ τί νά σοῦ φέρω ;
 —Φέρε ὅτι θέλεις ! Νὰ ἔρχεσαι ἀργά, κρυφὰ ἀπὸ τὴ γειτο-
 νιά. Καὶ ὕστερα ἀπὸ ἐμένα. Πρέπει νὰπροφυλάξουμε τὸ κορί-
 τσι. Τὸ δωμάτιο εἶναι πολὺ μικρὸ.
 —Τὸ κορίτσι μόνο ἐγὼ μπορῶ νά τὸ προφυλάξω, μητέρα.
 Ἄλλὰ ἐσὺ δὲν μπορεῖς νά καταλάβεις τὰ βάσανα ποὺ τραβάω
 τόσα χρόνια.
 —Σῶπα ! ἔκανε θυμωμένα τὸ κορίτσι. Θὰ μὲ κάνεις νά φω-
 νάξω.
 —Καλὰ ντέ, ἐδῶ συζητᾶμε. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νά κάνεις σὰν
 τὴ λυσσασμένη.

Ἡ ΓΥΝΑΙΚΑ ἔπεσε στὸ κρεβάτι τῆς καὶ ἀποκοιμήθηκε. Ἡ
 κοπέλλα ξάπλωσε στὸ ντιβάνι καὶ ὁ ἄντρας χάμου στὰ σανίδια.
 Οἱ δύο τους δὲν κοιμοῦνται. Τὸ δωμάτιο φωτίζεται ἀμυδρὰ
 ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ καντυλιοῦ ποὺ καίει μπροστὰ στὴν εἰκόνα τοῦ
 ἁγίου Νικολάου. Ἀπέξω ὁ βοριάς φωνάζει κάπου κάπου καὶ ὕ-
 στερα βυθίζεται σ' ἓνα μακρὸ ὕπνο. Οἱ δύο ἄνθρωποι μιλᾶνε
 σιγανὰ γιὰ νά μὴ ξυπνήσουν τὴν κοιμισμένη γυναῖκα, ἀλλὰ ὁ
 τόνος τῆς φωνῆς τους εἶναι βίαιος καὶ θυμωμένος.

- Σὲ εἶδανε προχτὲς στὸ λιμάνι.
 —Καὶ τί μ' αὐτό. Μήπως σοῦ εἶπανε πὼς ἦρθα γιὰ τὴν
 ἀφεντιά σου;
 —Ἦσουν μὲ τὸν Ἀντρέα.
 —"Όχι.
 —Μοῦ τὸ κρύβεις ! Θὰ σὲ φέρω ὅμως στὰ νερά μου.
 Θέλει νά τοῦ ἀπαντήσει, ἀλλὰ ἡ γριὰ γυρίζει πλευρὸ καὶ τῆς
 κόβει τὴν ὀμίλια.
 Ὁ ἄντρας νοιζίζοντας πὼς δὲ θὰ τοῦ ἀπαντήσει ξαναλέει
 μέσ' ἀπ' τὰ δόντια :
 —Ἐγὼ θὰ σὲ φέρω στὰ νερά μου.
 —Καλὰ, κοιμήσου τώρα.
 —Καληνύχτα, Ἀννίκα.

* Ἀπλωσε πάλι ἡ σιωπὴ μέσα στὸ δωμάτιο. Τὸ καντύλι τσι-
 τοίρισε λίγο, ἔβγαλε μιὰ μεγάλη φλόγα καὶ ἔσβησε. Αὐτὸν δὲν τὸν
 παίρνει ὁ ὕπνος. Σφίγγει τὰ μάτια. Θέλει νά βῆξει μὰ φοβᾶται
 μὴν ξυπνήσει τίς γυναῖκες. Μέρους τώρα ἓνας κοντὸς ξερόβηχας
 γαργαλαί τὸ λαιμὸ του. Κάποιος τοῦ εἶπε πὼς αὐτὸς ὁ κοντό-
 βηχας δὲν θὰ τοῦ ἔβγαине σὲ καλὸ. Ἐπρεπε νά πάει στὸ γιατρό.
 Καὶ τὸ θέλει τὸ εικοσόφραγγο ἢ πολυκλινική. Σφίγγεται καὶ
 γουργουρίζει σὰ γάτα. Στὸ τέλος δὲν κρατιέται καὶ ἀρχίζει νά βῆχει.

- Σῶπα νά κοιμηθοῦμε, εἶπε ἡ γριὰ. Ποῦ πούντιασες ;
 Μιλιά. Γυρίζει πλευρὸ. Τώρα ροχαλίζει ἡ κοπέλα.
 —Σκούντα τὴν νά σκάσει, ξαναλέει ἡ γυναῖκα. Πῶς νά δου-
 λέψω αὔριο δέκα δώδεκα ὥρες ;
 Ἄπλωσε ἡ ἡσυχία. Ἡ γυναῖκα κοιμήθηκε καλὰ. Ἀκουγόταν
 ἀπαλὴ ἢ ἀναπνοὴ ποὺ ἀνεβοκατέβαζε τὸ στήθος τῆς. Ἡ κοπέλα
 μίλησε πολὺ σιγανὰ.

- Κώστα.
 —Τί θέλεις, Ἀννίκα ;
 —Φοβᾶμαι πὼς κάτι ἔχουν τὰ μάτια μου. Τιμπλιάζουν καὶ
 κολλᾶνε. Πολλὲς φορὲς βουρκώνουν καὶ τρέχουν πηχτὰ δάκρυα.
 —Νὰ πᾶς νά κοιταχτεῖς.
 —Θέλω λεφτά.
 —Αὔριο τὸ μεσημέρι ἔλα κάτω νά μὲ βρεῖς νά σοῦ δώσω
 ἓνα εικοσάρι.
 —Δὲ θέλω νά τῆς τὸ πεῖς τῆς μάνας μου γιατί θὰ λιγοψυχίσει.
 Τὰ παπούτσια σου εἶναι χαλασμένα. Τὰ εἶδα χτὲς τὸ βράδι.
 Εἶναι ἓνα ζευγάρι παλιὰ ἀνδρικό παπούτσια κάτω ἀπὸ τὸ κρεβάτι
 τῆς μητέρας.
 —Ἄχ, ζῆση ἄτιμη. Γιατί δὲ θέλεις νά παντρευτοῦμε.
 —Κοιμήσου. Καληνύχτα.
 —Καληνύχτα, Ἀννίκα.

* Ὁ ἀγέρας ἔπεσε ὀλότελα καὶ βροχὴ βίτισε τὸ παράθυρο δυ-
 νατή. Τὰ κεραμῦδια, λίγο μακρότερα ἀπὸ τὸ στρώμα τοῦ Κώ-
 στα ἄρχισαν νά στάζουν καὶ ἡ κοπέλα σηκώθηκε νά βάλει μιὰ ἀ-
 λουμινένια λεκάνη. Ἀλλὰ γιὰ μιὰ στιγμή εἶδε τὸ ἄσπρο πόδι τῆς
 ὡς ψηλὰ στὸ μοιρό. Ἐσφιξε τ' ἀχεῖλι του καὶ σήκωσε τὸ κεφάλι
 νά ἰδεῖ καλύτερα, ἀλλὰ τὸ κίτρινο νυχτικὸ ἔπεσε καὶ σκέπασε ἀκό-
 μη καὶ τὸν ἀστράγαλο.

* Ἐφεξε πολὺ γλήγορα. Τὸ πρῶι ἦταν θολὸ ὅταν ἀνοιξε τὰ
 μάτια του. Ἡ γριὰ εἶχε φύγει, καὶ ἡ κοπέλα σηκώθηκε καὶ
 φρόντιζε νά ξεσκονίσει τὰ παπούτσια ποὺ εἶχε ὑποσχεθεῖ στὸν ἄν-
 τρα. Πιὸ πέρα ἦταν ἀναμένομαγκάλι μὲ λίγα κάρβουνα κατα-

κόκκινα. Τὸ μπρίκι ἦταν χωμένο στὴ χόβολη. Τραβάει τὸ παντε-
λόني του.

—Θὰ βγεῖς ἔξω νὰ ντυθῶ ;

—Ντύσου, δὲ σὲ βλέπω.

Φόρεσε τὸ παντελόني του καὶ πῆρε νὰ δοκιμάσει τὰ παπούτσια
ποῦ τοῦ ἔδωσε. Σηκώθηκε πάνω κι ἔκανε μερικά βήματα.

—Φίνα. Πολὺ ὠραία. Εὐχαριστῶ. Λοιπὸν τὸ μεσημέρι θάρ-
θεις κάτω νὰ σοῦ δώσω τὸ εἰκοσάρικο.

—Θὰ ἔχεις ;

—Τί σὲ νοιάζει.

ΟΥΤΕ φυσάει, οὔτε βρέχει. Ὁ οὐρανὸς εἶναι σὰ νὰ μαζεύει νερό.
Μέσα στοὺς λάκκους ἔπηξε ἡ λάσπη. Ἔχει ἓνα τέταρτο δρόμο,
ἀλλὰ τώρα τὰ παπούτσια του, ποῦ τὰ εἶχε στὸν ὕπνο του ὅλη
τὴ νύχτα δὲν τὸν σκοτίζουν πιά. Ἔνα ἔχει στὸ νοῦ του. Νὰ οἰ-
κονομίσει τὸ εἰκοσάρικο νὰ τὸ δώσει στὴν Ἄννικα, κι αὐτὴ ἄς
τὸ ἔκανε ὅ,τι ἤθελε. Μποροῦσε νὰ τὴν πῆγαινε κι αὐτὸς ὡς τὴν
πολυκλινική. Ἄ, ἂν μποροῦσε νὰ πάει κι αὐτὸς νὰ κοιταχτεῖ.
Ἄλλὰ δὲν πειράζει. Ἄς πῆγαινε κείνη. Τραβάει στὸ δρόμο του.
Κοιτάζει τὸν οὐρανό. Σύννεφα μαῦρα, ἀνακατωμένα μ' ἄσπρες
λουρίδες κρέμονταν ἀπὸ τὰ ἄρμπουρα τῶν караβιῶν στὸ λιμάνι,
ἀλλὰ ἡ Κούλουρη ἔστειλε μαυρίλα καὶ βροχή.

—Ἄμὰν θάχουμε μπόρα.

Τὸ κρού ἔπεσε. Τὸ χῶμα ὑγρὸ καὶ μέσα στὸ σταθμὸ κόσμος
πολύς. Τὰ ταξίδια κόψανε ἀρκετά. Ἄργα καὶ ποῦ ξεμυτοῦσε βα-
λίτσα γιὰ τὰ βαπόρια.

Δυὸ νέοι βγήκαν ἀπὸ τὸ σιδηρόδρομο κρατώντας βαρὺ δέμα.
Τοὺς πλησιάζει.

—Νὰ τὸ πᾶμε ;

—Γιὰ τὸ «Ἰόνιο».

—Δέκα δραχμὲς.

—Πολλὰ εἶναι.

—Δὲν εἶναι πολλά. Ὁ δρόμος εἶναι μακρὺς καὶ τὸ δέμα βαρὺ.

Χωρὶς νὰ περιμένει ἀπάντηση, σήκωσε τὸ δέμα καὶ βγήκε ἀπὸ
τὸ σταθμὸ. Εἶναι βαρὺ καὶ καταλαβαίνει πὼς δὲ θ' ἀντέξει ὡς
τὸ τέλος. Κι ὁ καιρὸς πληχτικὸς καὶ τὸν περεχύνει ὁ ἰδρωτᾶς.
Ἄν δὲν ἤθελε τὸ εἰκοσόφραγκο τῆς Ἄννικας θὰ τὸ πετοῦσε
καὶ θάφευγε. Τὸ στήθος του φλογίζονταν κι ὁ βήχας ἀνέβαινε
νὰ τὸν πνίξει. Τὰ πόδια του κομμένα, μόλις κατάφερνε νὰ τὰ
σύρει.

—Κουράστηκες ; ρωτᾶει ἤρεμα ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς νέους.

—Ὅχι. Εἶναι μακρὺς ὁ δρόμος.

—Νὰ τὸ «Ἰόνιο». Δυὸ βήματα ἀκόμη.

Ὁ Κώστας σήκωσε μὲ δυσκολία τὸ κεφάλι. Ναι, ἦταν ἐκεῖ
τὸ «Ἰόνιο» ἄσπρο καὶ ὠραῖο μέσα στὴν πρασινωπὴ θάλασσα καὶ
κάτω ἀπ' τὸ μουντὸ οὐρανό.

Παράτησε τὸ δέμα, πῆρε τὰ δυὸ τάλληρα κι ἔφυγε πάλι γιὰ
τὸ σταθμὸ. Κουδουνίζει τὰ δυὸ τάλληρα καὶ περιμένει. Ἄνεργια.
Ἄν εὔρισκε ἄλλα δυὸ τάλληρα θὰ ἔφευγε. Θὰ πῆγαινε νὰ ξα-
πλώσει σ' ἓνα παγκάκι. Δὲν ἀντέχουν πιά τὰ πόδια. Ἡ ὠρα εἶ-
ναι ἐνιαμίση. Εἶχε ὠρα. Ἄν δὲν ἦταν ἄρρωστος ὅλα θὰ πῆγαι-
ναν καλά. Ἦταν τὸ φθινόπωρο ποῦ ρίχνει καὶ μαραίνει τὰ φύλ-
λα τῶν δέντρων. Φέρνει τὸ κρού καὶ δείχνει τὴ γύμνια.

—Νάμουν στὴν Ἀφρικὴ νὰ μαυρίσει τὸ κορμί μου καὶ νὰ
ξεσταθεῖ τὸ κόκκαλό μου, συλλογίζεται. Ὁ ἥλιος καὶ ἡ ζέστη
στραγγίζουν τὶς ἔγνοιες.

Βλέπει ἓνα φίλο του.

—Δῶς μου δέκα δραχμὲς καὶ σοῦ τις γυρίζω τὸ βράδι.

Ὁ ἄλλος μαζεύει δραχμὴ δραχμὴ ἀπ' τὶς τσέπες του καὶ τοῦ
τὶς δίνει. Πόσο γλήγορα περνάει ἡ ὠρα. Νάτην κιάλας ἔρχεται ἡ
Ἄννικα. Ὁμορφὴ καὶ ψηλὴ σὰ λουλούδι. Πόσο χάρηκε ποῦ τὴν
εἶδε ὁ Κώστας. Εὐτυχῶς ποῦ εἶχε τὰ λεφτά. Πόσο θάθελε νάχε
χιλιάρικα νὰ τῆς τὰ χαρίσει. Ἐτρεξε γλήγορα κοντὰ τῆς, τῆς
πιάνει τὸ βελούδινο χέρι καὶ τραβοῦνε γιὰ τὴ θάλασσα.

—Νὰ πᾶς στὸ γιατρό, Ἄννικα.

—Ναι. Πρέπει ὅμως νὰ πᾶς κι ἐσύ.

—Ἐγώ ; Δὲν ἔχω τίποτα ἐγώ.

—Αὐτὸς ὁ βήχας ;

—Κρύωσα. Μὰ δὲν αἰστάνουμαι τίποτα. Γειά σου, Ἄννικα.

—Θαρθεῖς τὸ βράδυ ;

—Γιὰ νὰ δοῦμε πὼς θὰ τὰ καταφέρω. — Καλά, γειά σου.

Ὁ Κώστας μπῆκε πάλι στὸ σταθμὸ. Ἦταν εὐχαριστημένος.
Κάθισε ἀδιάφορα δίπλα στοὺς φίλους του ποῦ τὸν κοιτοῦσαν
παράξενα.

—Ποιὰ ἦταν ;

—Μιὰ γνωστή μου.

—Πεινώ, εἶπε κάποιος καὶ δὲν ἔπιασα δεκάρα.

Ἡ κίνηση σταμάτησε ὀλότελα καὶ μόνο ὁ ἐφημεριδοπώλης
φωναίει κάπου κάπου γιὰ νὰ κόψει τὴν ἡσυχία. Κρῶνει καὶ
τρέμει ὁ Κώστας.

Κάποιος εἶπε.

—“Αν ήμασταν σὲ κανένα κινηματογράφο, δὲ θὰ κρυώναμε.
—Βρὲ βλάκα, εἶναι δυνατό νὰ μὴν κρυώνεις ὅταν πεινᾷς ;
Σωπαίνουν.

“Ὁ ἀγέρας ὁρμάει ἀπὸ τὴ μιὰ πόρτα καὶ χύνεται ἀπὸ τὴν ἄλλη.
Χουχουλίζουν τὰ χέρια.

“Ὁ ἕνας εἶπε :

—Νὰ βάλουμε ἀπὸ κανένα ψιλὸ ν’ ἀγοράσουμε ἕνα καρβέλι.

—“Εγὼ δὲν ἔχω δεκάρα, εἶπε κάποιος. Μόνο ὁ Κώστας ἔχει.

Φορτώθηκε δέμα σήμερα τὸ πρωί.

—Δὲν ἔχω τίποτα.

—Τ’ ἀκούμπησε στὴν κόμενα.

—Σκάσε.

—Τι, φοβερίζεις ;

—Δὲ σηκώνω κουβέντα γιὰ τὴ γυναίκα.

—Μωρὲ τὴν ξέρουμε. Εἶναι ἡ κόρη τῆς ...

“Ὁ Κώστας πετάχτηκε πάνω κι ἄρπαξε τὸ φίλο του ἀπὸ τὸ
λαιμό. Τὰ δυὸ κορμιά κυλίστηκαν χάμου. Μερικοὶ ἔτρεξαν νὰ
τοὺς χωρίσουν κι ἕνας ἀστυφύτους τράβηξε γιὰ τὸ κρατητήριον
ἀπ’ ὅπου βγήκανε ἀργὰ τὸ βράδι.

—Ποῦ θὰ κοιμηθοῦμε ἀπόψε ;

—Ξέρω μιὰ μαούνα γιομάτη σταφίδα. Ἐκεῖ τρύπωσα χτές.

—Πᾶμε ὡς τὰ λεμονάδικα. Πεινῶ. Μπορεῖ νὰ οἰκονομήσου-
με κανένα πεπόνι.

—Δὲ βαριέσαι, αὐτὴ τὴν ὥρα στὰ λεμονάδικα δὲν ὑπάρχει
ψυχὴ. “Αν βροῦμε τὴ μαούνα μὲ τὴ σταφίδα θὰ περάσουμε καλά.

Τράβηξαν ἀργὰ τὸ θαλασσινὸ πλακόστρωτο. Προχωροῦν πρὸς
τὸ λιμεναρχεῖο. Δὲν εἶχε πολλὰ φῶτα ὁ δρόμος, καὶ στὴ θάλασ-
σα λιγοστὰ πλεούμενα ἦταν ἀραγμένα. Ἐνα Ἰταλικὸ βαπόρι
βουτηγμένο στὰ φῶτα, ἔφενυγε χανόταν ἔξω ἀπὸ τὸ λιμάνι. Ἐνα
πεφτάστερο ἀνοιξε δρόμο καὶ χάθηκε κι αὐτὸ μέσα στὸ χάος.

—“Ὅταν ἤμουν παιδί εἶχα ἀκούσει ἀπὸ τὴ μάνα μου πὼς
ὁποῖος προλάβει νὰ ζητήσει κάτι πρὶν χαθεῖ τ’ ἀστέρι, αὐτὸ πού
ζητοῦσε θὰ τὸ ἀποχτοῦσε. Ζήτησα πολλὲς φορὲς τὴν εὐτυχία πε-
ριμένοντας ὥρες καὶ ὥρες στ’ ἀνοιχτὸ παράθυρο. Δὲν τὴν εἶδα
τὴν εὐτυχία. Κατρακυλοῦσα ἀπὸ καταστροφὴ σὲ καταστροφὴ ὅσο
πού ἔφτασα σ’ αὐτὴ τὴν κατάσταση. Δὲν μποροῦσα νὰ κατα-
λάβω πόσο γλήγορα ἔρχεται τὸ τέλος τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸ τὸ
σκέφτηκα καὶ τότε πού πέθανε ἡ μητέρα μου μέσα σὲ λίγες μέρες.

—Τίς ἄκουσα χίλιες φορὲς τίς φιλοσοφίες σου. Ἐγὼ πεινῶ.

—Σῶπα. Κάτι μπορεῖ νὰ βροῦμε νὰ φᾶμε. Ποῦ εἶναι ἡ
μαούνα μὲ τὴ σταφίδα ;

—Νὰ ἐκεῖ ; Θὰ πηδήξουμε σβέλτα χωρὶς νὰ μᾶς δεῖ μάτι.
Φτάσανε μὲ προφύλαξη καὶ πήδηξαν μέσα στὸ σκάφος. Τρύ-
πωσαν στ’ ἀμπάρι κρατώντας τὴν ἀνάσα τους. Φάγανε σταφι-
δα καὶ ὕστερα ξάπλωσαν.

“Ἡ νύχτα εἶναι παγωμένη. “Ὁ Κώστας δὲν μπορεῖ νὰ κλείσει
μάτι. Τὸ στομάχι του εἶναι βαρὺ καὶ τοῦ φέρνει ἀναγούλα. “Ἡ
σπιριτίλα τῆς πατημένης σταφίδας τοῦ καίει τὰ μάτια καὶ τὰ
πλεμόνια. “Ὁ βήχας ἀνέβηκε δυνατὸς καὶ τοῦ βούλωσε τὸ λαιμό.

Σηκώθηκε ἀπάνω καὶ στηρίχτηκε στὸ περβάζι τῆς μαούνας.

“Ὁ ἄλλος τοῦ τράβηξε τὸ πόδι.

—Σκύψε, θὰ μᾶς δοῦνε.

—Δὲν μπορῶ. Θέλω ἀέρα. ..

“Ἐνας θρόμβος γέμισε τὸ στόμα του. Ἐβηξε δυνατὰ καὶ
ἕνας κρουνοῦς αἷμα ἔβρεξε τὰ ροῦχα του καὶ τὸ ξύλο τῆς μαού-
νας κι ὅλο ἄπλωνε πάνω στὰ χέρια του. “Ὁ ἄλλος τοῦ κράτησε
τοὺς ὤμους.

—Μὴ φοβάσαι, ψιθύρισε.

—Δὲ φοβᾶμαι, ἔκαμε ὁ Κώστας μὲ σβυσμένη φωνὴ καὶ σω-
ριάστηκε πάνω στὴ σταφίδα.

“Ὁ ἄλλος βλέποντας πὼς δὲν μποροῦσε νὰ κάνει τίποτα, πήδη-
ξε στὸ πλακόστρωτο φωνάζοντας.

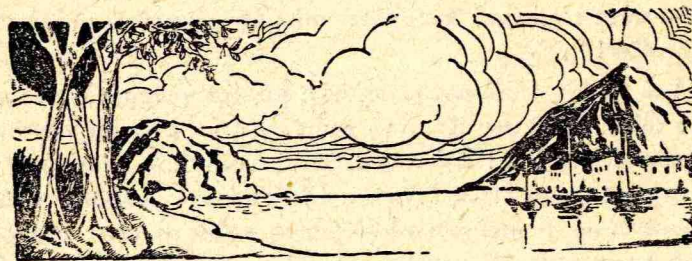
Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗΣ

ΔΙΣΚΟΣ

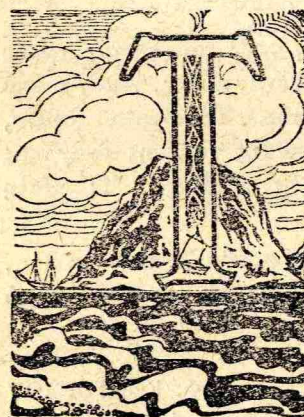
Στὴν Ἀλεξ

Ἐλάχιστος ὁ φόρος στὰ λαθραῖα μονοπάτια
καὶ τῶν συλλογισμῶν τὰ κλαριά μύρια
εἶδα ἀνοιχτὰ μιὰ νύχτα δυὸ θεῶν τὰ μάτια
νὰ προσηλώνονται σὲ παραθύρια
σὲ παραθύρια μισοσκότεινων κοιτώνων
ὅπου κοιμοῦνταν παλαιῶν καιρῶν κοράσια
ἐνῶ τὰ δέντρα θύματα θευλλῶν κι’ ἀγώνων
διαμελιζοῦνταν μὲσ’ στὰ δικά τους δάσα...

ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ

ΚΑΨΑ

ΤΙ ΕΚΠΑΛΗΞΗ—Τι ἀναπάντεχο κα-
τιτίς μπορεῖ νὰ περιμένη κανένας,
βάζοντας τὸ πόδι του ἀπάνου στὸ
μουράγιο μιᾶς πόλης σὰν τὴ Μυτι-
λήνη; Ὅλα εἶναι προεξοφλημένα!
Λές: δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ δουλεύ-
ουν τὰ αἰσθητήριά μου. Πέφτεις
ψόφιος ἀπάνου σὲ μιὰ καρτέλα, σὰ
νὰ μὴν ἤθελες σηκωθῆ ποτές, κοι-
τώντας ὅ,τι γίνεται μπροστά σου,
σὰν ἕνας γέρος ἀπόμαχος, κουρασμέ-
νος ἀπ' τὶς παράτες. Κἂν ἡ σκέψη
πὼς ἕνας λωποδύτης σοῦ φερμάρει
τὴν τζέπη δὲ σὲ δροσίζει μὲ τὴ

φχάριστη ἀνησυχία της. Τίποτα ἀπ' ἀφτὰ τὰ κίντυνα δὲν θέλει
νᾶρτη σὲ βοήθειά σου—νὰ σὲ γλυτώσῃ ἀπ' τὸ μούδιασμα· ἡ ἀτ-
μόσφαιρα εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀσφάλεια...

Ὁ ἥλιος εἶναι ἡ μόνη θέληση πὺ λυώνει κάθε ἄλλη, ἀνα-
βρῦζοντας ἕναν καταράχη ἀπὸ φλόγες. Ἀπορεῖς βλέποντας γύ-
ρω σου τὸ κάθε τι, σπίτια, καράβια, μαγαζιά, ἐμπόρια, ὑποθέσεις
πὺ μαρτυροῦν πὼς μιὰ φορὰ εἶχαμε θέληση. Τώρα πάει! Τὸ
χέρι μου μοιάζει πὼς δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ μετατοπιστῇ γιὰ νὰ
διώξῃ τὶς μυῖγες πὺ μού βόσκουν τὸ μούτρο. Ποιὸς νὰ ἔχῃ φτιά-

ση όλα αυτά τὰ βαρεια πράγματα πού μου ψήνουν τὸ μυαλό νὰ τὰ κοιτάζω !....

Ἀπὸ τὸ ἀντικρινὸ μουράγιο, κάτι μεγάλα γράμματα ἀπάνω στοὺς τοίχους μου φωνάζουν τὴ χαμένη ἐνέργεια τῶν ἀνθρώπων. Τοῦ κάκου! Στὸ παραλυμένο μυαλό μου χειρονομοῦν σὰν κωφάλαλα καὶ δίχως ἔννοια... Οἱ ἄνθρωποι μιλοῦν σὰν ἀφιονισμένοι καὶ βαριοῦνται νὰ διορθώσουν ὅ,τι βγαίνει στραβὸ ἀπ' τὸ στόμα τους. Ἡ φωνή τους μοιάζει σὰ νᾶναι τυλιμένη μέσα σὲ μπαμπάκι. Κανένας δὲ δίνει προσοχή σὲ ὅ,τι λέει ἀτός του εἴτε σὲ ὅ,τι ἀκούγει. Σοῦ μοιάζει πὼς πάει νὰ παραλύση κάθε δέσιμο πού κρατᾶ σφιγμένα τὰ πάντα συναμεταξύ τους μ' ἓνα κλειδί ἀπὸ θέληση.

Δὲν πιστεύεις σὲ ὅ,τι πίστεψες ἄλλη φορὰ παίρνοντας μέτρο τὴ θέλησή σου... Ἡ Ἱστορία εἶναι πειὰ ἓνας μῦθος, γεμάτος ἀπὸ σκιές σὰν ἀπὸ φεγγαρίσιο φῶς τῆς αὐγῆς... Τὰ βαρεια βιβλία, πού κλείνουν μέσα τὸ ἀλογόριαστο ποσὸ τῆς χαμένης ἐνέργειας τῶν ὁμοίων μας εἶναι λὲς τὰ ταμεῖα τῆς ψευτιᾶς... Ἡ πίστη πεθαίνει...

Ἔλα πᾶν... σβύνουν... Ἡ κάψα μου μουδιάζει τὸ καύκαλο... Ὁ ὕπνος μὲ τραβάει μέσα στὰ ἅπατα μιᾶς λίμνης ἀπὸ πηχτὸ δηλητήριο...

Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

Ἡ ΚΡΗΝΗ ΤΗΣ ΑΡΝΑΣ

Τὴν ὥρα πού θάρθη τὸ πνεῦμα ἀνελέητο
νὰ κλείσει μ' ὄρμη τὸ βιβλίο,
ἄς ἔλθει σὰν γνώριμη, κάποια πού πρόσμενα
πνοὴ στὸ χρυσάρμενο πλοῖο.

Ἄς ἔλθει. Κ' ἂν εὔρει τὸ πλοῖο στὸ δρόμο του
φουρτούνα κ' ἐνάντιο ἀγέρι,
τὸ πλοῖο, τ' ἀπόκοσμο πνεῦμα, ὀρθόπλευρο
σὲ νέα ζωὴ θὰ τὸ φέρει.

Κι' ἀφήνοντας πίσω τῆς γῆς τὴν χερσόνησο
τὴν πρόσκαιρη ψεύτικη σφαῖρα,
περνώντας τὸ πλοῖο τὴ Σκύλλα τὴ Χάρυβδη
θὰ μπεῖ σὲ ζωὴ πλατυτέρα.

Καὶ σὰν τῶν σειρήνων τὰ μάγια σκορπίσουνε
καὶ δοῦμε τὸν πάμφωτο φάρο,
θὰ δοῦμε τὸ φῶς νὰ μᾶς λάμπει χαρμόσυνο
στὴ χώρα, στὴ γῆ τῶν μακάρων.

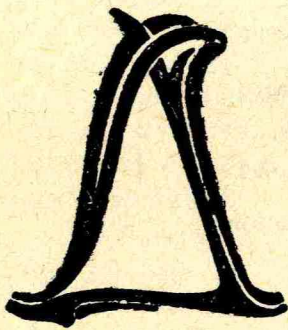
Καὶ τότε τὰ πλήθη σκιῶν θ' ἀντικρύσουμε
καὶ κόσμο γεμάτο γαλήνη,
καὶ μὲς τὸ λειβάδι χιλιάδων ἀσφόδελων
θὰ πιοῦμε ἀπ' τῆς Ἄρνας τὴν κρήνη.

Γυρνώντας ὀπίσω τὸ βλέμμα, θὰ κρᾶζουμε !
Ἄφηστε ! Τὸ ἐνάντιο ἀγέρι,
τ' ἀπόκοσμο πνεῦμα, μὲ πλοῖο χρυσάρμενο
σὲ νέα ζωὴ θὰ μᾶς φέρει.

ΝΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΑΚΗΣ

ΟΙ ΓΕΡΟΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΕΘΑΙΝΟΥΝ

ΕΝ ἔπαιρνε μεγάλο μέρος μέσα στο σπίτι τοῦ γαμπροῦ της ἡ κυρά-Γιαννούλα. Καθόταν σέ μιὰ γωνίτσα καί δούλευε σιωπηλά. Τά χέρια της ἐκεῖνα τὰ εὐλογημένα χέρια, καί τί δέν ἤξεραν νά κάνουν. Ἐβδομήντα χρόνια πλένανε, σφουγγαρίζαν, μαγείρευαν, πλέκαν γιά τούς ἄλλους. Ἦταν κι οἱ ξένοι. Ἦταν ὅλοι οἱ φίλοι, οἱ γνωστοί, οἱ γειτόνοι κι οἱ γειτόνισσες. Πότε πρόφτανε τόσες δουλειές ἡ κυρά-Γιαννούλα; Ἐβδομήντα πέντε χρονῶ θάτανε πιά κι ἦταν ἀβάρετη σάν μικρό παι-

δί. Καί στοῦ μπακάλι ἀκόμη νά τήν ἔστελνε γιά θέλημα δέ θάλεγε ὄχι.

—Τί ὄμορφο πουλόβερο, τῆς εἶπα μιὰ μέρα καθῶς τήν εἶδα νά πλέκει στήν ἐξώπορτα ἕνα δίχρωμο πουλόβερο.

—Μόλις τὸ τελειώσω νά σοῦ πλέξω καί σένα γυιέ μου.

—Νά μοῦ πλέξεις, κυρά Γιαννούλα, ἀλλά νά σέ πληρώσω γιά τὸν κόπο σου.

Ἡ κυρά-Γιαννούλα θύμωσε.

—Τί λές, γυιέ μου! Μόνο τὸ μαλλί νά μοῦ πάρεις. Γειτόνοι ἀνθρωποι καί νά με πληρώσεις; Δέν εἶναι σωστό. Ἐκεῖνοι πού μένουν στήν ἴδια γειτονιά εἶναι σάν ἀδέρφια καί περισσότερο ἀπ' ἀδέρφια.

Αὐτὸ ἦταν τὸ πιστεύω τῆς κυρά-Γιαννούλας. Πόσοι ἄρρωστοὶ δέν τήν ἔνωσαν νά ξεφυτῶναι σὲ προσκεφάλι τους, πόσες μικρομάνες δέν τήν εἶχαν δεῖ νάρχεται μόνη της νά τις βοηθᾶ σὲ δύσκολο ἔργο τους. Σ' ὅλες τις γειτονιές πούχε γυρίσει εἶχε ἀφίσει τὴν ἀνάμνηση ἀνθρώπου πού κάνει καλὸ στοὺς ἄλλους χωρὶς καμιὰν ἀμοιβή.

Ποιὸς θά μπορούσε νά μὴν τὴν ἀγαπᾶ; ποιὸς θά μπορούσε νά γίνει ὀχτρος της; Κι ὅμως ἡ κυρά-Γιαννούλα εἶχε ἕναν ὀχτροὺ πού βάλθηκε νά τὴ στελεῖ σὲν ἄλλο κόσμον πρὶν γίνει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

—Πὲς τῆς μάνας σου νά μᾶς ἀδειάσει τὴ γωνιά.

Ἡ κυρά-Λένη κύταξε ξαφνιασμένη τὸν ἄντρα της. Ὅλα τὰ περίμενε ἀπ' αὐτόν. Μόνο τὰ λόγια πού ξεστόμισε δέν καρτέρα γε ν' ἀκούσει.

—Ἡ μάνα μου; Καί τί σοῦ κάνει ἡ μάνα μου; Σούφταιξ σέ τίποτε;

—Μοῦ κάθεται σὲ στομάχι ἡ παλιόγρια. Βαρέθηκα νά τὴ βλέπω. Ὑστερα τί χρειάζεται πού ζεῖ; Οἱ γέροι πρέπει νά πεθαίνουν.

—Μὰ δὲ σ' ἐνοχλεῖ καθόλου. Ἐπειτα σὲ πέντε μῆνες περιμένω παιδί. Ποιὸς θά με ξελεχωνιάσει.

—Θὰ σὲ στείλω σὲ μαιευτήριο.

—Καί μετὰ; Πῶς θά τὰ καταφέρω μόνη μου ν' ἀναθρέψω παιδί καί νάχω καί τὴ λάτρα τοῦ σπιτιοῦ.

—Κόψε τὸ σβέροχο σου. Ἄλλες ἔχουν μιὰ στάνη παιδιὰ καί τὰ καταφέρουν. Σ' ἔχει κακομάθει ἡ παλιόγρια ἡ μάνα σου.

—Ἐχάσες πού σὲ γιάτρευε ὅταν εἶχες πάθει τύφο;

—Σκασμός. Αὐτὸ πού σοῦ λέω γιὰ τὴν θά σ' ἀρχίσω σὲ ξύλο.

Ἡ κυρά-Λένη μαζεύτηκε ἀπ' τὸ φόβο. Δέν τόχε σὲ τίποτε νά τὴν δείρει. Μήπως ἦταν ἡ πρώτη φορὰ πού θά τόκανε; Πέντε χρόνια τώρα τῆς εἶχε ψήσει τὸ ψάρι στὰ χεῖλη. Ἄν δέν εἶχε τὴν μανούλα της νά τὴν παρηγορᾶ θάχε λυώσει ἀπ' τὰ βάσανα. Καί τώρα ἤθελε νά τὴ διώξει. Ποῦ θά πῆγαινε; Δέν εἶχε κανέναν ἄλλο σὲν κόσμον κι ἦταν ἑβδομήντα πέντε χρονῶ. Ἐνας κόμπος ἔσφιξε τὸ λαιμὸ της κι ἐπειδὴ φοβότανε νά ξεφωνήσει καί νά βρῖσει τὸν ἄντρα της ξέσπασε σ' ἀναφυλλητό.

—Μάνα μου...χιλιοπικραμένη μου μανούλα.

—Σκάσε, τῆς ξανάπε ὁ ἄντρας ἐνῶ φοροῦσε τὸ σακάκι του. Ἄσε τις κλάψες γιὰ τὸν τόχω γρουσουζιά νά με ξεπροβοδούν με κλάματα. Σὲ δεκαπέντε μέρες, τὸ πολὺ σ' ἕνα μῆνα νάχει ξεκουμπιστεῖ. Ἄκου;

Βρόντηξε πίσω του τὴν πόρτα καί τράβηξε στὴ δουλειά.

Ἡ γυναίκα ἔκλαψε πολλὴ ὥρα κι ὕστερα σταμάτησε. Τὰ μάτια της ἦταν κατακόκκινα μὰ εἶχε πάρει πιά τὴν ἀπόφασή της.

—Μητέρα, εἶπε στήν κυρά-Γιαννούλα μόλις γύρισε ἀπὸ τὸ θέλημα πού τὴν εἶχε στείλει. Μητέρα πρέπει νά φύγουμε.

—Νά φύγουμε! Νά πᾶμε ποῦ;

—Ὅπου καί νάναί. Φτάνει νάμαστε μαζί. Ὁ ἄντρας μου θέλει νά σὲ διώξει ἀπὸ κοντὰ μου.

Ἡ κυρά-Γιαννούλα ἀνασήκωσε τὸ τσεμπέρι κι ἔφτιαξε μιὰ τούφα κάτασπα μαλλιά πού ἦταν πεσμένα σὲν κούτελό της. Τὸ

πρόσωπό της δὲν ἄλλαξε ἔκφραση. Εἶχε τραβήξει τόσα στὴ ζωὴ της πὺν τίποτε δὲν τὴν ξάφνιαζε. Πῆρε τὴ σκουπια, τὴν ἔβρεξε στὴν ἄκρη καὶ βάλθηκε νὰ σκουπίζει ἀργὰ καὶ προσεχτικά. Δὲς καὶ δὲν εἶχε ἀκούσει τίποτε. Τὸ μυαλό της ὡστόσο δούλευε. Σ' ὅλη της τὴ ζωὴ ἔτσι ἔκανε. Σκεφτόταν δουλεύοντας.

— Δὲν ἀκουσες, μητέρα;

— Ἀκουσα, παιδί μου.

— Λοιπόν;

— Θὰ φύγω.

— Καὶ μένα πὺν θὰ μ' ἀφίσεις;

— Ἐσὺ πρέπει νὰ μείνεις κοντὰ στὸν ἄντρα σου. Θὰ πάω στὸ σπιτάκι μου στὸ χωριό.

— Μὰ θάχει καταντήσει ρημαδί τώρα. Ὑστερα τί θὰ τρῶς; Δὲν εἶσαι πιὰ ἱκανὴ νὰ ὀργώνεις καὶ νὰ σπέρνεις χωράφια.

— Κάτι θὰ βρεθεῖ. Ὑστερα πόσον καιρὸ θὰ ζῆσω ἀκόμη; Ἐσὺ νὰ κοιτάξεις, κόρη μου, τὸν ἄνθρωπό σου. Καλὸς κακὸς δικός σου εἶναι. Ἄν δὲν εἶχες κι ἄλλο πλάσμα μέσα στὴν κοιλιὰ σου μπορούσες νὰ τὸν ἀφίσεις νὰ φύγεις. Τώρα δὲν μπορείς. Ἴσως ὅταν γίνει πατέρας θὰ φτιάξει λιγάκι. Τὸ μόνο πὺν μὲ στενοχωρεῖ εἶναι πὺν δὲ θάχει κανένα νὰ σοῦ παρασταθεῖ καὶ νὰ σὲ ξελεχωνιάσει. Οἱ γειτόνισσες ὁμως εἶναι καλὲς καὶ θὰ σὲ βοηθήσουν.

Τέλειωσε τὸ σκούπισμα καὶ πήγε στὴν κουζίνα γιὰ νὰ βάλει ἀπάνω τὸ φαί. Ὁ γαμπρός της ἤθελε σὰ γύριζε τὸ μεσημέρι νὰ τὸ βρῆσκει πάντα ἔτοιμο καὶ σεβριρισμένο στὸ τραπέζι.

Ἡ κυρὰ-Γιαννούλα ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα βάλθηκε νὰ ξεπληρώσει ὅλες της τίς ὑποχρεώσεις. Κι εἶχε πάρα πολλές, μὰ τὴν ἀλήθεια. Εἶχε νὰ βοηθήσει τὴν κόρη της νὰ εἰσπράξει τὰ ρουχαλάκια τοῦ παιδιοῦ πὺν θὰ γεννιόταν. Νὰ πλέξει χοντρὲς μάλλινες φανέλες γιὰ τὴν ἴδια πὺν τὴν εἶχε μάθει νὰ τίς φορᾷ ἀπὸ μικρὴ γιὰτὶ εἶχε πάθει βροχίτη. Νὰ πλέξει τσουράπια ζεστὰ γιὰ τὸν γαμπρὸ πὺν ὑπόφερε ἀπὸ ρευματισμούς ἐπειδὴ σὲ λίγο θάμπαινε ὁ χειμῶνας. Ἀκόμη εἶχε ἀναλάβει κι ἄλλες ὑποχρεώσεις σὲ γειτόνους. Ἐνα πουλόβερ τοῦ κυρ-Κώστα, ἕνα ζευγάρι κουρτινάκι καὶ τῆς κυρὰ Ματίνας, ἕνα φυλαχτὸ γιὰ τὸ ἄρρωστο παιδάκι τῆς διπλανῆς χήρας.

Ὅλα ἔπρεπε νὰ εἰσπράξει ὡς τὴν παραμονὴ τῆς ἡμέρας πὺν θάφευγε. Ὑστερα εἶχε νὰ φτιάξει τὸ μπογαλάκι της. Δὲν εἶχε νὰ βάλει μέσα πολλὰ πράγματα. Δυὸ ἄλλαξιὲς ἀσπρόρουχα, τὸ καλό της τὸ φουστάνι πὺν τότε εἴκοσι χρόνια καὶ τὸ σάβα-

νό της πὺν μιὰ φιλενάδα, τῆς τόχε φέρει ἀπ' τὸν ἄη-Τάφο.

Οἱ γειτόνισσες— ἄς εἶν' καλὰ οἱ καυμένες! ὅλες τίς εἶπαν νὰ πάει νὰ μείνει μαζί τους. Κι ἡ χήρα ἀκόμη μὲ τὰ τέσσερα παιδιά πὺν ἔλειπε ὅλη μέρα τὴν παρακάλεσε νὰ μείνει σπῆτι καὶ νὰ προσέχει τὰ ὄρφανά της. Ὁ κύριος Δημητρόπουλος ὁ δικηγόρος, τὸ κεφάλι τῆς γειτονιάς, ἦρθε ὁ ἴδιος καὶ τῆς εἶπε νὰ τῆς δώσει ζτάμπα μιὰ καμαρούλα στὸ σπῆτι του. Ἐκείνη ὁμως ἀρνήθηκε.

Δὲν ἤθελε νὰ κάνει ρεζίλι τὸ γαμπρὸ καὶ νὰ στενοχωρήσει τὴν κόρη της. Γιατὶ ἤξερε πὺν ἂν ἔμενε κάπου στὴ γειτονιά δὲ θὰ βάσταγε ἡ καρδιά της νὰ μὴ μιλά στὴ Λενιώ της καὶ νὰ μὴ χαϊδεύει τὸ ἔγγόνι της. Κι ἤξερε τί θὰ τραβοῦσε ἡ κόρη της ἂν τὸ μάθαινε ὁ ἄντρας. Ἐπειτα ἐνιωθε πὺν δὲ θὰ μπορούσε γιὰ πολὺ ἀκόμη νὰ δουλεύει. Τὰ χέρια της ἄρχισαν νὰ τρεμουλιάζουν καὶ τὰ μάτια της θόλωναν σιγὰ σιγὰ. Σὲ λίγο δὲ θὰ μπορούσε νὰ πλέκει. Δὲ θάβλεπε νὰ περάσει τὴν κλωστή στὴ βελόνα. Νὰ γινόταν λοιπὸν βάρος σὲ ξένους ἀνθρώπους; Τί θὰ τὴν ἔκαναν; Τὸ πολὺ-πολὺ νὰ τὴν στέλνανε στὸ γηροκομεῖο ἢ νὰ τὴν ἀφίσουνε νὰ σαπίσει καὶ νὰ πεθάνει σὲ μιὰ γωνιά. Νὰ πεθάνει. Γιατὶ ὅχι; Πιὸ φοβερὸς θάνατος ὁ θάνατος ἀπ' τὴ ζωὴ; Δὲν τὸ πίστευε ἡ κυρὰ Γιαννούλα. Θὰ ἔρχταν ὁ ἄγγελος μὲ τὰ κάτασπρα φτερά καὶ θὰ τῆς ἔδινε γελαστὸς τὸ πικρὸ ποτήρι. Ἐκείνη θὰ τότερνε καὶ θὰ τότερνε. Μιὰν πικράδα μόνο θάνιωθε στὸ στόμα κι ὕστερα θὰ βασιλευε ἡ αἰώνια κι ἀδιατάραχη γαλήνη, ἡ ἀνάπαυση κι ἡ μακαριότητα.

— Χριστέ μου, κάνε νάρθει ἐκείνη ἡ στιγμὴ! προσευχόταν καθὼς ἔβαζε τ' ἀηταφήτικο σάβανο μέσα στὸ μπόγο της.

— Κάνε νὰ ξεποστᾷσει τὸ κορμί καὶ ἡ ψυχὴ μου. Ἀπόστασα πιὰ νὰ δουλεύω ἀπὸ τὴ μέρα πὺν γεννήθηκε. Ἐγὼ ἀνάθρεψα τὰ διπλάρφανα ἀδερφάκια μου, ἐγὼ ἀνάστησα τίς τρεῖς μου κοπέλες σὰν πέθανε ὁ μακαρίτης ὁ ἄντρας μου. Πόσα πατώματα δὲν σφουγγάρισαν τοῦτα τὰ δάχτυλα, πόσες μπουγάδες δὲ βάλανε, πόσες φορὲς δὲν τρυπήθηκαν καὶ δὲ ματώθηκαν ἀπ' τίς βελόνες. Ὅμως ὅλα τὰ ξεχνούσα σὰν χαίδενα τὰ κεφαλάκια τῶν παιδιῶν μου κάθε βράδυ καὶ τὸ λιγοστὸ ψωμί γινόταν νόστιμο καὶ γλυκὸ σὰν μέλι γιὰτὶ τὸ γευόμουνα μὲ κείνους π' ἀγαπούσα καὶ μ' ἀγαπούσαν. Εὐλογημένο νάναι τ' ὄνομά σου. Καὶ πάλι, συχώρεσέ με πὺν δυὸ φορὲς σ' ἀρνήθηκε ἡ ἁμαρτωλή. Θυμᾶσαι; Ἡ μία ἦταν σὰν πέθανε ἡ πρώτη μου ἡ κορούλα ἔκαιγε ἀπὸ πυρετό, ἔβηχε, μαραινόνταν σὰ λουλούδι κι ἕνα πρωὶ ξεψύχισε στὴν ἀγκαλιά μου. Μόνη μου τὴ σαβάνωσα, μόνη μου τὴν κήδεψα. Κι ἀκόμη ὅταν τὴ Βιργινία μου, τὴ δευτέρῃ μου κόρη τὴ μαχαίρωσε ὁ ἄντρας

της ἀπὸ ζήλια ἀδικη σήκωσα τὰ μάτια μου στὸν οὐρανὸ σου καὶ φώναξα:—Γιατὶ μοῦ παίρνεις τὰ παιδιά μου; ἂν ἔφταιξα, τιμώρησέ με ἐμένα... ἔτσι σοῦ φώναξα, Κύριε. Συχώρησέ με γιατί ἤμουνα τότες πολὺ πικραμένη.

Ἔνα δάκρυ ἔσταξε ἀπ' τὰ μάτια της καὶ τὸ σκούπισε ἀμέσως μὲ τὴν ἄκρη τῆς μαντήλας της. Δὲν ἔπρεπε νὰ τὴν δεῖ ἡ Ἑλένη, Στὴν κατάσταση ποὺ βρισκόταν χρειάζοταν ἡσυχία. Τὴ στιγμή τοῦ παντοτεινοῦ χωρισμοῦ ἔπρεπε νὰ σφίξει τὴν καρδιά της γιὰ νὰ δώσει κουράγιο στὴν κόρη. Θὰ τὴν παρακαλοῦσε μονάχα νὰ τῆς στείλει μιὰ φωτογραφία τοῦ ἔγγονοῦ της. Ὅταν βρισκόταν μόνη στὸ βαπόρι καὶ στὸ χωριὸ εἶχε ὅσον καιρὸ ἤθελε γιὰ νὰ κλάψει.

Κι ἔφυγε χαμογελαστὴ ἡ κυρὰ-Γιαννούλα τὴν ἄλλη μέρα. Ἡ Ἑλένη σπάρραζε ἀπ' τὸν πόνο τόσο ποὺ δυὸ γειτόνισες δὲν τὴν κάνανε καλὰ καθὼς τὴν κρατούσαν. Λὲς καὶ βρισκόταν στὸ ξόδι τῆς μάνας της.

—Ὡρα καλὴ σας.

Εἶπε σ' ὅλους τοὺς γειτόνους ποὺ εἶχαν προβάλει στὶς πόρτες γιὰ νὰ τὴν ἀποχαιρετήσουν καὶ τόλεγε μὲ τέτιο τρόπο σὰ νὰ πηγαινε στὴν ἀγορὰ καὶ θὰ γυρνοῦσε πίσω σὲ λίγη ὥρα. Μονάχα ποὺ δὲν τοὺς ρωτοῦσε ἂν ἤθελαν νὰ τοὺς ψωνίσει κάτι. Πρὶν στρίψει τὴ γωνιὰ λύγισε λίγο. Σήκωσε τὸ χέρι καὶ τοὺς φώναξε μὲ τὴν ἴδια πρόσχαρη φωνή.

—Νὰ προσέχετε τὴν Ἑλένη μου. Ὡρα καλὴ σας.

—Ὡρα καλὴ σας... Δὲ θὰ ξανάκουνγαν πιά αὐτὸ τὸν χαιρετιομό. Ἡ μαυροφορεμένη σκιά μὲ τὸ κάτασπρο κεφάλι χάθηκε στὸ γύρισμα τοῦ στενοῦ σοκακιοῦ κι ἦταν σὰ νάπαιρνε μαζί της ἕνα φῶς πιδ εὐεργετικὸ ἀπ' τὸν ἥλιο, πιδ παρηγορητικὸ ἀπ' τὸ φεγγάρι καὶ τ' ἀστέρια.

Κι ἡ κυρὰ Γιαννούλα ὀλομόναχη τώρα περπατοῦσε τὸν στερόν της δρόμο. Πήγαινε νὰ πεθάνει τὸ θάνατο ἐκείνων ποὺ γεύτηκαν ὅλες τὶς πίκρες τῆς ζωῆς χωρὶς νὰ δοκιμάσουν ἕνα ψίχουλο χαρᾶς, τὸ θάνατο ἐκείνων ποὺ τὰ δόσαν ὅλα στοὺς ἄλλους καὶ δὲν πήραν τίποτε.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΟΣΚΟΒΗΣ

ΚΙ ΑΣ ΕΙΝΑΙ Η ΩΡΑ ΜΟΥ ΚΑΛΗ...

Τὰ νέφη τοῦ οὐρανοῦ τοῦ γαλανοῦ,
τὸ κύμα ἀπὸ ἀκρογιάλι μὲ τὴ ρίμα.

Ὅγρὰ μηνύματα τὰ κύματα
καὶ μὲ καλοῦν στῆς θάλασσας τὸ ἀραξοβόλι.

Μεταξωτὸ μαντήλι τοῦ οὐρανοῦ
τὰ νέφη ποὺ καθένα τους μοῦ γνέθει.

Κ' ἔλα, καλὴ μου Ἀργώ, νὰ μὴν ἀργῶ.

Καί, Ἰκαρε, τὰ φτερά σου δόσμου τοῦ ἄνωθε κόσμου.

Κι ἄς εἶναι ἡ ὥρα μου καλὴ, ποὺ μὲ καλεῖ. . .

Ι. Π. ΚΟΥΤΣΟΧΕΡΑΣ

Γ Ν Ω Ρ Ι Μ Ι Α

Καθὼς παιδί πασχίζει πρωτόγνωρες λέξεις
ἐνδεα

δοκιμάζω τίς νύχτες τ' ὄνομά σου.

Ρωτιέμαι πότε θὰ τ' ἀντέξω ξέφεγγα

Πότε ἡ ἀνάσα μου θὰ ταξιδέψει σ' ὄλο του τὸ μήκος.

Κι ἂν ἴσως ἔρθει μεγαλόφωνα,

Κι ἂν ἴσως ἔρθει φοβισμένο,

Τὰ χέρια μου δέχονται καθ' ἕνα ξέχωρο γράμμα του

—προσφορά σου.—

Ρωτιέμαι πότε θὰ συναντηθοῦν

ἐκπληχτα

—ποιὰν ὥρα σὲ ποιὸν τόπο—

τ' ὄνομά μου μὲ τ' ὄνομά σου.

ΛΕΙΑ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ - ΚΑΡΑΒΙΑ

Ο ΑΝΑΠΑΝΤΕΧΟΣ θάνατος—κατά τὸν κ. Ι. Μ. Παναγιωτόπουλο δχι ἀπρόοπτος—τοῦ Μιχάλη Καραγάτη μᾶς στέρησε ἕνα δυνατὸ μυθιστοριογράφου. Ὅσες ἀντιρρήσεις κι ἂν ἔχουμε σχετικὰ μὲ τὸ κοίταγμα καὶ τὴν παρουσίαση τῆς ζωῆς μέσα στὸ ἔργο του, παραμερίζουν σήμερα. Ὁ συγγραφέας τοῦ «Γιούγκερμαν» μᾶς ἔδωσε καὶ ἀπαράμιλλα ζωντανὲς σελίδες ποὺ πλούτισαν τὴν γραμματολογία μας. Παρουσιάστηκε σὲ μιὰ ἐποχὴ ἀπὸ τὶς λαμπρότερες γιὰ τὴ λογοτεχνία μας ποὺ τὴ δόξαζαν ἀκόμη ὁ Παλαμᾶς, ὁ Σικελιανός, ὁ Ξενόπουλος, ὁ Βουτυράς ὁ Καζαντζάκης κ.ἄ. καὶ καταφέρνει μέσα σὲ λίγα χρόνια νὰ καταλάβει μιὰ ἀπὸ τὶς πρώτες θέσεις στὴ σειρά τῶν νεώτερων λογοτεχνῶν μας. Τὰ μυθιστορήματα του διαβάστηκαν ἀρκετὰ καὶ εἶναι πολλοὶ ἐκεῖνοι ποὺ πιστεύουν ὅτι ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ προικισμένους τῆς γενιᾶς του. Μπορεῖ νὰ μὴν ἔφερε κανένα καινούριο μήνυμα ἔξυσε ὅμως τὴ σάπια πλευρὰ τῆς κοινωνίας, μίλησε μὲ θάρρος καὶ δὲν πρόδωσε τὴν παράδοση ἀπ' ὅπου καὶ ἀντλήσε τὸ ἔργα του.

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΝΤΕ ΒΟΓΚΥΕ (1848—1910)

ΠΕΡΑΣΑΝ πενήντα χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Γάλλου μυθιστοριογράφου Εὐγένιου Μελκιὸρ ντέ Βογκυέ. Μὲ τὴν εὐκαιρία ὁ κ. Γ. Πράτσικας ἔγραψε κατατοπιστικὸ ἄρθρο στὴν ἐφ. «Καθημερινή» ἀπ' ὅπου παίρνουμε τὰ ἐξῆς: «...Υπεράσπιζε μὲ τὴν πέννα του καὶ μὲ τὸ λόγο ὅλες τὶς εὐγενεῖς ἰδέες καὶ οἱ νέοι τὸν διάβασαν ἀπληστα. Μ' ἄλλα λόγια ἦταν μιὰ ἡγετική μορφή τῶν γραμμάτων στὴν ἐποχὴ του. Ἐκατοντάδες ἄρθρα καὶ μελέτες, καθὼς καὶ μυθιστορήματα βγήκαν ἀπὸ τὴν πέννα του, ἀλλὰ ἕνα καὶ μόνο βιβλίο δεσπόζει τοῦ ἔργου του: «Τὸ ρωσικὸ μυθιστόρημα». Πρὶν ἀπὸ τὴν κυκλοφορία αὐτοῦ τοῦ βιβλίου ἡ ρωσικὴ λογοτεχνία ἦταν ἀγνωστὴ στὴ Γαλλία. Ὁ πόλεμος καὶ εἰρήνη» τοῦ Τολστόϊ, ποὺ εἶχε ἐκδοθεῖ γιὰ πρώτη φορὰ γαλλικά, ἐκεῖνα τὰ χρόνια, δὲν προκάλεσε παρὰ περιορισμένο ἐνδιαφέρον κι ὁ ἐκδότης του δὲν πούλησε παρὰ 500 ἀντίτυπα. Ἐπειτ' ἀπ' τὴν ἐκδοσὴ τοῦ βιβλίου τοῦ Ντέ Βογκυέ, τὸ «Πόλεμος καὶ Εἰρήνη» πούληθη σὲ 20.000 ἀντίτυπα! () καὶ σήμερα ἡ ἀνάγνωσση αὐτοῦ τοῦ βιβλίου εἶναι ἀπὸ κάθε ἀποψη πολὺ ἐνδιαφέρουσα καὶ θὰ μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ συμβουλευέσω ὄλους ἐκείνους ποὺ δὲν τὸ διάβασαν νὰ τὸ προμηθευθοῦν...»

ΟΙ ΟΣΙΟΙ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

ΤΗΣ λευτεριᾶς τὸ σάλπισμα ἀντήχησε μέσα στὴ Βοιωτία τὸ Μάρτη τοῦ 1821, ἔσηκωσε γενικὰ ὄλους τοὺς ραγιάδες. Ἄντρες, γυναῖκες, παιδιά καὶ γέροι προσφέρανε κατὰ δύναμιν ὁ καθένας τους ὅτι μπορούσανε στὸ ἐφτάχρονο διάστημα τοῦ Ἄγωνα. Ἀλλὰ στὰ ἐπαναστατημένα αὐτὰ χρόνια, ἡ λαϊκὴ φαντασία δὲν θέλησε ν' ἀφίστη ἀμέτοχους τοὺς Βοιωτοὺς ὄσιους. Τοὺς ἔμπασε κι' αὐτοὺς μέσα στὸν Ἄγωνα, νὰ λάβουν μέρος ἐνεργὰ ἐναντία στοὺς Τούρκους καὶ νὰ γίνουν ἀγωνιστές. Ἀδιάφορο ἂν οἱ Ἄγιοι δὲν ἀνακατευτήκαν ἀπὸ ἐνδιαφέρον στοὺς ἐπαναστατημένους Ἕλληνες, μὰ γιὰ ν' ἀπαλλάξουν τὰ μοναστήρια τους ἀπ' τοὺς ἐπιδρομείς. Καὶ στάθηκαν οἱ μοναδικοὶ ὑποστηρικτὲς τῶν μοναστηριῶν, γιατί' οἱ καλόγεροι στίς ἐχθρικές κατεβασιές, φοβισμένοι, τὰ ἐγκαταλείψανε στὴν τύχη τους, ἀρκετὲς φορές. Ἄς δοῦμε τὶ μέρος πήρανε οἱ ὄσιοι, ἀφοῦ ἡ λαϊκὴ παράδοση φρόντισε νὰ μᾶς τὸ φυλάξη.

Ἰούνης τοῦ 1821. Οἱ δυὸ πασάδες ὁ Ὁμὲρ Βρυῶνης κι' Κιοσὲ Μεχμέτ, προσπαθοῦσαν νὰ πνίξουν τὴν ἐπανάστασιν τῆς Βοιωτίας μέσα στὸ αἷμα.

Οἱ καλόγεροι τοῦ μοναστηρίου τοῦ Ὁσίου Σεραφεῖμ, στὸ Δομπό, μόλις μάθανε τὸ διαγούμισμα τῆς Λειβαδιάς ἀπὸ τοὺς πασάδες, φοβηθήκανε ὅτι θάρχονταν σιγά-

σιγά, κι' ἡ σειρά τους. Μὲ μιὰς ἐγκαταλείψανε τὸ μοναστήρι. Ἄφοῦ πήρανε μαζί τους ὄλα τὰ κειμήλια καὶ τὰ «ἱερὰ σκεύη» νὰ τὰ φυλάξουν ἀπ' τὸ κούρσεμα τοῦ νικητῆ, περάσανε ἀντίπερα στὸ Μοριά.

Σὲ λίγες μέρες ἔφτασε στὸ Δομπό, ἕνα ἀπ' τὰ σκορπισμένα στὸν Ἑλικῶνα Τούρκικα μπουλούκια μὲ κεφαλὴ ἕναν μπουλούκμπαση». Βρήκανε τὸ μοναστήρι ἀδειανό. Ἄπ' τὸ θυμὸ τους ποὺ δὲν ὑπῆρχαν καλόγεροι γιὰ νὰ ξεσπάσουν τὴν ὀργή τους, θελήσανε νὰ ξεθυμάνουν στὴν ἐκκλησιά καὶ στὰ κελλιά. Νὰ ὀμως. Βρέθηκε κάποιος νὰ τὸ ὑπερασπίσῃ μιὰ κι' οἱ πατέρες τ' ἀφήσανε στὴν τύχη του. Μόλις μῆτανε οἱ ἐπιδρομείς μέσα στὴν ἐκκλησιά, ξαφνικὰ συντυχαίνον ἕναν πανύψηλο γέροντα — ἀληθινὸ γίγαντα — ντυμένο κατὰ μαυρα, νὰ στέκη ὀρθὸς μπροστὰ στὸ Ἱερό, κρατώντας στὸ χέρι του ἕνα ραβδί. Ἄφοῦ τοὺς κύταξε ὄλους μ' αὐστηρὸ βλέμμα, τοὺς ἔκανε νόημα μὲ τὸ ραβδί του νὰ βγούνε πάραυτα ἔξω ἀπ' τὸ καθολικό. Τρομοκρατημένοι οἱ Τούρκοι, καταλάβανε ὅτι ὁ ρασοφορεμένος τιτανόκορμος γέροντας ἦταν ὁ Ὁσιος Σεραφεῖμ. Μὲ μιὰς βγήκανε ἀπ' τὴν ἐκκλησιά, χωρὶς ὀμως νὰ φύγουν ἀπ' τὸ μοναστήρι. Σκορπιστήκανε στὰ γύρα κελλιά.

Τὴν ἄλλη μέρα τὴν αὐγὴ, ἕνα σύγνεφο μαῦρο σκέπασε ὄλη τὴν

περιοχή του μοναστηριού κι' άστραπόβροντα ταράζανε τ' ολοκαυτιάτικο πρωϊνό. Γύρα όμως ο ούρανός ήταν ολοκάθαρος. Τό σύμφερο ξέσπασε σ' ένα χαλαζι τόσο άσυνήθιστο σέ μέγεθος, σπάζοντας όλα τ' α κεραμίδια τών κελλιών, που κινδυνεύανε να σκοτωθούνεδοσοιμένανε μέσα. Τρομαγμένοι οί Τούρκοι — νοιώθανε πώς ήταν ξέσπασμα όργής του παπα - Σεραφεΐμ — παρακαλούσανε τόν "Όσιο να σταματήσει τή θεομηνία αυτή, δίνοντας ύπόσχεση να φύγουν άμέσως. "Ο όσιος Σεραφεΐμ, άκουσε τ' παρακάλια τους κι' αύτ'όι κρατήσανε τήν ύπόσχεσή τους.

Έγκαταλείποντας τρομοκρατημένοι οί Τούρκοι τ' Δομπό, σάν άνηφορίζανε τόν Έλικώνα, σμικαντάνε κάποιον όμόθηρικό τους ποϋρχονταν τρεχάτος και τρομαγμένος επίτηδες να τους άνταμώνει. Τους μολόγησε ότι καθώς πήγαινε στο δρόμο του πάνω στο βουνό, τόν άντάμωσε μισοστρατίς ένας καλόγερος που έμοιαζε με τόν όσιο Σεραφεΐμ. Χωρίς να χάσει καιρό αυτός, σημαδεύει με τ' καριοφύλλι του να τόν σκοτώσει, αλλά ο καλόγερος άδιάφορος και ψυχραιμος με προσταχτική φωνή του είπε αύτά:

— Μη έγγίζεις τ' όπλον σου, αλλά σπεύσον κατάβα εις τήν μονήν ειπέ εις τούς άλλους να έκκενώσωσι τ' μοναστήριον μου διότι άλλως δεν θα μείνη κανείς έξ αυτών.

Και άφου ο Σεραφεΐμ άπόσωσε αύτ'ά χάθηκε μπροστά άπ' τ' μάτια του. Αυτό τόν άνάγκασε να λοξοδρομήσει και νάρθει να τους φέρει τήν προσταγή του Σεραφεΐμ.

Μ' όλα τ' μέσα αύτ'ή τή φορά προσπάθησε ο "Όσιος Σεραφεΐμ

να άπαλλάξει τ' μοναστήρι του άπ' τούς έχθρους. Τό κατάφερε. Κι' αύτ'ό τ' περιστατικό στάθηκε ο φόβος για τ'ς ύστερες επιδρομές του έχθρου. Δεν ξαναζύγωσε Τούρκος στο μοναστήρι του Δομπου.

Θεριστής του 1823. "Ο Περκοφτσάλης, άφου έκανε τ' στρατό του σέ κολώνες, σκορπίζει άπ' όπουπερνούσε τήν καταστροφή και τ' θάνατο. Στις 14 του "Ιούνη έφτασε μια κολώνα με κεφαλή έφτ'ά μπουλουξήδες στο μοναστήρι του "Όσιου Λουκά.

Κάνανε αρχή άπ' τούς λίγους καλόγερους, όσοι βρεθήκανε κει, γιατ' οι περισσότεροι τ'ώρανε σκάσει για τήν Αϊγίνα, Κούλουρη και Μοριά. "Αν κι' αύτους που βρήκανε στο μοναστήρι τους θεωρούσανε για «προσκυνημένους» όπως και τόν ήγούμενον Δωρόθεο Παπαγεωργίου, δεν γλυτώσανε τ' ξύλο και τούς έξευτελισμούς. "Ηρθε κι' ή σειρά του καθολικού. "Η φωτιά σ' ένεργεια. Κάσανε τ' πορτοπαράθυρα, τ'ς φορητές εικόνες, τήν "Ωραία Πύλη — ένα άριστούργημα ξυλοπελέκητο — κι' ότι άλλο βρήκαν κειμέσα. Τ' μάρμαρα κι' οί τοιχογραφίες πάθανε κι' αύτ'ά ζημιές άπ' τή φωτιά. "Υστερα βάλανε χέρι και στα ψηφιδωτά. "Όσα μπορούσαν να φτάσουν τ' κατάστρεψαν ξήνοντάς τα με τ' γιαταγάνια τους, μ' άλλα που ήταν ψηλότερα και δυσκολόφταστα τ' ντουφεκούσανε. Τ' σημάδια είναι όλοφάνερα άκόμα και σήμερα. Στήν επιδρομή αύτ'ή, λένε ότι χάθηκε κι' ή άσημόπλακα για τή χτίση του μοναστηριού. Μ'ά του καθολικού τ'ά βάσανα δεν τελειώσανε. "Αφου καταστρέψανε ό,τι ήταν δυνατό, χρησιμοποίησανε τήν εκκλησία για σταύλο. Κει μέσα σταυλιζονταν μαζί, ζωντα-

να κι' άνθρωποι. "Η βρώμα όμως άπ' τ' ζωντανά κι' ή ζέστη του καλοκαιριού, κάνανε μια μολυσμένη άτμόσφαιρα που άποτέλεσμα ήταν να πέσει ύστερα άπ' τ' μια εβδομάδα θανατικό, και να πεθαίνουν όλημερίς πολλοί στρατιώται και να ψοφάνε τ'ά λογά τους.

Αυτό τους άνάγκασε να φύγουν άπ' τ' μοναστήρι, γιατί και τ' θανατικό μέρα με τή μέρα μεγάλωνε. "Επειδή όμως νομίζανε ότι τ' μικρόδιο τ'ς άρρώστειας δρισκότανε μονάχα μέσα στην εκκλησία, φεύγοντας άφήσανε μπροστά στην πόρτα άρκετά άπ' τ'ά ψόφια άλογα. Κλείσανε έτσι τήν είσοδο του καθολικού. Τό κάνανε αύτ'ό για να έμποδίσουνε τήν είσοδο στους όμοθρήσκους τους και να τους προφυλάξουν αν τυχαία περνούσανε άπ' κει.

Τό θανατικό φροντίσανε οί καλόγεροι να τ' εκμεταλλευτούνε. Διαδώσανε σ' όλη τήν έπαρχία ότι ο "Όσιος Λουκάς τάχα έρριξε τήν άρρώστεια αύτ'ή για να γλυτώση τ' μοναστήρι του άπ' τούς Τούρκους. "Ετσι αν και κάπως καθυστερημένος έμπαινε κι' ο "Όσιος Λουκάς στην "Επανάσταση!...

"Ο Κιουταχής τ' καλοκαίρι στα 1826 άφέντευε στην έπαρχία τ'ς Βοιωτίας. Οί "Αρβανίτες του, σκορπισμένοι για πλιάτσικο σ' όλα τ' χωριά περάσανε κι' άπ' τ' μοναστήρι του "Όσιου Λουκά. Κάποιοι άπ' αύτους, ένας Ζούλφος, διάλεξε να κοιμάται τή νύχτα πάνω στην "Αγια Τράπεζα. Μήνας "Ιούνης, νύχτες ζεστές. Δίκιο είχε ο "Αρβανίτης

να άποζητάει δροσερό μέρος μέσα στην εκκλησία.

Μ'ά να που δεν χάρηκε για πολύ τ' κρεβάτι του. Τή δευτερη βραδυά, κατά τ' μεσάνυχτα ξεπετιέται άπ' τόν ύπνο τρομαγμένος και ξεφωνίζοντας άπ' τούς πόνους, τρέχει με μιάς και πάει στο κελλί, κει που έμενε ο άρχηγός τους. "Ηθελε να παραπονεθεί ότι, τάχα ο ήγούμενος Δωρόθεος, τήν ώρα που κοιμόταν πάνω στην "Αγια Τράπεζα, πήγε και τόν χτύπησε. Μ'ά σάν μπήκε στο κελλί τάχασε. Είδη τόν άρχηγό του με τόν ήγούμενον να τ'όχουν ρίξει στο φαγοπότι. "Ακούοντας ο άρχηγός τ'ό πάθημα του παλληκαριού του, τόν ειρωνεύτηκε λέγοντάς του πώς σίγουρα θα ήταν μεθυσμένος. "Ο ήγούμενος — αυτόν που κατηγορούσε — δεν ξεπόρτησε μήτε μια στιγμή άπ' τ'ό κελλί. Πότε πήγε και τόν έδειρε!...

Τό πρωϊ κανοντας έρευνα ο "Αρβανίτης στην εκκλησία του μοναστηριού για πλιάτσικο ή για νάβρει ίσως άλλο μέρος για ύπνο, σάν άντίκρυσε κάτω στην εκκλησία τ'ς "Αγια Βαρβάρας, τήν εικόνα του "Όσιου Λουκά φώναξε τούς συντρόφους και τούς ειπε:

— Για ώρέ. Π'ά αύτ'ό τ'ό διαολοκαλόγερο με σάπισε στο ξύλο π'ς νύχτα!

"Ο Ζούλφος τήν άλλη νύχτα φρόντισε να αλλάξει μέρος για ύπνο. Δεν είχε όρεξη να ξυλοφορτώνεται κάθε βράδυ άπ' τ'ό «διαολοκαλόγερο» που δεν ήταν άλλος άπ' τόν "Όσιο Λουκά, και που δεν χοράτευε.

ΤΑΚΗΣ ΛΑΠΠΑΣ

ΑΥΤΑΠΑΤΕΣ

Κάποιες στιγμές αλλόκοτες θυμίζεις
τὸ γέρο θαλασσόλυκο, πὸν στέκει
ἀμίλητος, μονάχος σ' ἓνα βράχο
ζωσμένον ἀπὸ κύματα ἀφρισμένα,
καὶ τὴ ματιὰ στυλώνοντας στὰ βάρθη,
ἐκεῖ πὸν τὰ γαλαζία σμίγουν σ' ἓνα,
μένει μὲ τὴν ψευδαίσθησι, γιὰ λίγο,
πὼς διαφεντεύει ὀρθόπλωρο καράβι.

Ἄλλες στιγμές παράξενες θυμίζεις
τὸν τιμημένο ἀπόμαχο, πὸν πάντα,
στὸ σιῆθος του φορώντας τὰ σημάδια
τῆς πρώτης λεβεντιάς του πρώτος στέκει
ἀνάμεσα στ' ἀνώνυμο τὸ πλῆθος.
στὶς ἀλλαγές φρουρᾶς καὶ παρελάσεις
κι ἔχει τὴ φαντασία γιὰ ἱπποκόμο
τοῦ ἀγαπημένου ἀτίθασου φαριού του.

Μᾶλλον καὶ στιγμές πικρές, πὸν μοιάζεις
μὲ γέρο στὸ σβηθμένο παραγώνι
σὲ νύχτα παγερῆ κι' ἀνασκαλίζει
ἀνώφελα νὰ βοῆ σὶς σνάχτες σπίδα,
εἴτε ξεσπᾶς μεμιάς σὲ μοιρολόι
σὰν τὸ μικρὸ παιδί, πὸν τοῦχει σπάσει
ὀλότελα παιγνίδι ἀγαπημένο
κι ἀργεῖ γιὰ νὰ ξανάρθει ὁ Ἀθβασίλης.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ Π. ΑΜΠΑΤΗΣ

ΜΕΣΚΑΛΙΝ

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΜΕΣΑ κεί πὸν κοιμόταν ἡ γυναίκα μύριζε καπνὸ καὶ κο-
νιαὶ ἢ κάτι τέτιο. Ἴσως, μεσκαλίν. Ἀπὸ τοὺς αὐγουλω-
τοὺς φεγγίτες χαμηλὰ στὶς πλάκες ἔμπαινε ἀλιώτικο τὸ
φῶς. Σπασμένο. Μιὰ δροσερὴ μούχλα ἄγγιζε τὰ πράματα. Ἡ γυ-
ναίκα κοιμόταν στὴ γωνιὰ τῆς γαλαρίας.

— Σόφη, ἔ Σόφη... Σοφία ξύπνα, μεσημέρι.

Ἐὸ Ἀυρήλης πὸν τῆς εἶχε φέρεי ἀπὸρα τὸν καφεῖ ξανάφυγε
πισοπατώντας σὰν ἀγέρας. Ὅπως πάντα, ἡ φωνὴ του ἔπρεπε ν'
ἀκουστεῖ χωρὶς νὰ φανεῖ ὁ ἴδιος. Καθόλου. Προσπάθησε μιὰ δυὸ
φορὲς νὰ τὴν ξυπνήσει μὰ δὲ τὰ κατάφερε, γιὰτὶ ἡ γυναίκα κοιμό-
ταν ἀκόμα βαριά ἀπὸ τὸ ξενύχτι. Αὐτὸ γινόταν κάθε μέρα φέτος
τὸ καλοκαίρι. Ὁ γέρος φρόντιζε γιὰ ὅλα. Λίγη ὥρα πρὶν ἔκαμε τὸ
λογαριασμὸ τῆς βραδιάς. Τόσα καὶ τόσα, δικὰ του καὶ δικὰ της.
Καλά, πολὺ καλά, ὅλα τοῦ πήγαιναν μπροστά... Μετὰ ξανάρχισε
τὸ βάψιμο τῆς ταμπέλας: «Νυχτερινή...» Σκέφτεται ἀκόμα τὸν
τίτλο: «Νυχτερινὴ συνάντησις». Τί ἄλλο; Ἐγραψε, ἔσβησε μὲ κόκ-
κινη μπογιὰ, ξανάρχισε.

Ἡ γυναίκα φαινόταν αὐτὲς τὶς μέρες πὼς δέχτηκε ὀριστικὰ
νὰ μπλεχτεῖ σὶς «δουλειές» τοῦ γέρου.

Ἐτσι ἔδειχνε...

Ὅμως τί μαγειρεύει ὁ καθέννας τοὺς ἐναντίον τοῦ ἀλλουνοῦ
τὸ ξέρον μοναχὰ οἱ δυὸ τους, γιὰτὶ κατὰ τὰ ἄλλα ὁ Ἀυρήλης εἶναι
βαρκάρης γνωστὸς σὴν Κόντρα φόσα καὶ ἡ εἰκοσάχρονη «κόρη»
του, ἡ Σόφη Σοφία, μιὰ ὁμορφη δασκαλοπούλα ἀπὸ ξένες γλῶσ-
σες. Τώρα; Τώρα ὁ Ἀυρήλης φχαριστημένος πὸν τὰ κατάφερε
ὅπως εἶθελε κάθεται στὰ πλακάκια κουβαριασμένος — πίσω
ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς γαλαρίας — μὲ κάτι λιγνὰ διπλωμένα πόδια
κάτου ἀπ' τὸ κορμί του. Ἠσυχος. Ἀνακατεύει μὲ τὸ χέρι σὴν
τσέπη τὰ λεφτά, τ' ἀκούει νὰ γελοιοπᾶνε. Κ' ἔδωμέσα του, τὸ
ἴδιο... Χαίρεται. Χωρὶς τὸ φόβο τῆς πείνας πὸν βασάνιζε τὶς μέρες
του. Λίγες μέρες πρὶν...

"Εσπασε την ταμπέλα στα γόνατά του και αποφάσισε οριστικά: Το κέντρο θα μείνει μυστικό.

"Όταν η Σόφη Σοφία, όπως τη φώναζε ο Αυρήλης, ξύπνησε στη μίνα του κάστρου — πού ήταν το σπίτι της — η παλιόροια φαινόταν κάτω από τους φεγγίτες χαμηλή.

Αυτά τάβλεπε από το κρεβάτι ζαλισμένη από το ξενύχτι.

"Έκανε ζέστη και ήταν άρετα προχωρημένη η ώρα.

"Η γυναίκα αιστανόταν δυσάρεστα την παρουσία του γέρου, που περίμενε πίσω από την πόρτα να ακούσει τη φωνή της.

— Αυρήλη, να με ειδοποιήσεις στις δύο με δυόμιση.

"Ο γέρος σηκώθηκε χωρίς να μπει μέσα.

— Καλά.

— Τι θα μαγειρέψεις;

"Απόκριση, χωρίς να τη βλέπει.

— Ψάρι ψητό και χόρτα σαλάτα. Έχεις άβγα και τυρί.

Μπροστά της τα βράχια μοιάζουν με ένα κοπάδι δελφίνια που τρέχουνε έτοιμα να πηδήξουν πάνω στην παραλία του πύργου. Δε τη χωρίζουν από το μπουλούκι των χαρούμενων άγριων ούτε πενήντα μέτρα. Της ήρθε η επιθυμία να μπει στο νερό, να τρέξει να τα φτάσει. Να παίξει μαζί τους. Έκανε πάλε τις ίδιες σκέψεις: να φύγει, να φύγει μακριά, να γκρεμιστεί αυτός ο τοίχος, αυτοί οι τοίχοι... "Όμως γίνανε όλα δύσκολα! Μπερδεύτηκαν όλα. Πώς είναι δυνατό να γλιτώσει σήμερα; Να την αγαπήσει ένας άντρας;

— Αυρήλη το καράβι που βλέπω σέρβικο είναι;

— Καλά το κατάλαβες. "Ο «πρώτος» του επιθυμεί να σε «γνωρίσει». Θάρτει απόψε.

— Απόψε; ρώτησε η γυναίκα που η φωνή του γέρου την έρεθιζε, καθώς ακουγόταν χωρίς να φαίνεται ο ίδιος.

Ήτανε η ταχτική του. Μπροστά της παρουσιαζόταν πολύ λίγο τον τελευταίο καιρό και είχε ακόμα λιγότερα τα λόγια του. "Άσκημος, τσακισμένος, ξερός.

— Τόν άμερικάνο τονε κανόνισα γι' αύριο. Στην Κέρκυρα είναι κ' ένας συντανέζος που «θέλει», μ' αυτός θα μείνει μέρες. "Άς περιμένει τη σειρά του.

"Η φωνή αυτή της προξενεί φρίκη.

Θα τη χωρίσει από το γέρο αυτή τη φωνή... Το πήρε απόφαση — γρήγορα θα το ψοφήσει το σκυλί...

Βιάζεται.

"Αναψε τσιγάρο και ρούφηξε λίγο παγωμένο καφέ.

"Έπιασε τα λεφτά και τα πέταξε με αηδία στο συρτάρι. "Όλες

οι κινήσεις της νευρικές. Μισοντώνεται. "Απ' αυτό τον «προστάτη» και σήμερα ιδιοχτήτη του κέντρου της γαλαρίας προέρχονται όλα τα δεινά. "Αλλά πώς ν' απαλλαγεί; Πού τη μεγάλωσε μέσα στο κάστρο κι αυτόνου δόθηκε από δέκα-δώδεκα χρονώ. Ήτανε φυσικό σχεδόν να την ξεπαρθενέψει ο γέρος. "Όμως σήμερα βλέπει πως έτσι, πήραν τα πράματα την πιο φοβερή τους όψη.

— Αυρήλη, όπως είπαμε, στις δύο με δυόμιση.

Μετά κατέβηκε τα στενά σκαλοπάτια της μίνας ακόμα ζαλισμένη. Δεν μπορεί πια σκέφτεται, δε θέλει.

"Ολομόναχη.

Τότε, γδύθηκε.

"Αργά, αργά...

"Έκλεισε τα μάτια και άφησε τον ήλιο να περάσει κάτω από τα βλέφαρά της. Σαν άσπρη ύλη. Ζεστή. Μιά μπαλίτσα, ο ήλιος, που κομματιαζόταν σε άλλες. Μικρές μικρές. "Αναρίθμητες. Πού χοροπηδούσαν μέσα στις κόρες των ματιών, ενώ η Σόφη Σοφία ένωθε τη φλόγα του μεσημεριού να σφίγγει ήδονικά το σώμα της. Βούτηξε στο νερό φχαριστημένη που ξεζαλιζόταν. Και στην άκρη του κάβου Σίδερο φάνηκαν ναρχονται οι βάρκες και τα κότερα. Σε λίγο η θάλασσα θ' αναστατωνόταν από μοτέρ και φωνές.

"Η Σόφη Σοφία μέσα από το νερό έκαμε σιγάλα. "Η παρέα των νέων του καλοκαιριού που φεύγει τη φχαριστούσε ως τη στιγμή που κάποιος θα της ζητούσε να την ξεμοναχιάσει πίσω από κανένα βράχο, για να της πει πολλά... Να της ξεμυστηρευτεί... Νά, νά... Να επιμένει και για τη γλυκειά συνέχεια... "Αηδίες. Συνέχεια χωρίς τέλος... "Η, ένα τέλος από φρίκη. Χωρίς το γλιτωμό, που περιμένει... Μέσα της.

"Όμως τους τόχε «κόψει» φέτος το καλοκαίρι και για έναν ακόμα λόγο: για να μη μάθουν λέξη από τη διπλή ζωή της.

"Ο άγγελος του κάστρου δε χορατεύει με κανένα. "Έτσι τουλάχιστο δείχνει σε όλους γύρο, ενώ τη βασανίζει ολοένα η σκέψη πως δε βρίσκεται ανάμεσά τους ούτε ένας ικανός να τη βοηθήσει στα σκέδιά της — να ξεπαστρέψουν τον Αυρήλη.

"Έβαλε όλη τη δύναμη που της απόμεινε από τα μικρά αισθήματα και βούτηξε βαθιά στη θάλασσα.

"Ο Αυρήλης παρατηρούσε από τους φεγγίτες της γαλαρίας περιμένοντας. "Ανήσυχος πάντα τούτες τις μεσημεριάτικες ώρες. "Έτοιμος να τη φωνάξει.

Αυτό συμβαίνει με τη Σόφη Σοφία.

"Η ζωή ενός ανθρώπου που είναι γνωστός στην πόλη του

ὅσο καὶ τὸ ρολοὶ τῆς ἀγορᾶς ἢ τὸ καμπαναριὸ τοῦ Ἁγίου δὲ μένει ἀπαρτήρητη ἀπὸ κανένα. Naί, ναί... Ἄλλὰ ποῖος σκέφτεται νὰ μάθει τὸ μέσα τοῦ ρολοιοῦ ἢ πῶς γεννιέται ὁ ἦχος τῆς καμπάνας; Ἡ ζωὴ τῆς νέας γυναίκας δὲ θάχε κανένα νόημα ἂν εἶταν αὐτὸ πού βλέπουν οἱ ἄλλοι. Πιὸ σωστά: δὲ θάχε τὸ πικρὸ νόημα τοῦ κενοῦ καὶ τοῦ ἀδιάφορου, γιατί ἐκεῖ κατάληξε τις ἀμέτρητες νύχτες τοῦ ἀπελπισμοῦ της: δὲ ζητάει τίποτα ἀπὸ κανένα... δὲ χρωσταιε τίποτα σὲ κανένα .. οὔτε σὲ κείνους πού μόλις γεννημένη τὴν πετάξανε μέσα στὰ καταφύγια τῆς κοινῆς σωτηρίας. Μέσα κεῖ γεννήθηκε ὅταν τ' ἀεροπλάνα βομβάρδιζαν τὴν Κέρκυρα... Καὶ σήμερα, νάτην κιάλας, μιὰ γυναίκα εἴκοσι χρονῶ, κάτι παραπάνου ἀπὸ ὥραία: γλυκειὰ καὶ καταδεχτικὴ γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ μπαίνει σὲ ὀλονῶν τὰ ὄνειρα. Κι ἀντίς, τώρα, μεγαλώνει μέσα της ἡ ἐγκαρτέρηση. Μαζὶ κ' ἡ περιφρόνηση γιὰ ὅλα! Ὅλα. Γι' αὐτά, πρώτα, τὰ βρώμικα λεφτά, πού τῆς ἀφήνει κάθε πρωὶ στὸ κομμοδίνο ὁ Αὐρήλης.

Χωρὶς κανένα ἢ Σόφη Σοφία στὸν κόσμο — τηνέμαθε ὁ κόσμος: λίγο χαρούμενη, λίγο μελαγχολικὴ. Λιγνὴ στὸ σῶμα, μὰ πλαστικὰ δεμένη σάρκα. Καὶ στὸ μπουστο, ἐκεῖ πιά, νὰ σπαθίζουν μὲ λαχτάρα, νὰ παίζου ἀνήσυχτα σ' ἓνα διπλὸ κι ὀλόρτο κύμα τὰ στέρεα στήθη της.

Ψηλὴ μελαχρινή, ἴδιο σπαθάτο χελιδόνι.

Ἄξίζει νὰ τὴ λογαριάξουν γιὰ τὴν ἀντοχὴ της πού μπόρεσε νὰ μεγαλώσει μέσα στὶς γαλαρίες τοῦ παλιοῦ βενετσιάνικου κάστρου ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ πολέμου.

Μονάχη.

Ἀπὸ τὰ τοῦνελ τὴ βλέπουν ἀκόμα σήμερα νὰ ξεκινάει, ἀερᾶτη. Ἀρχοντικὴ κοπέλα. Καὶ περηφανεύονται ὅλοι σὰ νὰ μοιράζονται μαζὶ της τὴ μισοσκότεινη μίνα, τὴ μοναξιὰ καὶ τὰ φαντάσματά της.

Ὁ θηλυκὸς φύλακας ἀγγελὸς του .

Ὁ ἀγγελὸς τοῦ κάστρου ἀναδιπλώθηκε στὸ κρεβάτι κάπως ταραγμένος. Εὐπνήσε ἀπὸ τις δυνατὲς φωνὲς τῶν γλάρων. Νέα τσακώματα στὶς φωλιές. Μερικὰ πουλιὰ πέφτανε ζαλισμένα στὴ θάλασσα.

Ἡ Σόφη Σοφία παρακολουθεῖ τὴ φασαρία καπνίζοντας ξαπλωμένη. Τὰ πουλιὰ συνεχίζουν τὴ μάχη τους. Δὲν καταλαβαίνει τὴν αἰτία τοῦ ἄγριου τσακωμοῦ. Οὔτε τῆς κάνει ὄρεξη νὰ σκορφαλώσει στοὺς γκρεμοὺς νὰ τὰ πλησιάσει, νὰ δεῖ τί συμβαίνει στὶς φωλιές' ὅπως ἔκανε τὸν ἴδιο καιρὸ σὰν εἶτανε παιδούλα. Ὅμως

εἶναι φανερὸ πῶς τὰ πουλιὰ τὰ κραταίε κάποιο μῖσος, κάποια ἐνστικτη μαγία. Μιὰ ἐκδίκηση. Φτεροκοποῦνε πάνου ἀπὸ ἓνα σημεῖο καὶ χτυπιόνται. Ἐπίμονα. Φωνές, μέσα στὸ πανδαιμόνιο, φωνές πού ξεχωρίζουν. Γιὰ κάτι' γι' αὐτὸ πού ὑποψιάζεται: ἔτσι θὰ χωριστεῖ καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Αὐρήλη. Αὐτὸς φταίει ἂν εἶναι πάλε ζαλισμένη ἀπὸ τὸ ξενύχτι. Οἱ φωνές τῆς τρουπάνε τὸ μυαλό, γίνονται σκέψεις τυραγνικὲς. Μικρὲς φλόγες πού σπιθίζου: «οἱ γλάρου ξέρουν νὰ μισοῦνε... μὲ λύσσα... αὐτὸ εἶναι... θέλει ὅμως νὰ βρεῖ τὴν αἰτία. . καμιά αἰτία... γιατί ἂν ὑπάρχει κάτι ἀπόλυτο στὴ ζωὴ της πού τὴ βασανίζει αὐτὸ εἶναι πῶς τὴ γέννησαν οἱ ἄγνωστοι γονεῖς της χωρὶς νὰ τὴ ρωτήσουν... χωρὶς νὰ ρωτήσουν αὐτὴ τὴν ἴδια... ἀλλὰ γιατί τὸ σκέφτεται ὀλοένα... ἀφοῦ ὑπάρχει στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἓνα ἄλλο πιὸ φοβερὸ ἀπόλυτο... πῶς δὲν μπορεῖ κανένας νὰ σταματήσει τὸ πιὸ σίγουρο μέλλον του... τὸ βέβαιο θάνατο... ἀπὸ τὰ χέρια της θὰ πάει ὁ Αὐρήλης... τίποτα δὲ φοβάται πιά... ἄς βρισκόταν ἓνας ἄντρας νὰ τὴν ἀγαπήσει...»

Οἱ γλάρου μεταφέρουν τὴ μάχη τους πέρα στ' ἀνοιχτά.

Ἡ θάλασσα κάτου ἀπὸ τοὺς φεγγίτες εἶναι ἥσυχη, καθρέφτης. Ὁ οὐρανὸς τὴ σκεπάζει μ' ἓνα ζωντανὸ γαλάζιο χρώμα.

Ἡ Σόφη Σοφία αἰστάνεται τὴν παρουσία τοῦ γέρου πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς γαλαρίας. Αὐτὸ τῆς γεννάει τις ἐφιαλτικὲς σκέψεις. Εἶναι βέβαιη πῶς ὁ γέρος ξέρει τί βασανίζει τὸ μυαλό της. Μὲ μιὰ γρηγόρη κίνηση πετάχτηκε ἀπὸ τὸ κρεβάτι χωρὶς νὰ ντυθεῖ. Ἐτρεξε ἀπ' τὴ στενὴ σκάλα καὶ βούτηξε στὴ θάλασσα γυμνὴ

Βαθιά.

Ὀλοτσιτσιδη.

Εἶναι ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ ξεζαλιστεῖ ἀπὸ τὰ δυνατὰ πιοτά, τὸ τσιγάρο καὶ τις ὀληνύχτιες «γνωριμίες».

Πίσω ἀπὸ τοὺς φεγγίτες τὰ μάτια τοῦ γέρου δὲ χορταίνου. —Σόφη Σοφίααα...

Σὲ λίγο μέσα ἀπὸ τὸ νερὸ ξεπετάχτηκε ἓνα πελώριο κεφάλι. Δύο πελώρια μάτια. Ὁρθάνοιχα' καὶ βρεγμένα. Μουσικίδη. Ἐνα πελώριο στόμα, κόκκινο. Σὰν ἀγριόψαρο. Καὶ ξεφώνιζε. Παρακλητικὰ. Μὲ ἓνα βαρὺ ἄγχος μέσα του. Καὶ ἡδονή.

—Σόφη Σοφίααα...

Εἶταν ὁ Αὐρήλης πού κολυμποῦσε χτυπώντας χροπόδαρα νὰ τὴ φτάσει. Ἐσκίξε αὐτὴ σὰν ἀπελπισμένο, ἐρωτικὸ δελφίνι τὰ νερὰ νὰ τοῦ ξεφύγει. Ἡ θάλασσα ἀναστατωνόταν, πάφλαζε τὸ κύμα γύρω τους. Αὐτὸ κράτησε πολὺ. Ὄσπου ὁ γέρος ἀποκαμωμένος ἀπὸ τ' ἀγκαλιάσματα καὶ τὰ κυνηγητὰ ἔπεσε πάνου στὰ

βράχια ψόφιος. Κουρασμένος. Ἐνῶ ἡ γυναίκα δὲ τὸν φοβόταν πιά — τὸν θύμωνε. Τὸν προκαλοῦσε. Ἐπίμονα. Τούδειχνε τὴν ἀνικανότητά του. Φχαριστιόταν νὰ τὸν βλέπει νὰ ὑποφέρει πεταμένους χάρμου. Μὲ τὰ μάτια του ἀπειλητικά καρφωμένα στὸ γυμνὸ κορμί της. Χωρὶς νὰ μπορεῖ... Ὅταν—ἔπεφτε ξαναμένη ἀπὸ πεῖσμα κι ἐκδίκηση πάνου του μ' ἀνοιχτὰ χέρια καὶ πόδια. Σίγουρη πὼς παίζει μὲ τὸ ἔτοιμο πτώμα του... Μπροῦμυτα. Ἐτοιμη κι αὐτὴ νὰ σφίξει λίγο περσότερο κεὶ στὸ λαμό... τὸ σημείο...

Σταμάτησε.

Πίσω ἀπὸ τὸν κάβο Σίδερο ἀκούστηκαν γέλια κοριτσιῶν.

Ἡ Σόφη Σοφία πετάχτηκε καὶ βούτηξε στὴ θάλασσα, ἐνῶ ὁ γέρος ἀνέβηκε μπουσουλώντας μισόγυμνος τὴ σκάλα καὶ χάθηκε στὴ γαλαρία.

Σὲ λίγο φάνηκαν οἱ τρεῖς κοπέλες ποὺ γελοῦσαν καὶ ὁ Μάικλ.

Ὅπως καθεμέρα τοῦτο τὸ καλοκαίρι, ἡ Ἀλεξανδρούλα καὶ ἡ ξαδέσφη της ἢ Ἄντα προπορεύονταν, ὁ Μάικλ καὶ ἡ ἀδερφή τῆς Ἀλεξανδρούλας, ἡ Ράξα, ἀκολουθοῦσαν ἀγκαλιασμένοι, μὲ τὰ χέρια τους περασμένα στὴ μέση. Τὰ δύο ξαδέλφια ἀγαπιόντουσαν — αὐτὸ τὸ ξέρανε ὅλοι. Μιὰ πηγαίνουν ἄκρη ἄκρη στὰ ξενερισμένα βότσαλα, μιὰ κολυμποῦνε κοντὰ κοντὰ παίζοντας. Μὲ φιλιὰ, γέλια καὶ τρυφερὰ λόγια ἀγάπης... Ἡ Σόφη Σοφία παρακολοῦθοῦσε μέσα ἀπὸ τὸ νερό, μακριά, χωρὶς νὰ δίνει καμιά σημασία σ' αὐτὸ τὸν ἔρωτα τοῦ Μάικλ. Τὰ παιδιά τῶν «καλῶν» οἰκογενειῶν ἔτσι ἀρχίζουν τὴν ἐρωτικὴ τους σταδιοδρομίαν, μὲ τὴ μικρὴ ξαδέλφη. Μάλιστα τὰ σημερινὰ ἀγόρια, ὅπως τὰ γνωρίζει ἡ ἴδια ποὺ τοὺς μάθαινε τὸ χειμῶνα ξένες γλῶσσες, οὔτε στὸν ἔρωτα τῆς ξαδέσφης δείχνουν αἰσθηματικά. Διασκεδάζουν πὺ πολὺ τις μέρες τους, πιασμένα σὰν ποντίκια στὶς σεξουαλικὲς λαίμαργιες τῆς ἡλικίας, ὅταν δὲν προσπαθοῦν μὲ τὸν ἔρωτα νὰ μπαλώσουν τὸ κενὸ ποὺ ἀφήνει μέσα τους τὸ ἀηδιαστικὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον. Ἄν δὲν εἴξερε τὸ Μάικλ δὲ θάκανε τέτιες σκέψεις. Τὸ ὁμορφόπαιδο ὁ Μάικλ εἶταν τὸν περασμένο χειμῶνα μαθητῆς της καὶ ἄκουσε ἀπ' τὸ γλυκὸ ροδάνι, τὸ στόμα της, ἱερολογήσεις κι ἐρωτόλογα πὺ πολλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ρήματα τῆς ἀγγλικῆς. Τότε εἶταν ἡ δασκάλα του. Ἡ σοβαρή. Ἀπὸ τὸ ἔνα αὐτὴ τὸν ἄκουγε, ἀπὸ τὸ ἄλλο βγαίαν. Καὶ γελοῦσε τότε σὰ μεγαλύτερη στὰ χρόνια — τί χρόνια; Εἴκοσι σχεδὸν αὐτὴ, δέκα ὀχτῶ ὁ Μάικλ. Ὅμως τώρα ποὺ τὸν βλέπει μὲ τὴ Ράξα νομίζει πὼς τὸ δικό της σῶμα ἀγκαλιάζει τρυφερὰ μέσα στὸ νερό... Τὴ σφίγγει δυνατὰ καὶ τὴ φιλεῖ ὅπως τοῦ τὸ ζητάει. Μὲ πάθος. Εἶναι ὁμως ἱκανὸς ὁ Μάικλ νὰ τὴ βοηθήσει στὰ σκέδιά της;

Ἀμφιβάλλει.

Τὰ δύο κορίτσια, τὴν Ἄντα καὶ τὸν Μάικλ, τοὺς ἀκολουθῆσαν πολλοὶ ἄλλοι, φίλοι τους ἀπὸ τὸ «Κλάμπ Κορφιῶν» ποὺ ἀνακάτευαν στὶς κουβέντες τους διάφορες γλῶσσες.

Λέγανε ὅλοι τους, λέγανε, γελοῦσαν...

Ἡ Σόφη Σοφία ὄλο καὶ ξανοιγόταν στὸ πέλαγο καὶ μόνον σὰν ἔφυγαν ξαναγύρισε στὴν παραλία τοῦ Κάστρου. Ἐμεινε κεὶ μονάχη ὥσπου πῆρε ἀπόγιομα καὶ σάπασαν, ἀργά, οἱ μικροὶ κόρφοι. Ἡ παλιόροια τώρα θ' ἀφήσει στὰ μεσαιωνικὰ θεμέλια τοῦ καστέλου τις νεροκορδέλες τοῦ καλοκαιριτικοῦ βραδιοῦ. Τρεῖς. Κάτον μιὰ σταχτιά σταχτιά, στὴ μέση τὴν κόκκινη τῆς φωτιάς, πὺ πάνου μιὰ πράσινη πράσινη τοῦ βαθιοῦ νεροῦ. Καὶ οἱ τρεῖς τους σὰν ἔνα σιωπηλὸ μήνυμα πὼς τώρα ἀνεβαίνει ἀπὸ τὰ βάρη τῆς θάλασσας ἡ νύχτα.

Ἐνα φῶς ἔπεφτε ἀργότερα στὰ νερὰ ἀπὸ τοὺς φεγγίτες τῆς γαλαρίας.

Ὁ ἄγγελος τοῦ κάστρου ἄρχιζε τὴν ἀγρύπνια του ἀνάμεσα σὲ μπουκάλια ἄλκοῦλ, σὲ στοῖβες μισοπιωμένα τσιγάρα καὶ καπνοῦς. Μέσα στοὺς μεσαιωνικοὺς τοίχους μὲ τις ὑγρὲς σκιὲς καὶ τὴ σιωπὴ. Χιτίζει ἕναν κόσμον ἀπὸ σπάνια πιοτὰ καὶ ὄνειρο στοὺς ξένους τουρίστες ἢ ἀναποδογυρίζει τὴν ἔκκληση — ποὺ γεννάει ἡ γυνὴ παρουσία της σ' αὐτὸ τὸ σκοτεινὸ λαβύρινθο ἀπὸ στοῆς καὶ διαδρομῶν — σὲ μιὰν ἄγνωστη ἡδονή. Καὶ προσπαθεῖ νάναι ἀρκετὴ ἢ νύχτα σὲ ὄλους τοὺς λαίμαργους ἡδονιστὲς ποὺ περνοῦν μαζί της. Τότε ποὺ φτάνει στὸ πάλαιμα σῶμα μὲ σῶμα — καὶ γίνονται ὄλα βαριά σὰ μολύβι... Ἐνῶ κανένας στὴν Κέρκυρα δὲν ἔμαθε ἀκόμα ποῖος συντροφεύει τὸν ἄγγελο τις θαλασσοφιλημένες νύχτες τοῦ καλοκαιριοῦ. Πὼς περνάει αὐτὲς τις νύχτες εἴκοσι χρονῶ κπέλα, μονάχη της μὲ τὸν Αὐρηλή μὲς τὴ γαλαρία. Νύχτες στὴν Κέρκυρα ποὺ ἀναστατώνει ὁ γλυκὸς πόθος ὡς καὶ τ' ἄψυχα, ἔ τότε, τότε πιά τί κάνουν οἱ ἄγγελοι μὲ τὴ σάρκα τῆς γυναίκας;

Τί;

Ὁ ἄγγελος τοῦ κάστρου ὑποταγμένος στὸν πόθο καὶ στὸν τρόπο του γιὰ τὸ ἔγκλημα ποὺ σκεδιάζει καὶ ὁ δαίμονας ἀγρυπνος μέσα στὸν Αὐρηλή βροῖσκουν μέρα τὴ μέρα τόσο καλὰ τὸν «τρόπο» τους μὲ τὴν ἐπιχείρηση «ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΗΛΟΝΗ» στὶς γαλαρίες τοῦ κάστρου, ὅσο καὶ ὁ κάθε ξένος ἐπισκέπτης τοῦ νησιοῦ, πελάτης τους, τὸν πὺ σπάνιο, τὸν ἄλλο ἑαυτοῦ του, ἀπὸ τις τρυφερὲς περιποιήσεις τῆς ἀμίλητης μελαγχολικῆς κοπέλας.

Τὸ κέντρο «Νυχτερινὴ συνάντησις» εἶναι κρυφὸ κι ἄλλο τόσο

είναι κρυφός και μεταφυσικός ο κανόνας του : παραίσθηση της ήδονης στον ξένο...

Ο Αυρήλης ξέρει και κατεβάζει ιδέες, γιατί έρχεται πάντα το γλυκό πρωί που λογαριάζει : τόσα και τόσα, δικά μου και δικά της !

Με τα στεγνά υποσιτισμένα χείλη του να τρέμουν από δαιμονική χαρά.

Η Σόφη Σοφία παραξενεύεται με τη σκηνή που βλέπει να ξετυλίγεται ανάμεσα στα πόδια της μέσα στο νερό.

Είταν πολύ ξαφνικό — και πάει...

Το ψαράκι αυτό που κράτησε δευτερόλεπτα στις φουχτες της σπαρτάρας από τρόμο. Μ' ένα πελώριο στόμα ορθάνοιχτο το κυνηγούσε ένα άλλο ψάρι μεγαλύτερο, ώσπου ζαλισμένα και τα δυό τους πέσανε ανάμεσα στα πόδια της. Έπιασε τότε το μικρό και κλώτσησε το πιο μεγάλο που φευγε κιόλα στα βαθιά. Μετά άφησε από τις φουχτες της το τρομαγμένο κεφαλόπουλο να γλυστορήσει στο νερό.

Σ' αυτό το ένα δευτερόλεπτο της ώρας, που η Σόφη Σοφία θα μολογούσε πως κράτησε πάρα πολύ, νιώθει αλιώτικη. Μάλιστα θάκανε πολλές σκέψεις πάλε αν δε φαινόταν στην παραλία του κάστρου ο Μάικλ με την ίδια παρέα που ξαναπέρασε πριν λίγες μέρες την ίδια μεσημεριάτικη ώρα. Μόνο που σήμερα τους βλέπει όλους σχεδόν ζευγαρωμένους.

Μέσα της κάτι ξυπνάει : πρέπει ν' αλλάξει γνώμη για τη συντροφιά του Μάικλ, — όλοι τους μπορούν να τη βοηθήσουν. Μια σειρά από βιαστικές εικόνες περνάει απ' το μυαλό της : το μικρό ψαράκι, το άρπαχτικό στόμα του μεγάλου ψαριού : ώστε το έγκλημα είναι νόμος ! Τι άλλο γίνεται στη φύση ; Όλα είναι έγκλημα : ο Αυρήλης και το κορμί της, η Ράξα και ο Μάικλ, η διπλή ζωή της.

Όλα...

Ο άγγελος του κάστρου έπρεπε να δράσει, αν πεθυμούσε να μη χαθεί η σύκαιρία μέσα στις άξεπέραστες αντιθέσεις. Τα βίαια αιστήματά της έχουν το καλό, πως την κάνουν να παίρνει αποφάσεις για δράση αυθόρμητα. Μπορούσε. Για όλα τώρα μπορεί...

Με μια γερή ανάσα βούτηξε βαθιά, έφαξε στο βυθό, έπιασε μια μεγάλη καραβίδα ζωντανή. Κόκκινη. Και ανέβηκε κρατώντας την ψηλά. Έτρεξε. Γυμνή, όπως είταν ! Η Ράξα βλέποντας την καραβίδα έβαλε τις φωνές. Γέλια. Ο Μάικλ φώναξε και τους άλλους, που μαζεύτηκαν γύρο από τη γυμνή γυναίκα. Η Σόφη Σοφία τους έλεγε, τους είπε... Μπερδεμένα λόγια... Όμως όλα τους

ειπωμένα με κείνη τη μέσα ζέστη που δίνει στο λόγο το ευγενικό αίσθημα της αφροντισιάς, γιατί την ψυχή αποσχολούν η δική της περιπέτεια και άνησυχία. Τους διηγήθηκε λοιπόν με μια φίνα παντομίμα για το κυνηγημένο ψαράκι, για το πως και πως γλίτωσε απ' το στόμα του κακού σκορπιού της θάλασσας, για τον τρόπο που έπιασε τρέχοντας στο βυθό την καραβίδα... Στην αρχή όλα τους είταν κατάμαυρα κει κάτω, ύστερα κόκκινα, ύστερα γαλάζια... Γαλάζια σαν τον ουρανό και την άγάπη... Μήπως άρέσουν στη χαρούμενη συντροφιά του Μάικλ τα όνειρα ;

Χαχάνιζαν όλοι γύρο της και βέβαια πιο πολύ η ίδια η Σόφη Σοφία που ξέρει καλά με τι είναι όλοι θαμπωμένοι.

Πανζουολισμός.

Δέκα άνθρωποι κοιτάζουν, φωνάζουν, χειρονομούν. Ανακατεύονται. Γέλια και ξεφωνητά. Μετά, απότομη σιωπή. Η Σόφη Σοφία προσπαθεί να ξεφοβίσει μέσα στα χέρια της την καραβίδα. Οι άλλοι παρακολουθούν σιωπηλοί την κάθε κίνησή της που είναι άβρη και προστατευτική γι' αυτό το παράξενο άγκαθερό πλάσμα του βυθού. Το χάιδεμα του χεριού και το στητό, γυμνό, μπροστά τους, σώμα της, κάτι τους ξυπνάει. Η μαστόρισα της ήδονης είναι πιδέξια προσηλωμένη στο ήμερωμα του άγκαθερού τους πόθου.

Αμυχανία.

Σε πολύ ακατάλληλη περίπτωση ήρθε η ώρα τους να συστηθούν.

Ο Μάικλ ανάλαβε την υποχρέωση.

— Μαμζέλ Σόφη Σοφία, λέει στους νεοφερμένους προφέροντας άργα το όνομα για να το καταλάβουν.

— Εέέ, εέέ, έκανε ένθουσιασμένος ο Ζάκ Ζόμπ, Σοφι Σοφιάάά...

— Σόφη Σοφία, του ξανάπε η Ράξα, που τη γνώριζε βέβαια.

Ο Μάικλ συσταίνει τώρα στη Σόφη Σοφία τους φίλους του.

— Ζάκ Ζόμπ, Μαρί Τερέζ, Νικόλ η φέτος το καλοκαίρι για τους φίλους Σίσσυ, Μάξ - Πόλ Σερβάν και η σπανιόλα χορεύτρια Γκράτσι Μαρία ντε Μπουένος. Ά, ναι, είναι και ο ποιητής Κριστιάν.

— Ποιητής ! έκανε με θαυμασμό η Σόφη Σοφία.

Ο Μάικλ ψιθυριστά.

— Έξιτανσαιλίστ ! ζε κοννέ λ' όμ... μα δυστυχώς... μουγγός !

Με δυσκολία συγκράτησε το γέλιο της.

— Αλήθεια ;

Ο Μάικλ δυνατά.

— Όλοι τους παραθεριστές στην Κέρκυρα, άσσοι του «τσάμπιον» στο βυθό και φανατικοί θαλασόφιλοι.

—“Ωστε... τέσσερις φορές τσάμπιον.
‘Ο Μάξ, κοντός. Σβέλτος. Μὲ ἀνήσυχα, χλευαστικά μάτια, πὸ δὲν κοιτάζουν. Ἄνιχνεύουν:
—Νομίζω, πὸς μὲ τὴ μίς Σοφία, συναντηθήκαμε κά-α-α-που!
—Ἄ, κάτι θυμούμαι!
Θυμήθηκε, βέβαια. Μὰ δὲ τοῦ τὸ λέει. Περιττό. Δὲν ἔχτι-
μοῦσε τοὺς ἀνίκανους νὰ τὴ βοηθήσουν.
—Σὰς βγάξω, λοιπόν, ἀπὸ τὴ δυσκολία, μαμζέλ. Χορέψαμε
στοῦ «Πιπλά»; γουέλ!
Τὴν πλησιάζει, πολὺ κοντά. Στ’ αὐτί, γελώντας.
—Μὰ κι ἓνα ἄλλο βράδυ, ἔσεϊς, κ’ ἐγὼ μὲ τὴ ροκάνα μου, δια-
σκεδάσαμε, σκοτώνοντας τὴ μουσική...
—Γουέλ, κρεσέλ!
—Τότε πὸς ἔσεϊς, μαμζέλ, γιὰ δεύτερη φορὰ, ζητούσατε, βοή-
θεια, ἀπὸ ἓναν ξένο, γιὰτὶ ξέρετε καλὰ τὴ δουλειά σας. Θέλετε ἀπὸ
μένα, νὰ στείλω, μαζί σας, στὸν Παράδεισο, κάποιον «καλὸ» χρι-
στιανό... Εἴσατε μεθυσμένη· καὶ μόνο ἡ καταραμένη κρεσέλ,
ἡ ροκάνα μου, φυλάχτηκε στὴ μνήμη σας. Ἡ, μπορεῖ κι αὐτή, νὰ
προξένησε τίς φοβερές σας σκέψεις! Ὁ... ἐγκληματικός της θό-
ρυβος.
—Εἶσαι μυαλό, Μάξ! Κι ἔχω καλὲς συστάσεις γιὰ σένα...
—Κρεσέλ! νὰ πάρει ὁ διάβολος. Νομίζω, πὸς ἔφτασε ἡ ὥρα
τοῦ... μακαρίτη!
Εἶχαν πιά ὅλοι συστηθεῖ μεταξὺ τους, μὰ τὸ δῆλημα πὸν βρέ-
θηκαν ξαφνικὰ προστὰ σὲ μιὰ τόσο ὠραία, γυμνὴ κοπέλα δὲ λι-
γότεψε στὸ παραμικρὸ Ἄντίθετα, μόλις τώρα συνέρχονται καὶ ἀ-
ναρωτιόνται πὸς συμβαίνει. Ὁ μόνος πὸν φέρνει βόλτες τὰ μάτια
τοῦ μὲ πολλὰ ἐρωτηματικὰ καὶ ἄλλες τόσες χαριτωμένες πονηριές
εἶναι ὁ Ζάκ. Ἐνῶ τὸ βλέμμα τοῦ Μάξ - Πὸλ Σεοβάν, τὴν καρφώ-
νει μὲ ἐπιμονή, ζυγιάζει τὰ φροσίματά της. Τῆς πετάει μὲ τὸ
τραχύ, κινηματογραφίστικο, μὲ τὸ βίαιο ὕφος τοῦ γεννημένου
γκάγκστερ. «Τσά, τσά, τσά.» Ἀπάντηση δική της: «Τσὶ τοῦ τσίκ.»
Φίνα! Συνεννοοῦνται οἱ δύο τους. Ὁ Μάικλ τοὺς κοιτάζει λοξά,
κάτι ἀόριστο, μὰ τρομερὸ νιώθει γιὰ τὴν ὑποπτη συνεννόησή τους.
Σὲ κάποια στιγμή τὴν πλησιάζει ἐπικίντυνα γιὰ κάτι ἀκαθόριστο.
Ἡ Σόφη Σοφία τοῦ κάνει ἓναν εἰρωνικὸ μορφασμὸ πὸν τοῦ λέει
«δὲν εἶσαι σὺ ὁ κατάλληλος, γλυκὸ μου ἀγόρι!» Καὶ βουτάει στὸ
νερὸ μὲ τὴν καρabiδα στὰ χέρια, φχαριστημένη, γιὰτὶ βλέπει πὸς
ἄρρισαν ὅλα ἀπροσδόκητα καλά: «ἡ φωνὴ τοῦ Αὐρήλη θὰ κοπεῖ,
θὰ τὴν πάρει νὰ τὴ φορέσει ὁ μουγγός, θὰ γίνει γλέντι».
Μικρὴ σύγχιση στὴ συντροφιὰ τῶν νέων.

Ἐδῶ χρειάζεται ἐτοιμότητα, τόλμη. Ἡ γυναίκα αὐτὴ ξέρει νὰ
βάξει σὲ δοκιμασία καὶ τὸ διάβολο. Ὁ Ζάκ Ζόμπ, ὄχι παραπάνω ἀπὸ
εἴκοσι δύο χρονῶ, ἔτρεξε τὸ κατόπι της γιὰ νὰ τὴ φτάσει. Ἡ Σόφη
Σοφία ξανοίγεται στὸ πέλαγο. Τὴν κυνηγᾷ. Οἱ ἄλλοι παρακο-
λουθοῦν — κι ὁ Μάικλ μὲ κομμένη ἀνάσα. Ἀδημονία. Δὲν ξέρει
πὸς νὰ φερθεῖ. Μιὰ παρακολουθεῖ τὰ δύο κεφάλια πὸν χάνονται
μέσα στὸ νερὸ καὶ ὕστερα ἀνεβαίνουν γιὰ νὰ ξαναγαθοῦνε παί-
ζοντας, μιὰ ρίχνει ματιές ἀμηχανίας στὴ Ράξα. Ἐνῶ οἱ ξένοι φί-
λοι τους καὶ ἡ Ἀλεξανδροῦλα μὲ τὴν Ἄντα δείχνουν ἐνδιαφέρον
γιὰ τὸ κυνηγητὸ, ἐτοιμοὶ νὰ λάβουν μέρος. Σὲ μιὰ στιγμή ὅλοι
τους χειροκροτοῦν: «Μπράβο, μπράβο, μπράβο...» Ὁ Ζάκ τοὺς
φέρνει ψηλὰ στὰ χέρια τὸ προκλητικὸ του τρόπαιο, σὰν ἓνα ζων-
τανὸ Ἰνδαλμα τῆς θάλασσας. Ἡ Σόφη Σοφία γινόταν ἀγαλμα
στὸ ἠλιοφῶς. Ὅταν φτάσανε κοντὰ τοὺς ὑποδέχτηκαν μὲ νέα χει-
ροκροτήματα: «Μράβο Ζάκ, μπράβο Σοφί, μπράβο Σό — Σόφη
Σοφία...»

Ὁ Ζάκ τὴν ἔστησε ὀλόγρη ἀνάμεσά τους.

Ἡ Σόφη Σοφία χάιδεψε φιλικὰ τὸν Ζάκ στὸ πρόσωπο καὶ
τὸν φίλησε μέσα σὲ ξέσπασμα ἐνθουσιασμοῦ τῆς συντροφιάς.

Ἀπὸ τὴ στιγμή αὐτὴ βρίσκονται ὅλοι τους ἔξω ἀπὸ τίς κανο-
νικὲς συνθῆκες τῆς ζωῆς.

Τὸ ἐγκλημα γεννήθηκε· καὶ μαζί του ὁ ἔρωτας...

Τὶ αἰστανόταν ὅμως ὁ Μάικλ κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ ξέρει.

Ὁ κόσμος γύριζε στὰ μάτια του. «Δὲν μποροῦσα νὰ εἶμουν
ἐγώ;...» σκεφτόταν. Εἶχε δεῖ ἀμέτρητες φορὲς στὴν ἀπόμερη θά-
λασσα τοῦ κάστρου τὴ Σόφη Σοφία γυμνὴ, μὰ σήμερα ἀνάμεσα
σὲ τόσο κόσμο τοῦ φαίνεται σὰν κάποια ἄλλη. Προκλητικὴ. Τὸ
γυμνὸ σῶμα της δὲν ἔχει πιά τὴν οἰκειότητα πὸν ἔρχεται σὰ φυ-
σικὴ παρόρμηση στὴ θάλασσα. Μοιάζει ἀπαγορευμένο! Ἐγούρω-
σε τὰ μάτια κοιτάζοντας ἴσια σὰ νάταν στ’ ὄνειρό του, πὸν κά-
ποιος ἄλλος τὴν κράτησε στὰ χέρια. Τὸν ἔπιασε θυμὸς. Μιὰ συγ-
κρατημένη νευρικότητα, πιστεύοντας πὸς ἴσως τούφταιξε ἡ Ράξα
καὶ δὲν ἔτρεξε πρῶτος αὐτὸς νὰ πιάσει... Τὶ νὰ πιάσει; Πάει πιά...
Ἐνα κι ἓνα—δύο, — γι’ αὐτὸ ἔχασε τὴν εὐκαιρία: χρειάζοταν
ἐνὸς μόνο λεπτοῦ θάρρους.

Ὅμως καὶ τώρα δὲν εἶναι ἀργά, κάτι πρέπει νὰ κάμει ὁ
Μάικλ κεῖ προστὰ τους. Καὶ τό καμὲ πάνω στὴ ζήλεια του, γιὰτὶ
φαντάστηκε πὸς αὐτὸς περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον εἶχε τὰ ἀρχη-
κότερα καὶ βασιμώτερα δικαιώματα πάνου στὴ... δασκάλα του.
Γιὰτὶ ὁ Ζάκ δὲν ἔχει κανένα δικαίωμα—καὶ θὰ τὸ δείξει!

Μ' ένα πήδημα βρέθηκε κοντά στη Σόφη Σοφία.

Ἡ Ράξα προσπάθησε νὰ τὸν συγκρατήσῃ, μὰ τοῦ κάκου.

Ἄ Μάικλ, καὶ ἡ Σόφη Σοφία γυμνή.

Ἄ Μάικλ εἶναι σὰ νὰ μέθυσε μπροστά της.

Ἡ Σόφη Σοφία δὲν εἶδε φοβὸν, γιατί δὲν εἴξερε τίς προθέσεις του.

Ἄ Μάικλ, πού νιώθει σὰ νὰ τὸν σπρώχνουν ὅλοι πάνω στὸ γυμνὸ κορμί της, γίνεται ἀδίσταχτος. Στὸ δευτερόλεπτο τῆς πέρασε τὰ χέρια του στὴ μέση. Τὰ χέρια του εἶναι κόκκινα, παθιασμένα, τὰ στήθη της εἶναι κόκκινα τῆς φωτιάς. Σὲ μιὰ ἀσυγκράτητη αἰσθησιακὴ διέγερση, ὁ Μάικλ τὴν ἔσπασε ξαφνικὰ ἀπὸ πίσω καὶ βάζοντας τὰ χέρια του κάτου ἀπὸ τίς μασχάλες της τίς ἔπιασε τὰ στήθια πιέζοντας σκληρὰ τίς ρόγες ἀνάμεσα στὰ δάχτυλά του.

Οἱ ἄλλοι κρατοῦν τὴν ἀναπνοή τους.

Ἡ μόνη πού ταράχτηκε λιγότερο εἶναι ἡ Σόφη Σοφία.

Μιὰ συγκρατημένη κραυγὴ πόνου βγήκε ἀπὸ τὸ στόμα της, τὴ στιγμή πού τοῦ ξέφυγε παλεύοντας.

—Μάικλ, ἔ Μάικλ, σοῦ μιλοῦ, καταλαβαίνεις;

Ἄ Ὅλοι τὸν ξετάζουν κομματάκι κομματάκι, μὲ τὰ κίτρινα βλέμματα πού τὸν ἐνοχλοῦν.

—Δὲν εἶμαι υπεύθυνη, Μάικλ, γιὰ τὰ αἰσθήματα καὶ τίς παράλογες σκέψεις πού σοῦ προξενῶ. Ἄ ρεαλισμὸς σου εἶναι μιὰ ὀμὴ καὶ χωρὶς νόημα χειρονομία. Ἄκουστο αὐτὸ καλά, Μάικλ.

Ἐκούνησε τὸ κεφάλι του.

—Σοῦ ζητῶ συγγνώμη...

Ἡ φωνὴ τῆς Σόφης Σοφίας ἔβγαινε δύσκολα.

—Νόμισα πὼς εἶχες καταλάβει τουλάχιστο ἐσὺ Μάικλ, γιατί δὲν μπορῶ νὰ κάνω ἀλλιῶς, καὶ γυρίζω γυμνή...

Ἄ Μάικλ ἀπομακρυνόταν.

Ἡ Σόφη Σοφία τὸν ἀκολουθῆσε.

—... γυμνή, Μάικλ...

Ἄ Ἄλλοῦ τὸ πρόσωπο.

—... καὶ δυστυχισμένη...

Ἄ Ἐκλαιγε ἀθόρυβα. Ἄταν ξανάφερε τὸ Μάικλ στὴ συντροφιά, χαμογελοῦσε σὲ ὅλους τρυφερά. Καὶ στὴ Ράξα.

—Πάρτον Ράξα, εἶναι καλὸ παιδί—στὸ βάθος...

Ἄ Ὅλοι τους εἶχαν πολλὰ λόγια συμπάθειας νὰ τῆς ποῦν, ἀν καὶ δὲν καταλάβαιναν τὴν αἰτία τοῦ παραπόνου της.

Ἡ Σόφη Σοφία χωρὶς νὰ χάσει καιρό.

—Φίλοι μου, σὰς καλῶ στὸν ἄντρο τοῦ Μεσαιωνικοῦ Αἰόλου...

Τοὺς δείχνει ψηλὰ τὴ γαλαρία, τὴν πόρτα, τὰ σκαλοπάτια π' ἀρχίζουν στὸ νερό.

Τὸ ἐπεισόδιο τοῦ Μάικλ πῆρε, παρόλες τίς ἀντιδράσεις πού ἐδημιούργησε στὴ συντροφιά, καλὸ τέλος, κι αὐτὸ χρωματίζεται στὴν κορφατοπούλα πού τώρα προπορευόταν μέσα στὸ θάμπος τῆς γυμνότητάς της· καὶ ὅλοι τὴν ἀκολουθοῦσαν, σιωπηλοί, ἀνεβάνοντας τὰ σκαλοπάτια τοῦ κάστρου.

Σὲ κάθε βῆμα τοὺς ἔλεγε καὶ κάτι γιὰ νὰ τοὺς διασκεδάσει, νὰ τοὺς κάμει νὰ ξαναβροῦν τὴν εὐθυμία τους.

—Ἐδομέσα θὰ δεῖτε πολλὰ.

Ἄ Μάξ—Πὸλ Σερβάν.

—Καμιά ἀμφιβολία...

—Ναί, σὰς λέω, πολλὰ...

Ἄ Μάξ: «εἶναι πολὺ ὄραϊο πού θὰ περάσουμε ἀπόψε μαζί».

Ἡ Σόφη Σοφία στὸ Μάξ: «ὄραϊο νὰ βάλουμε τίς φωνές μαζί».

Ἄ Μάξ: «νὰ πιοῦμε, φίλοι μου, μαζί». Ἡ Σόφη Σοφία καὶ πάλε

στὸ Μάξ: «νὰ κλάψουμε μαζί». Ἄ Μάξ: «νὰ φωνάξουμε...» Ἡ

Σόφη Σοφία τὸν διακόπτει: «... πὼς δὲν ὑπάρχει, Μάικλ, πιά, παρὰ ἡ ἐλπίδα πού σ' ἔκανε νὰ μεθύσεις, αὐτὴ ἡ παράλογη ἐλπίδα τοῦ γυμνοῦ κορμιοῦ μας».

Ἄ Μάξ—Πὸλ Σερβάν σὲ ὅλους.

—Ἀπομένει νὰ γδυθοῦμε κ' ἐμεῖς, γιὰ νὰ μποῦμε μαζί της, στὰ μυστήρια τῆς θρησκείας τοῦ... γυμνοῦ κορμιοῦ μας.

Στὴ Σόφη Σοφία, πού τὴ συνοδεύει, ἀμίλητος, κοντὰ κοντὰ της, ὁ Ζὰκ Ζόμπ.

—Γοητευτικὴ ἡ θρησκεία σας μαμζέλ.

Ἄταν μπήκαν στὸ μισοσκότεινο διάδρομο τῆς γαλαρίας, τὰ βήματά τους ἀκούστηκαν παραῖξενα. Τοὺς φάνηκε σὰ νὰ βουλιάζουν σὲ μιὰ ἀγνωστὴ νύχτα. Ἄμως, τὸ αἰσθημα αὐτό, πὼς βουλιάζουν, τοὺς εὐχαριστεῖ, καὶ πὸ πολὺ τὸν Μάξ, πού μυρίζεται ἐπίμονα στὴ δροσερὴ μούχλα τῶν τοῦνελ τὸ ἔγκλημα. Ἄ Ὑποπτα, σιγανά, στὴ Σόφη Σοφία, σὰ νὰ διάβαζε στοὺς τρόπους της ὅλες τίς κρυφές της σκέψεις. «Λέγε γρήγορα τί ζητᾶς ἀπὸ μένα; τί θέλεις; ποιὸς εἶναι; πού; τί δίνεις;» Ἡ γυναίκα χαμηλόφωνα: «Ἄ Ὅλα, σοῦ τὰ δίνω ὅλα. Μὴ βιάζεσαι, μὴ...» Ἡ ἐγκληματικὴ φυσιογνωμία τοῦ Μάξ τὴν τρώμαζε. Κάπως ἀλιῶς σκεφτόταν αὐτὴ τὸ θάνατο τοῦ Αὐροῦλη. Ἄ Ἄνα σβήσιμο, καὶ τίποτ' ἄλλο. Ἄ Ἐνῶ ὁ Μάξ τῆς μάτωνε τὸ βλέμμα. Ἄ Ἐβλεπε τίς φοβερὲς συνέπειες...

Ἡ θάλασσα τὸ βράδι πηγαινόρχεται στὰ θεμέλια τοῦ κάστρου, δίνοντας κάτι ἀπὸ τὸ μυστήριο τῆς αἰωνιότητάς της. Λίγο

πρὶν φτάσει τὸ σκοτάδι σὲ κείνες τίς μεριές ποῦ θυμίζου μσαιωνικὸ τοπίο, ἀνεβαίνουν μυριάδες χρώματα ἀπὸ τὸ βυθό. Τὰ ριζὰ χροσώνουν τότε, πρασινίζουν, πότε μὲ ἴσκιους, πότε μὲ φῶτα τῶν νερῶν.

Ἄέναα.

Μέσα στὰ νερὰ κυματίζει τὴ μουσικὴ χαίτη του τὸ βενετσιάνικο λιοντάρι τοῦ Ἁγίου Μάρκου.

Βυθίζεται.

Βυθίζοντας καθρεφτίζεται, ἀλλάζει ὁλοένα, μεταμορφώνεται σὲ μακρινούς θρούλους, σὲ πανύψηλους ἱππότες μὲ τίς παρθενικὲς κυράδες τους ντυμένες τὴ βασιλικὴ τους ἀλουργίδα, σεμνὲς τῆς ἡδονῆς, διψασμένες, νὰ ψιθυρίζουν στὴν παραμυθένια στιγμή τοῦ τοπίου τὴν ἀρχοντικὴ ἀπὸ ἔρωτα καὶ πάθος ἱστορία τοῦ νησιοῦ.

Μετὰ πέφτει ἡ ἔπαρση τῶν χρωμάτων καὶ μένει ἡ σιωπὴ τῆς νύχτας.

Μετὰ καὶ μετὰ, τὰ μεσάνυχτα, ὅλα γίνονται ὠραιότερα, γιὰ τὸ κάστρο τῆς Κέρκυρας μοιάζει ἀδειανὸ βράχινο παλάτι ἢ φανταστικὴ κατοικία νεκρῶν. Αἰθουσες ἀδειες. Ἡ φαντασία βέβαια θὰ συμπληρώσει σὲ μιὰ θαυμαστὴ ἐντελέχεια τὸ σκηNIKὸ τοῦ θανάτου. Νυχτερίδες πετοῦν καὶ φωλιάζουν κουκουβάγιες. Αὐτὴ ἢ ὁμοίη τοῦ θανάτου εἶναι ἓνα ἐλιξήριο δυνατὸ, γιὰ ὁποιοὺν ξέρεي πῶς πρέπει νὰ πεθάνει, ὅπως μαθήτεψε στὴν Κέρκυρα ὁ νυχτερινὸς διαβάτης.

ἌΟλα εἶναι ἔτοιμα, μὲς τὴν καλοκαιριάτικη νύχτα, γιὰ θύελλα.

ἌΟλα εἶναι σίγουρα γιὰ διάλυση.

Μέσα κεῖ θὰ ξεπροβάλλει (ὁρτὸς πάνου στὶς ντάπιες τοῦ καστέλου) ὁ θάνατος—ἱππότης, ποῦ ἐποπτεύει ἀπὸ ψηλά τὴ μσαιωνικὴ πολιτεία.

Μισοτελειωμένο βλέπει τὸ ἔργο τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς ἀφήνει ἀκόμα...

Οἱ φωνὲς τῶν ξένων, ποῦ φέρνει μαζί της ἡ Σόφη Σοφία στὴ μίνα, ἀγκιστρώνονται στὰ νεῦρα τοῦ Αὐρήλη σὰ γάντζοι.

—Τί διάολο δουλεῖα τοὺς θέλει;

ἌΟ Αὐρήλης εἶχε σιαθεῖ στοὺς φεγγίτες ἀπῶρα, καὶ παρακολούθησε ὅλα τὰ συμβάντα. Μιὰ δυὸ φορές θέλησε νὰ φωνάξει τὴ Σόφη Σοφία, μὰ δὲ τόκαμε μὲ τὴ σκέψη πῶς θὰ διάλεγε μόνη της τὸ σίγουρο πελάτη. Τώρα βλέπει νὰ τοὺς κουβαλάει ὅλους τὸ κατόπι—τὸν κακὸ καὶ τὸν ψυχρὸ της χρόνο... Καὶ πῶς νὰ τῆς μιλήσει, ποῦ αὐτὸς δὲν πρέπει νὰ φανεῖ!

ἌΟταν ἀνοιξε ἡ πόρτα τῆς γαλαρίας καὶ μπῆκε μέσα ἡ συν-

τροφία, ὁ Αὐρήλης εἶχε ξαφανιστεῖ, χωρὶς νὰ ξέρει ἂν πρέπει νὰ χαρεῖ γιὰ τὴν πελατεία ἢ νὰ βλαστημήσει.

Εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ περιμένει πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα, ὅλη τὴ νύχτα ἄγρυπνος. ἌΣίγουρος γιὰ τὰ κέρδη του—ἀφοῦ θ' ἀναγκαστεῖ νὰ διώξει τὸ σουντανέζο τοῦ ξενοδοχείου «ἌΑχιλλεῖον». Καὶ τῆς τόπε, καὶ τὸ ξέρει ἢ ἴδια—καὶ τοῦ τὸ κάνει ἐπίτηδες νὰ διώχνει τοὺς καλοὺς πελάτες... Οἱ φλέβες του καίνε, γιὰτὶ δὲν μπορεῖ νὰ βάλει στὸ κυνηγητὸ αὐτὴ τὴ μισοπάρθενη νεολαία.

Φωνὲς ἐφηβικὲς ποῦ μυρίζουν ἀκόμα γαλατάκι...

ἌΟ Αὐρήλης κάθεται στὰ πλακάκια χάρμου κουβαριασμένος καὶ ἀκουραίνεται μιὰ τίς φωνὲς, μιὰ τὴ θάλασσα ποῦ μυκίεται στοὺς βράχους καὶ σίγουρα τοὺς βρίζει.

**

Μεσάνυχτα.

Μεσάνυχτα ἀπὸ ψαροκκόκαλα καὶ φύκια.

Μὲ μιὰ σκιά πρασινωπὴ, νὰ μουσκεύει τὰ πρόσωπα.

Μέσα στὴ γαλαρία τοῦ κάστρου διασκεδάζουν, πίνουν μὲ δίψα τὸ μποαλιάδο, ἀρχοντικὸ κρασί τῆς Κέρκυρας, ἀγκαλιάζονται, χειροκροτοῦν τὰ σόλα, χορεύουν, σφίγγονται τὰ μισόγυμνα κορμιά, χορεύουν τὸν ἀργὸ ἀργὸ ρυθμὸ ἢ τὸν σὰ δαιμονισμένο, ἄξαφνα. ὅταν τὸ πικ ἂν παίξει ἀσταμάτητα μιὰ φυνέμπο τοῦ Βαρνέτ. Εἶναι ὁ μοντέρνος νεοκρικὸς χορὸς τοῦ φετινοῦ καλοκαιριοῦ : «ἌΟλα ἀφηρημένα καὶ ἀπάνθρωπα».

—Πές μας πῶς λέγεται ὁ χορὸς σου; Σοφί Σοφία, ἐπιμένει ξανά καὶ ξανά ἢ Νικόλ, ποῦ δείχνει σὰν ἔτοιμη νὰ ξεψυχήσει στὴν ἀγκαλιὰ Μάξ—Πὸλ Σεοβάν, μισομεθυσμένη.

Κανένα; δὲ τῆς ἀπαντᾷ. Εἶναι ὅλοι ἡδονικὰ δοσμένοι στὰ ξεσκίσματα τῆς σάρκας τους—ποῦ νιώθουν ἀπ' τοὺς ἤχους τῆς μουσικῆς. Μονάχα ἢ Σόφη Σοφία πηγαίνονται καὶ τοὺς τρατάρει τὰ χίλια δυὸ, ἀφήνοντας κάθε φορὰ στὴ μέση τὸ χορὸ τῆς μὲ τὸν Ζὰκ Ζόμπ ποῦ εἶναι ὁ καβαλιέρος της καὶ ὁ μόνος σιωπηλός, ὁ μόνος ποῦ δὲν πίνει.

Ξανά ἢ φωνή.

—Πῶς λένε τὸ χορὸ σου; πῶς;

Τώρα διαμαρτυροῦνται, ἔκλαιγε, γελοῦσε, τὰ γέλια της ἔσκαζαν σὰν σαπουνόσφουσκες. Ἡ φωνὴ τῆς Νικόλ ἀκούγεται βραχνὴ ἀπ' τὰ τοιγάρα. ἔχει αὐτὴ ἢ φωνὴ τὸν παριζιάνικο μὸρτικο τόνο τῶν Buttes Chaumont πλουτισμένο μὲ τὸ χειρότερο ἀκόμα τόνο τῆς Πρώτης Λεωφόρου.

—Τί εἶναι ὁ χορὸς σου; τί;

—Εἶναι αὐτὸ ποῦ ὅλα τὰ ἐπιτρέπει, ἀγάπη μου, τῆς ἀπαντᾷ ὁ Μάξ.

—Πώς όλα; τοῦ κάνει μὲ ἔμφαση ἡ Σόφη Σοφία.

—“Όλα, συμπληρώνει ὁ Μάξ, τὰ ἐπιπρέπει ἀπόψε, αἰμομυξία, δυνατὰ πιотά, φόνο, κακούργημα, ὄπιο, ἔγκλημα...

—Αὐτὸ θέλω ν' ἀκούσω, αὐτό, ξεφωνίζει ἡ Νικόλ ἢ Σίσσυ.

—“Όουου... ὄουου... διψάει γιὰ ματωμένα παιχνίδια... καὶ εἶναι καλὸ, πολὺ καλὸ παιδί ὁ Μάξ, τοὺς εἶπε ὁ Μάικλ.

“Όλοι γελάσανε, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Μάξ καὶ τὴ Σόφη Σοφία, ποὺ συνέχισαν νὰ κοιτάζονται, ὥσπου συμπληρώθηκε ἡ συνεννόησή τους: τὸ θῦμα βρίσκεται πίσω ἀπ' αὐτὴ τὴν πόρτα...

—Μάθετε τὰ σημεῖα συγκρίσεως, τοὺς πετάει ἡ “Αντα ποὺ χορεύει ἀγκαλιασμένη μὲ τὴν Ἀλεξανδρούλα.

—Πάντως, ὁ ἀθῶος χορὸς μου, θὰ πρέπει κάτι ἄλλο νὰ σᾶς θυμίζει, ἀπάντησε ἡ Σόφη Σοφία, μὲ κάποια εἰρωνία στὴ φωνή.

—Κι ἄλλο, κι ἄλλο, τῆς εἶπε ἡ Ράξα.

—Τὸ ἄλλο εἶναι ὁ... θάνατος τοῦ βασανιστῆ, λέει σιγὰ ὁ Μάξ.

—Θάνατος σὲ ὅλα τὰ σκυλιὰ ἐμᾶς, μὰ θάνατος καὶ στοὺς γελοιοποιούς...

—Στοὺς παλιανθρώπους...

—Στὶς τρωγλες...

—Στὰ παλάτια...

—Θάνατος...

—Ἐπιμένω στὰ σημεῖα συγκρίσεως, ξανάπε ἡ “Αντα.

—Ἐπιμένουμε! κραυγάζανε ὅλοι τους, χωρὶς νὰ ξέρουν σὲ τί, γιατί!

Ἡ πρασινωπὴ σκιὰ—σὰν ἐνυδρείου—θυμίζει ἀποσύνθεση φυτῶν. Μυρίζει αὐτὴ ἡ σκιὰ τὴ νύχτα. Κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ φαίνεται πὸς κάποιον ἔχει ἐγκαταλείψει τὸ ἀληθινὸ του πρόσωπο, γράφεται στὸ περὶ ὅλης τῆς νεολαίας τοῦ αἰῶνα ἡ παραφορὰ τῆς.

“Ό δίσκος στὸ πικρὸ ἔχει τελειώσει ἀπὼρα κι ὅμως τὰ ζευγάρια χορεύουν ἀκόμα ἀγκαλιασμένα. Πιὸ πολὺ εἶναι ἡ θάλασσα ποὺ ἀκούγεται νὰ σπάει στὰ θεμέλια τοῦ κάστρου καὶ τοὺς παρασέρνει. Κλυδωνίζονται. Τοὺς πιάνει ἡ ἡδονικὴ ναυτία—αὐτὸ ποὺ ἔτσι τὸ θέλουν. Ἀπὸ τὸ ἀπόγιομα ποὺ μπῆκαν μέσα κεὶ κάτι ἄλλαξε μέσα τους,—τὸ περιβάλλον αὐτὸ τοὺς ἔχει ἐπηρεάσει τὸ δίχως ἄλλο. “Όλα τοὺς φαίνονται ἔτοιμα στὸν κόσμο νὰ κάμουν τόπο στὸ μηδέν: ὁ χορὸς τους εἶναι μιὰ ἀναγκαστικὴ ἐγκαρτέρηση γιὰ νὰ μὴν ἐγκαταλείψουν κάτι ποὺ περιφρονοῦν.

Τώρα δὲν κουβεντιάζουν πιὰ.

“Ό Μάικλ εἶναι ζευγαρωμένος μὲ τὴ Ράξα, ὁ Μάξ—Πὸλ—Σερβάν μὲ τὴ Νικόλ, ἡ “Αντα μὲ τὴν Ἀλεξανδρούλα, ἡ Μαρί Τερξ μὲ τὸ κίτρινο πιάνο μὲ οὐρὰ ποὺ ἀπλώνεται στὸ βάθος τῆς μίνας σὰ μεσαιωνικὸς δράκος κοιμισμένος, ὁ μουγγὸς Κριστιὰν μ' ἓνα μπουκάλι πιотό, ἡ Γκράτσια Μαρία ντὲ Μπουένος μόνη μὲ τὸ χορὸ τῆς καὶ ὁ Ζὰκ Ζόμπ μὲ... Μὲ τὴ σιωπὴ ἢ μὲ τὸ τίποτα!... Ἀνήκει αὐτὸς—ὁ μόνος στὴν παρέα τους ποὺ ἀνήκει—στὴ σιωπηλὴ γενιά, τὴ νέα σιωπηλὴ γενιά. Δὲν πίνει πιотά, τοῦ φτάνει ἡ λεμονάδα. Εἶναι ἡρωισμὸς καὶ ὄχι δειλία νὰ μορφεῖς νὰ βλέπεις μὲ τὸ μυαλό σου ξάστερο τὴν ἀποσύνθεση, τὴν τραγικότητά της. Νὰ ξέρεις πὸς ἐτοιμάστηκε τὸ ἔγκλημα. Νὰ μὴν ἀμφιβάλεις, ὅτι ἡ δικαιοσύνη στέκεται σήμερα ἀνίκανη νὰ προσαρμόσει τοὺς νόμους τῆς στὶς ἀπαιτήσεις τοῦ καλοῦ, στὶς ἀπαιτήσεις τοῦ κακοῦ. Αὐτοὶ οἱ τυχαῖοι φίλοι τοῦ καλοκαιριοῦ (ἄνθρωποι ἄγνωστοι μεταξύ τους, ἀλλὰ ἱκανοὶ νὰ κάμουν ἓνα ἔγκλημα) δὲ χρειάζονται, ἀπόψε, τὸ σκιάχτρο ἐνὸς νόμου ποὺ θὰ τοὺς φοβερῖσει νὰ μὴν ἐγκληματίσουν, ἀλλὰ μιὰ ἄλλη μέθοδος ζωῆς, ἀλλὰ μιὰ διαφορετικὴ μεταχείριση καὶ τὴ σιγουριά, πάνω ἀπόλα, τοῦ αὔριο. Αὐτὰ τοὺς λείπουν, σὲ ὅποια τάξη κι ἂν ἀνήκουν. “Ό Ζὰκ Ζόμπ ἔτσι σκέφτεται, βλέποντάς τους στὴν «καλύτερη» στιγμὴ τους: μέσα στὸ γλέντι! “Ό Ζὰκ Ζόμπ δὲν εἶναι μ' αὐτούς, ὁ Ζὰκ Ζόμπ ἀνήκει σ' αὐτὴ τὴν ἄλλη, τὴ μόλις παροῦσα, σιωπηλὴ γενιά, ποὺ εἶναι σοβαρὴ καὶ πιστεύει σὲ κάποιες ἀνθρώπινες δυνάμεις, σὲ κάποιες δυνατότητες ζωῆς. Τὴν ἀσυνήθιστη γιὰ τοὺς «ρεβολτὲ» τυχαίους φίλους του τοῦ καλοκαιριοῦ φιλοσοφία του, τὴ σπάζει, τὴν κομματιάζει θλιβερὰ κάθε λίγο, ἐπίμονα κάθε στιγμὴ, ἡ Σόφη Σοφία. Ἐπιθυμεῖ βέβαια κι' αὐτὸς νὰ τῆς ἐξηγήσει... Μὰ φοβάται πὸς θὰ τῆς φανεῖ ἀνόητος, ρητορικός. Γελοῖος. Κλείνεται στὴ σιωπὴ του.

Σὰν ἀπιαστὴ σκιὰ πάει—ἔρχεται ἡ Σόφη Σοφία τὸν ἀγκαλιάζει γιὰ ἓνα στροβίλισμα χοροῦ, τοῦ χαμογελάει, ὅλη γυμνὴ, ὅλη ἓνα ἀπατηλὸ φίλτρο, γιὰ μιὰ στροφή, γιὰ μιὰ στιγμὴ καὶ τότε—ἀτιαστὴ—τὸν ἀφήνει εὐξύλο κεὶ στὴ μέση, γιὰ νὰ περιποιηθεῖ τοὺς καλεσμένους της. Λήθεν. Γιατί εἶναι προφάσεις τὰ καμώματά της, γιὰ νὰ μὴν δώσει συνέχεια στὴ γνωριμία τους. Αὐτὸς τῆς εὐζητάει, αὐτὴ εἶναι ἀνένδοτη. Τὴν ὥρα ποὺ ὁ Ζὰκ πάει κάτι νὰ τῆς πεῖ κηροῦνε σὰν κακὲς φωτιὲς οἱ σκέψεις της. Πίσω ἀπ' τὴν πόρτα παραμονεύει ὁ Ἀδρόλης. Μιὰ ἱστορία μαύρη ἀπὸ φορὴν ποὺ κρατᾶει χροῖνια—καὶ τελειώνει, ἀπόψε τελειώνει. Ὀριστικά.

—Φίλησέ με γλυκὰ Ζὰκ.

Γέρνει τὸ κεφάλι της στὸ στῆθος τοῦ Ζὰκ νὰ τὸ ξεκουράσει,

τοῦ πιάνει τρυφερά τὸ πρόσωπο, φέρνει τὸ στόμα του στὸ δικό της στόμα, τὸν φιλεῖ μὲ πάθος, μὰ δὲ τοῦ μιλεῖ γιὰ τίποτα. Μὲ τὰ μάτια της μισόκλειστα ἐπιμένει νὰ παρακολουθεῖ κάθε κίνηση τοῦ Μάξ.

* * *
Ἡ Μερὶ Τερὲξ παίζει στὸ πιάνο μὲ τὰ δάχτυλα ξερὰ σὰν ξύλα. Χτυποῦνε ἀλύγιστα τὰ ἀλήχιστα πού βγάζουν τὴ μουσικὴ μπερδεμένη. Ψελλίσματα ξένης γλώσσας εἰς στόμα ἀνίδεου. Ὅμως αὐτὸ τὸ νευρικό παίξιμο ζητοῦν ὅλοι τους: περίεργο, γρήγορο—ἢ πολὺ πολὺ ἀργὸ σὰν πεθαμένο, δυνατὸ πάλε, μὰ κακομεταχείριση τῆς μουσικῆς—γι' αὐτὸ πού τραγουᾶει μέσα της ἀηδιασμένο. Τὸ πάθος τῆς κοπέλας πού δὲ βρίσκει τρόπο νὰ ἐκφραστεῖ.

Τῆς τὸ ζητοῦν.

—Πιὸ πολὺ, ἀκόμα πιὸ πολὺ...

«Φωνὲς μάταιες, ἀποφαίνεται ἀθέατος ὁ Αὐρήλης, πού μυρίζουν γαλατάκι».

Πίνουν, χορεύουν, ἀναμάσσουν κουρασμένα μισόλογα.

Οἱ ὄρες περνοῦν. Νέα ἀδημονία τοῦ Αὐρήλη. Γιὰ μιὰ στιγμή θὰ φανεῖ στὴ χαραμάδα τῆς πόρτας. Θὰ κάνει μιὰ προσπάθεια νὰ τὸ δεῖ ἡ Σόφη Σοφία. Τίποτα. Μονάχα ὁ Μάξ-Πὸλ Σερβάν ὑποψιάστηκε τὸ φαλακρὸ κεφάλι, πού δὲν ξαναφάνηκε: «Ὡστε αὐτὸς εἶ-αι ὁ... φίλος! Καλά!...»

—Πιὸ πολὺ...

Ἀσυναίσθητα ἐντροφοῦν μὲ μερικὲς λέξεις σὰ νάναι αὐτὲς τὸ σύμβολο τοῦ κενοῦ πού νιώθουν μέσα τους.

Μιὰ δροσερὴ μούχλα, ἓνα εἶδος σάπιου ἀέρα, πού ὅμως τοὺς χαριστεῖ.

—Μεσκαλίν!

Ἡ ἀτιμόσφαιρα ἠλεκτριστεῖ.

—Μεσκαλίν!

Ἡ Σόφη Σοφία κερνάει τοὺς φίλους της τὸ πιὸ πού μπάξει στὴ χώρα τῶν παραμυθιῶν. Κοιτάζονται μεταξύ τους σὰ νὰ βλέπει ὁ ἓνας τὸν ἄλλο γιὰ πρώτη φορὰ δίπλα του, σὰ νὰ συναντιόνται μέσα στ' ὄνειρο...

Ὁ Ζὰκ Ζόμπ δὲ δέχεται τὸ ναρκωτικό. Δὲν πίνει, παρακολουθεῖ—χωρὶς τὴν παραμικρὴ ἀντίδραση νὰ σταματήσει τὸ κακό.

—Μεσκαλίν!

Ὁ Μάξ-Πὸλ Σερβάν νόμισε πὸς βρῆκε τὰ λόγια πού μποροῦσαν νὰ ἐκφράσουν τὴν ὑπέροχη, τὴ γοητευτικὴ στιγμή.

—Ἄν μὲ ρωτοῦσαν τώρα «τί θέλεις:» θ' ἀπαντοῦσα: νὰ βρίσκομαι μαζί σας, γιατί μαζί σας ἔχω αὐτὸ πού θέλω, γιατί δὲ θέλω νὰ εἶμαι αὐτὸς πού εἶμαι, γιατί μαζί σας εἶμαι ὅ,τι δὲν εἶ-

μαι, γιατί, ναί, γιατί ἔτσι νιώθω πὸς δὲν εἶμαι πουθενά. Αὐτὸ πού πεθυμοῦσα στὴ ζωὴ μου, τὸ βρῆκα ἀπόψε ἐδῶ, κοντὰ σας: πουθενά!

Ἡ μεσκαλὶν χυνόταν ἀπ' τὸ ποτήρι του.

—Ἐ, πρόσεξε! γκρίνιαξε ἡ Νικὸλ πού τῆς γέμισε τὰ μούτρα.

—Παρντόν, παρντόν, μαμζέλ.

Τὴ φίλησε καὶ τῆς εἶπε.

—Μήπως, παρακαλῶ, βρίσκεστε ἐσεῖς μαμζέλ, πουθενά καί...

δὲν τὸ ξέρω;

—Πουθενά. ἔκανε ἡ Νικὸλ.

—Ἡ νομίζω κανεὶς πὸς κάπου βρίσκεται, ἀφοῦ τὸ σημεῖρα λέγεται τίποτα, ἀδειο, πουθενά...

Καὶ στὸν Κριστιάν.

—Τί λὲς ἐσύ;

Ὁ Κριστιάν πίνει, ἀδιάφορος.

Ὁ Μιξ ἀφήνει τὴ Νικὸλ καὶ σέρνει τὸν Κριστιάν στὴ μέση.

—Πέσμου το, μὲ τό... μουγγὸ ποιημά σου!

Ὁ Μάικλ ἔκανε κάτι νὰ πεῖ, νὰ διαμαρτυρηθεῖ. Ὁ Μάξ:

—Ὅχι, φίλε, εἶναι καλύτερη ἡ μουγγομάρα του, ἀπὸ τὴ βρώμικη φωνή σου.

Σταμάτησαν τὸ χορὸ καὶ τὸν παρακολουθοῦσαν ἤσυχα, σχεδὸν ἀδιάφορα. Ὁ Μάξ-Πὸλ Σερβάν μισοῦσε τίς λέξεις του, μεθυσμένος. Ἐγκληματικός.

—Φίλοι μου, ὑποψιάζομαι κάτι γιὰ τὰ σημεῖα συγκρίσεως.

Ἄντα ἐσύ, ἄκουσε λοιπόν. Σ' αὐτὴ τὴ γαλορία, πού ἄλλη μέσα στὸν ἴλιγγο δὲν εἶδα στὴ ζωὴ μου, μὰς τσάκωσαν σὰν τὰ ποντίκια, ἡλίθια ποντίκια, φίλη μου.

Καὶ σὲ ὅλους.

—Ὅπως πιασμένος στὴ φάια τοῦ ἐγκληματία ἑαυτοῦ του εἶναι ὁ καθένας μας.

Ὁ Μάικλ προσπαθεῖ καὶ πάλε νὰ μιλήσει.

—Ἐχεῖς πολὺ κακὲς συνήθειες ἀγαπητέ μου κερκυραῖε, ὄχι λοιπόν, δὲν ἐπιτρέπω ν' ἀκουστοῦν ἡλιθιότητες.

Κάνει μιὰ χειρονομία ξεθυμασμένης ἀπειλῆς στὸ Μάικλ καὶ τὸν παρατηρεῖ καλά. Μετὰ πετάει κομματιάζοντας τὸ ποτήρι του στὸν τοῖχο τῆς γαλαρίας.

—Ἐσὺ κάτι μοῦ θυμίζεις...

Πλησιάζει, τὸν μυρίζεται ὀλάκερα.

Γέλια ἀπόλους γύρω, γέλια ἱκανοποίησης δικά του.

—Μὸν ἀμί, φίλε Μάικλ, ἐσὺ μυρίζεις Καρτιέ Λατέν, μ' ἄλλα λόγια πατημένο ἀποτίγαρο κ' ἐσὺ τοῦ Σαιν Ζερμαίν ντὲ Πρό...

°Ο Μάικλ, ἀδιάφορα.

—Ίσως.

—Βρωμόσκυλο, ἐγὼ εἶμαι τῆς Μοντμάρτο...

°Ο Μάξ, μὲ μία χειρονομία τρελοῦ στὴ Ράξα, τῆς ἀρπάζει τὸ ποτήρι, σπάζοντάς το κι αὐτό.

—Χτυπῶ τὸ στόχο μου ἐγώ : σημεῖα συγκρίσεως δὲν ὑπάρχουν μὲ τὰ σκυλιὰ. Στὸ μουγγὸ Κριστιάν.

—Χτήνος ποιητῆ, ὁ δειλὸς ὑπαρξισμὸς σου ἔχασε τὴ φωνή του μπροστά στὸν ἴλιγγο!

Στὴν Ἄντα.

—Δὲν ὑπάρχουν. Ἄρρα την, Ἄντα.

—Ἄρραξε ἀπὸ τὸ χέρι της τὸ ποτήρι καὶ κατέβασε μὲ μιὰ ρουφηξιά τὴ μεσικιλί.

°Η Σόφη Σοφία τὸν πλησιάζει καὶ τοῦ τὸ γεμίζει, κοιτάζοντάς τον καλὰ στὰ μάτια : «ἡ ὥρα σου ἦρθε...» Καὶ ἔτρεξε στοὺς φεγγίτες, γιατί στὸ βάθος λυπόταν τώρα περισσότερο τὸν Αὐρήλη, παρὰ αὐτὸ τὸ κάθαρμα ποὺ θὰ γινόταν δολοφόνος. Σὰ νευρόσπα· στο σύρθηκε κοντὰ της καὶ τὴν ἔπιασε δυνατὰ ἀπὸ τὸ μπράτσο.

—Ἐλα ἴδω.

—Στὴ διάθεσή σου Μάξ.

°Ο Μάξ ψιθυριστὰ στ' ἄφτί της.

—Χρειάζεται ἀκριβῶς αὐτὸ ποὺ δὲ μᾶς ἔμαθε κανεὶς, ποὺ φωνάζουμε ἀπόψε μὲ ὄλη μας τὴ δύναμη μαζί, αὐτὸ ποὺ γαυγίζουμε...

Πέφτει στὰ τέσσερα κάτου.

—Γάβ, γούβ, τὰ σκυλιὰ ἐμεῖς, γάβ, γάβ...

Σηκώνεται μισογκρεμισμένος.

—Αὐτὸ ποὺ δὲν μᾶς ἔμαθε κανεὶς, ποὺ φωνάζουμε καὶ δὲ θὰ μάθουμε ποτὲ νὰ τὸ λέμε...

Μορφάζει, κλαίει. Σπάζει μέσα στὰ χέρια του ὅ,τι βρεῖ.

—Ποτέ, κανεὶς...

—Σὲ καταλαβαίνω Μάξ-Πόλ Σερβάν, τοῦ μιλεῖ σιγὰ ἡ Σόφη Σοφία.

°Ο Μάξ, χωρὶς νὰ βάλει πάντοτε τὰ λόγια του.

—Il ne reste rien à faire... Δὲ μὲνει τίποτα νὰ κάμουμε, τίποτα νὰ πουμε, τίποτα νὰ ὀνειρευτοῦμε· κ' ἡ νύχτα ἔνα ποτάμι βρώμικο εἶναι ποὺ κουβιλιέται στὸ σύμπαν... ποὺ μᾶς ξερνάει ἀπ' τὸ ἔνα στ' ἄλλο πρὸ βαθῦ σκοτάδι...

Κλαίγοντας τώρα, δείχνοντας τὸν μουγγὸ Κριστιάν.

—Πές ὅ τοῦ ἐσὺ μὲ τὴν κεραιλισμένη καὶ τὴ φοιχτή σου γλώσσα νὰ τὸ νιώσουμε, μὲ τὴν ἀληθινὴ φωνή σου πές ὅ το ποιητῆ.

Ποὺς ζητάει δικαιοσύνη ; Ἐσύ, Ζάκ ; Ξέρασέ την, λοιπόν, νὰ τὴ δοῦμε...

°Η φωνὴ αὐτὴ τοὺς ρίχνει στὸ κενό. Ἐκεῖ ποὺ κάτι ἀναρθρο καὶ ἀκατανόητο ἀγγίζουν· κι αὐτὸ βουίζει γιὰ λογαριασμό του. Μοναχὰ βουίζει.

Καὶ πάλε ὁ Μάξ.

—°Οσο γιὰ σένα ὑπέροχη κοπέλα—εἶσαι—ἔχεις ἕναν ἄγγελο μέσα σου— μὲ φτερὰ ἀπὸ πηγμένο αἷμα—εἶναι ὁ ἄγγελος τῆς δικῆς μας—βρώμικης ζωῆς.

Πιὸ δυνατὰ, πολὺ δυνατὰ.

—°Ομως, σοῦ χρειάζόταν καὶ ὁ δαίμονας...

Σιωπὴ.

—... γιατί τὸ κακὸ ζητάει πάντα τὴν ἀμοιβή του...

°Αγκαλιάζει ἀπὸ τὴ μέση τὴ γυμνὴ γυναίκα καὶ κάνει μερικὰ βήματα μαζί της, σὰν κάτι νὰ παρασταίνει : τὸν ἴλιγγο ποὺ νιώθει ὁ δολοφόνος πρὶν ἀπὸ τὸ ἔγκλημα.

—Σὲ λίγο ὁ ἀνθρώπος ποὺ κρύβεται κεῖ πίσω, θὰ χτυπήσει τὴν πόρτα. Δὲν ξέρει τί τὸν περιμένει...

°Η Σόφη Σοφία μένει ἀκίνητη καὶ σὰν παγωμένη.

—°Ο «ἰδιοχτήτης» σου, ποὺ τὸν σκέφτεσαι καὶ τρέμεις τὴ φωνή του, θὰ χτυπήσει· καὶ τότε θὰ μὲ χρειαστεῖς...

Τόσχει. Καὶ σταματᾷ μπροστὰ στὴν πόρτα, δείχνοντάς την.

—Χτύπα, ἔλα μέσααα...

°Η Σόφη Σοφία.

—Μάξ, Μάξ Πόλ, καλέ μου.

°Η ἀγωνία της ἔχει μεταδοθεῖ στὴ συντροφιά.

°Ο Μάξ μπαίνει πάλε στὴ μέση τῆς γαλαρίας.

—Μὰ τὸ ζήτημα δὲ τίθεται ἂν μιὰ γυναίκα μένει τίμια ὅταν πουλάει τὴ γύμνια της γιὰ τουρισμό, ἀλλὰ ἔαν ἱκανοποιεῖ ὅλες τίς...

Στὸ σημεῖο αὐτό, πετάχτηκε ὁ Ζάκ Ζόμπ καὶ δὲν τὸν ἄφησε νὰ συνεχίσει. Μὲ μιὰς τὸν πῆρε στὴν ἀκρὴ, τοῦ πέταξε δυὸ τρεῖς γρήγορες γροθιές στὰ μούτρα, τὸν τράνταξε νὰ ξεχαλιστεῖ— καὶ στὴν παρέα ἔδωσε τὸ σύνθημα νὰ ξαναρχίσει ὁ χορὸς.

°Ο Μάξ.

—Ζάκ, δὲν ἠσυχάζω, δὲν θὰ ἠσυχάσω. Δὲν μπορεῖς ἐσὺ νὰ δεῖς τί νιώθω μέσα μου. Εἶμαι ἐγὼ ὁ πανικός. Εἶναι ἀπάνθρωπο ἴσως ποὺ τὸν διαπιστώνω κ' ἐδῶ, μακριὰ ἀπὸ τὸ Παρίσι... °Ομως, τὸ νιώθω—ἐγὼ εἶμαι ὁ ἴλιγγος.

°Η πρασινωπὴ σκιὰ σκουραίνει, γίνεται σκέτη σκουριὰ ποὺ μαυρίζει τὰ πρόσωπα.—Κι αὐτὰ εἶχαν πάψει νὰ σκέφτονται.

“Αν εΐταν πιό αδύνατη ἡ Σόφη Σοφία, θά γονάτιζε μ’ αὐτό τὸ ξεσκέπασμα. Τὰ λόγια τοῦ Μάξ τὰ νιωθε ἀκόμα κολλημένα στοῦ πρόσωπο. Χωρὶς νὰ τὸ περιμένει κανεὶς, πλησιάζει τὸ Μάξ Πόλ Σερβάν, μὲ ἀγέρωχο ὕφος. Ὁ Ζάκ ὑποχωρεῖ. Ἡ Σόφη Σοφία ὑποχωρεῖ τὸν Μάξ νὰ μπεῖ στὴ μέση. Σταματᾶει τὴ Μαρί Τερεζ καὶ τὸ χορὸ. Βάζει στὸν Μάξ νὰ πιεῖ κι ἄλλο κι ἄλλο. Τὸν προστάζει νὰ συνεχίσει. Ἀφωνη. Μὲ τὰ μάτια μόνο. Ἄλλὰ νὰ συνεχίσει...

Μένει ὁ Μάξ κοιτάζοντάς την σὰν χαμένος.

— Φαινόσουν πὼς εἶχες μεγαλύτερο κουράγιο Μάξ, τοῦ εἶπε.

Τὸ χιμόγελο ξιναφάνηκε στοῦ γλυκοῦ προσώπου της, μὲ τὰ μεγάλα βλέφαρα καὶ τὴ θλίψη.

— Πές κι ἄλλα, λοιπόν. Ὅσα βλέπεις, πές τα...

— ...

— Σιωπᾶς;

— ...

Πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς γαλαρίας ποὺ βγαίνει στὴν πόλη, ἀκούστηκαν βήματα καὶ φωνὲς δυνατές. Αὐτὸς ποὺ μιλεῖ κάνει σὰ νὰ ξερνᾶει τὶς λέξεις. Ἡ γλώσσα του εἶναι ἀγνωστὴ σὲ ὅλους. Δὲν καταλαβαίνουν τί λέει. Ὅμως φαίνεται καθαρὰ πὼς διαμαρτύρεται σὲ κάποιον ποὺ δὲ βγάζει μιλιὰ.

Θόρυβος.

— Λοιπόν, ὁ Μάξ Πόλ ἔκανε «διάνα».

Ἡ Σόφη Σοφία ετοιμάζεται ν’ ἀνοίξει τὴν πόρτα.

— Ὁ ἰδιοκτήτης «μου» θά φανεῖ, ὅπως τὸν βλέπεις στὴν ἐγκληματικὴ σου σκέψη Μάξ.

— Στὴν ἀθῶα σκέψη μου...

— Κόφτο, θά μπεῖ, ὅπως τὸν φαντάζεστε ὅλοι σας, μαζί μὲ τὸν πελάτη «μου».

Οἱ ἴδιες φωνὲς ἀπόξω ποὺ ἐπαναλαμβάνονται.

— Μπορῶ νὰ ξεμυστηρευστῶ στοὺς φίλους, μπορῶ! Ἐδῶ μέσα γίνεται τουρισμὸς μὲ τὴ γύμνια καὶ τὴν πορνεία, ναί! Ἐδῶ μέσα γεννήθηκα, ναί. Ἐζῆσα μονάχη μου, ναί. Ἐζῆσα ἱστορίες βρωμιάς, ναί. Ὅμως δὲ μὲ ρώτησαν, φίλοι μου ἂν θέλω. Δὲ ζήτησα ἐγὼ αὐτὴ τὴ ζωὴ. Δὲν ξέρω γιατί—ὅταν μὲ ξεγεννοῦσαν ρήμαζαν τὴν πολιτεία οἱ μπόμες. Ὑστερα μεγάλωσα—νά, ἔξω ἀπ’ αὐτὴ τὴν πόρτα—εἶδα νὰ σέρονουν μπουλούκια τοὺς μελλοθάνατους—κάθε πρωὶ—γιὰ ἐχτέλεση... Εἶταν ὁ ἐμφύλιος πόλεμος. Καὶ οἱ πόρτες ὅλες κλειστές, σκοτεινές.

Μὲ ἕλιγγο : «Ὁχι, δὲν τὸ ζήτησα ἐγώ».

Στὸν Μάξ.

Ἐκανε «διάνα» Μάξ, χρυσό μου. Μὲ ψαράδες καὶ μ’ εὐγε-

νεῖς, μὲ καλοὺς οἰκογενειάρχες ποὺ μοῦ ζητᾶνε νὰ τοὺς ἐρωτευτῶ, μὲ νεόπλουτους ἀνίδεους ἀπὸ ἔρωτα, μὲ μιζόπαιδα σὰν κι ἐσᾶς. Μὲ παράφορους. Ἡδονιστές. Ἐπιθετικούς. Μὲ... Ἐκανε «διάνα» Μάξ Πόλ, χρυσό μου ἀγόρι.

Ἐγκαταλείπει τὴν πόρτα, χωρὶς ν’ ἀφήνει ἀπὸ τὰ μάτια της τὸν Μάξ, ποὺ τὸν ἔχει ὑποβάλλει.

— Σ υ ν ε χ ῖ ζ ε τ α ἰ ...

Μὲ γρήγορους βηματισμοὺς κάνει ἕναν κύκλο γιὰ ν’ ἀγκαλιάσει ἡ λέξη της ὅλη τὴ συντροφιά : σ υ ν ε χ ῖ ζ ε τ α ἰ. Ὅπως γίνεται πάντα, χωρὶς πάντα καὶ νὰ φαίνεται. Φέρνει στὰ χεῖλη τὴ μεσκαλὶν καὶ γνέφει στὴ Γκράτοια Μαρία ντὲ Μπουένος νὰ χορεύσει.

— Ἀμῖκα μία, φίλη μου Σόφη Σοφία.

Τῆς πέταξε ἡ σπανιόλα κι ἄρχισε τὸ χορὸ.

Οἱ καστανιέτες χτυποῦν μιὰ ψηλά, μιὰ ξυστὰ στὶς πλάκες, τὰ πόδια τῆς σπανιόλας πατοῦν γερά. Τώρα, πετοῦν. Τὸ φλογισμένο κορμί τεντώνεται. Ἀρχίζει. Τανύζεται ψηλά καὶ σταματᾶει. Σταματᾶει ἀπότομα, πετάγεται καὶ ξαναρχίζει. Ὁ χορὸς της εἶναι ἔξασπασμα καὶ προσταγή.

Αὐτὸ ἀρέσει σὲ ὅλους.

Μὲ φωνὲς ἐνθουσιασμοῦ «μπράβο, μπράβο» καὶ χειροκροτήματα.

Αὐτὸ ποὺ τοὺς πίεζε γινόταν μὲ τὸ χορὸ τοῦ «ταύρου» κάτι ὑπέροχο.

Ἄγριο καὶ δυνατό!

Ἐξάλλου πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα λιγότεψε ἡ φασαρία καὶ ἡ Σόφη Σοφία βρῆκε τὴν ὥρα νὰ γλυστρήσει κρυφά—καὶ μαζί της ὁ Μάξ Πόλ Σερβάν καὶ ὁ μουγγὸς Κριστιάν. Ἐνῶ ὁ Ζάκ Ζόμπ πῆγε καὶ κάθησε ἀπόμερα στοῦ μισοσκόταδο, κοιτάζοντας τὴν κοιμισμένη πολιτεία ἀπ’ τοὺς φεγγίτες. Ὁ ἄγγελος τοῦ κάστρου τοῦ φανερώθηκε τότε σὲ μιὰ φανταστικὴ πάλη μὲ τὸ δαίμονα (ὅπως τὸν εἶχε περιγράψει ὁ Μάξ) πάνου ἀπὸ τὶς στέγες τῶν σπιτιῶν. Ἡ Σόφη Σοφία ξαναφάνηκε στὴ μισάνοιχτη πόρτα καὶ ἔκαμε νόημα νὰ πάψει ὁ χορὸς : «γίνετε ἀγάματα...» τοὺς ψιθύρισε.

Μετὰ βγῆκε καὶ ξαναμπῆκε ἀμέσως σέροντας ἀπ’ τὸ χέρι ἕναν ἄντρα κοιλαρά, μὲ πλούσιο ντύσιμο, ἄσπρη φορεσιά, πενηντάρη καί. Εἶταν ὁ σουντανέζος «πελάτης» ποὺ λίγο πρὶν διαμαρτυρόταν στὸν Αὐρῆλη.

— Ἐσεῖς τ’ ἀγάματα. Ὅποιος δὲν ἀντέχει, μπορεῖ νὰ φύγει. Ἐφυγαν ὁ Μάικλ καὶ ἡ Ράξα, ποὺ κατάλαβαν ἀμέσως τί θ’

ἀκολουθοῦσε καὶ μπροστά στα μάτια τους. Μαζί τους ἡ Ἀλεξανδρούλα με τὴν Ἄντα.

Ἡ Σόφη Σοφία, στίς ἄλλες τρεῖς.

—Τ' ἀγάλματα.

Πλησιάζει κοντὰ στὸ κρεβάτι. Τώρα προκαλεῖ τὸν σουντανέζο κοιλαρὰ με χάδια. Μὰ κείνος τάχε χαμένα καὶ δὲν ἔκανε πάρα κάποιες ἀβουλες κινήσεις τῶν χειρῶν στὸ κενό.

Βίαια!

Ἡ Σόφη Σοφία τὸν προκαλοῦσε δείχνοντάς τον εἰρωνικά στίς ἄλλες· καὶ τὸν πότιζε συνέχεια νὰ τὸν μεθύσει. Ὅμως τὴν ἀφησε τσακισμένη μπροστά στὸ κρεβάτι καὶ χύμηξε στὴν ἔξοδο, χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ καταλάβει. Τρομοκρατημένος.

Ἡ Μαρί Τερέζ, ἡ Νικὸλ καὶ ἡ Γκράτσια Μαρία ντὲ Μπουένος, παρακολούθησαν με τίς πλάτες κολλημένες στὸν τοῖχο.

Τὰ ἔχαν κι αὐτὲς παρόλο τὸ μεθύσι τους χαμένα.

Χωρὶς νὰ ξέρουν τί κάνουν, βούτηξαν τὸν ἀναστατωμένο ἄντρα. Ἀσυναίσθητα. Βλέποντάς τον νὰ τρέχει, πέσανε πάνω του. Καὶ τὸν ἀγκάλιασαν κ' οἱ τρεῖς τους. Κωμικά. Μ' ἓνα σεξουαλικὸ ξέσπασμα, ἀγαρμπο. Ἡλίθιο. Λὲς καὶ τίς προκαλοῦσε ἡ ἀστραφτερὴ φορεσιά του.

—Ἐσεῖς, τ' ἀγάλματα...

Ἐξακολουθοῦσε νὰ τοὺς λέει ξεπνοσημένη, μεθυσιμένη, ψιθυριστὰ τόσο, πὸς ὁ Ζὰκ Ζόμπ, δὲν πῆρε εἶδηση τί γινόταν πίσω ἀπὸ τὴν πλάτη του: ὁ ἄγγελος τοῦ κάστρου πάλευε με τὸ δαίμονα στοὺς δρόμους τῆς ἐφιαλτικῆς πολιτείας. Ἄκουσε τὴ φωνή του: «Μὴ λυπᾶσαι Ζὰκ. Σοῦ ἐμπιστεύτηκα τὸ μυστικό μου γιὰ νὰ τὸ ἐχτιμήσεις. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἐπάγγελμα πὸς διάλεξαν γιὰ μένα: νὰ ζῶ γυμνὴ ἀπὸ ὅλα: αὐτὸ πὸς σε θλίβει».

Ὁ Ζὰκ ἄκουγε κοντὰ του τὴ Σόφη Σοφία χωρὶς νὰ γυρίσει νὰ τὴ δεῖ.

—Ζὰκ, ζηλεύω τὴ βαθειὰ σιωπὴ σου, ἔσένα πὸς εἶσαι ἄγνός, μερικὸς ἀνθρώπους πὸς ὄνειρεύονται ἤσυχοι κάτω ἀπ' αὐτὲς τίς στέγες: πὸς ξέρουν νὰ συγκρατοῦν τὰ ὄνειρα.

Σιωπὴ· καὶ κάπου κάπου τὰ γέλια τῶν μεθυσιμένων πίσω τους.

—Ζὰκ, φίλησέ με Ζὰκ... Σὲ περίμενα ἀγαπημένε... γιὰ νὰ δεῖς... ὅλα νὰ τὰ δεῖς ἔδωμάσα τὴ στιγμὴ τοῦ θανάτου τους..

Τὸν φιλοῦσε αὐτὴ χωρὶς νὰ τὸν ἀφήνει νὰ δεῖ τί γινόταν με τὸν σουντανέζο καὶ τίς τρεῖς κοπέλες πὸς τὸν εἶχαν ξεπλώσει χάμου καὶ τὸν γδύνανε ξεκαρδισμένες. Μισόγυμνες. Μεθυσιμένες τύφλα.

Ἀποπάνου του καὶ οἱ τρεῖς.

* *

Θὰ γινόταν πολλὴ ὥρα αὐτὸ καὶ ἄλλη τόση ὥρα θὰ μείνε ἡ Σόφη Σοφία στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Ζὰκ Ζόμπ.

Ὅταν...

Τρέχοντας, βγάζοντας μουγγὲς κραυγὲς, κἀνοντας σὰν τρελό: Ὁ Κριστιάν. Μπαίνοντας ἀπὸ τὴν πόρτα πὸς λίγη ὥρα πρὶν εἶχε βγῆ, φεύγοντας ἀπὸ τὴν πόρτα πὸς βγάζει στὴ θάλασσα...

Ἡ Μαρί Τερέζ, τρέχει κι αὐτὴ τὸ κατόπι του. Οἱ δύο ἄλλες σκορπίζουν. Ὁ μισόγυμνος κοιλαρὰς τὸ σκάει ἀπὸ τὴν πόρτα πὸς μπῆκε ὁ Κριστιάν. Σύγχυση. Ὅμως ἡ Σόφη Σοφία μένει πεισματικά ἀκίνητη στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Ζὰκ, χωρὶς νὰ τὸν ἀφήνει νὰ γυρίσει τὸ κεφάλι του.

Ἐπιμένει.

Ἐξαλλή ἡ Νικὸλ τρέχει στὴν πόρτα, τὴ στιγμὴ πὸς μπαίνει ὁ Μάξ.

Ἀναστατωμένος. Με τὸν ἴλιγγο μέσα του.

—Τοῦ γινε τὸ κεφάλι λάσπη...

Κάτι ἄλλαξε μέσα στὸν Μάξ με τὸ ἐγκλημα.

—Γκρεμίστηκε ἀπὸ ψηλά...

Καὶ στὴ Σόφη Σοφία, πὸς δὲ τὸ κουνούσε.

—Τώρα τὸ πῶμα του πάει στὴ θάλασσα...

Ἡ ἀτμόσφαιρα πῆρε τὸ χροῶμα τῶν χειρῶν τοῦ Μάξ πὸς στάζαν αἷμα, καθὼς τάχε τεντωμένα, πεταμένα μπροστά. Γερασμένα ἀπὸ τὴν ἀγωνία.

—Ἀκοῦς;

Τῆς ἔδειχνε τὰ χέρια του πὸς τεράζονταν ἀπὸ σπασμούς.

—Ταξιδεύει στὴν κόκκινη νύχτα...

Αὐτὸ πὸς βουίζει μέσα στὴ γαλαξία μεγάλως.

Ἡ ἀνάσα τοῦ ἐγκληματία γερμίζει με ὀδυνηρὲς κρῖσεις τὴν ἀτμόσφαιρα. Χυνοῦσε κι ἔσπαζε πιᾶτα, μπουνκάκια, ποτήρια.

Ἡ Σόφη Σοφία δὲν ἀφήνει τὸν Ζὰκ Ζόμπ νὰ τὸν πλησιάσει, τὸν συγκρατεῖ μ' ὅλη τῆς τὴ δύναμη.

—Μὴ Ζὰκ, σὲ παρακαλῶ Ζὰκ, Ζὰκ ὄχι ἄλλο κακό...

Τὸν φιλεῖ. Προσπαθεῖ νὰ χωθεῖ μέσα στὸ σῶμα του, ἔτσι γυμνὴ, κάπου νὰ κρυφτεῖ.

—Μὴ τὸν πειράξεις Ζὰκ...

Τὸν δαγκάνει, ἀπὸ ἴλιγγο.

—Ἐγὼ τὸν ὑποχρέωσα...

Δευτερόλεπτα περνοῦν.

—Ἐγώ...

Ὁ Ζὰκ τὴν σπρώχνει βάνουσα.

—...τέλειωσε τὸ πάρι...

Τὴν ἀποκρεμίζει.

—...ὅπως ἄξιζε στὸν ἰδιοκτήτη «μου»...

Βλέποντάς την ὁ Μάξ - Πόλ Σοβράν δαιμονίζεται.

Χυμιάει.

Αὐτή, μὲ πανικό.

—"Ὅχι, δὲν εἶμουν γι' αὐτὸ τὸ ἔγκλημα... Ζητοῦσα ἕναν ἄντρα... τὴν ἀγάπη... κάτι νὰ μὲ σώσει... νὰ σωθῶ μαζί του...

Μὲ τὸ πρόσωπό της ν' ἀκουμπάει στὶς πλάκες. Μὲ τὰ χέρια νὰ μπήγουν τὰ σπασμένα γυαλιὰ στὸ γυμνὸ σῶμα της, στὶς φλέβες τῶν χεριῶν, στὰ στήθη της.

—...ἀπὸ δέκα χρονῶ κοριτσάκι... μὲ τὸν πανικό... μὲ τὴ σκέψη στὴν καταστροφή...

Αὐτὸ ποὺ βουίζει κεῖ μέσα μεγάλωσε τόσο ποὺ φέρνει σὲ δολοφονίαν τὸν Ἰλιγγο. Ἡ Σόφη Σοφία φαντάζεται σὲ μιὰ στιγμή πὸς εἶναι τὸ ἔβρου στὴν κοιλιά τῆς μάνας της —καὶ μέσα κεῖ κουλωνασιμένη ἀκούει τὴν πελώρια ἀνάσα τοῦ θρανοῦ ποὺ βουβουίζει λαχανιασμένος ἀπὸ τ' ἀναρίθμητα σιῆνη καὶ τὶς ἐκρήξεις.

—Ὁυρανέ, εἶπε τὸ ἔμβρου γιὰ πρώτη του ὀμίλια, αὐτὸ εἶχες γιὰ μᾶς;

Μὲ τὴν κραυγὴ νόμισαν πὸς μιὰ τρομαχτικὴ ἐκρηξὴ ἔσπασε τὴ γαλαρία καὶ μιὰ φλόγα σηκώθηκε πάνου ἀπὸ τὴν πόλη.

Ἡ Νικόλ καὶ ὁ Ζάκ Ζόμπ συγκροτοῦν τὸν Μάξ.

—"Εγὼ τὸν ὑποχρέωσα... καὶ δὲ μετανοῶ... μιλῶ... ἐγὼ ἢ τρογλοδύτισσα... σᾶ: τὸ λέω ἐγὼ ποὺ εἶδα καλὰ... παντοῦ... τὸ ἔγκλημα... μόνο τὸ ἔγκλημα...

Οἱ δύο ἄντρες, καὶ πιασμένες, ἄβουλες, οἱ δύο γυναῖκες, ἔχουν γυρίσει τὶς πλάτες τους, σὰ διαμαρτυρία, γιὰ ὅσα ἔγιναν.

Φεύγουν.

—Ζάκ, Μάξ, Ζάκ, θυμηθῆτε, Νικόλ, Γκράτσια, καλὲς μου, φυλάχτε το πολὺ, πὸς ἐμεῖς ἐδῶ, κάναμε τὰ καταφύγια τῆς ἐγκαρτέρησης μυστικὰ κέντρα ἠδονῆς, ἐδῶ, Μάξ, σὰ νὰ μὴ ζοῦμε πουνθενά...

Ἡ Μάξ, σὲ μονόλογο χαμένου στὸ κενό.

—Ταξιδεύει...

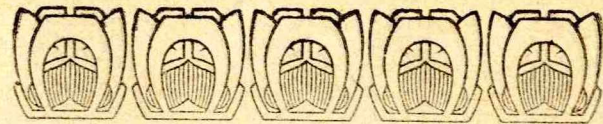
Ἡ γυναῖκα, ἀποκαμωμένη, στὸ ἐφιαλτικὸ της ὄνειρο:

—... γιὰ κεῖ ποὺ εἴταν κάποτε... γιὰ κεῖ ποὺ πῆγε τώρα... ποὺ θάναί πάντα...

Ἡ γυναῖκα μὲ τ' ὄνειροαῖμα της ποτισμένο μεσκαλίν, νὰ κυλάει στὸ βάθος τῶν τοῦνελ:

—... Π ο υ θ ε ν ἄ ...

ΙΑΣΩΝ ΛΕΠΟΥΝΤΗΣ

ΓΑΒΡΙΛΗΣ

*Καθὼς τὸν εἶχε ζώσει ἡ τραμουντάνα
κι ἦταν στητὸς σὰν ἄρμπορο στὴν πλώρη
—μὲ τὸ καμάκι ἀντίστηλο—κι ἐθώρει
τὸ σκοτωμένο ψάρι, ὀμπρός του ντάνα.*

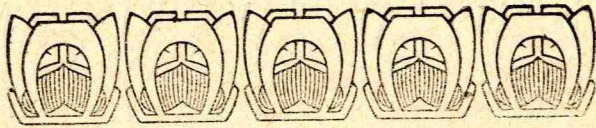
*Μιὰν ἄξαφνη σπηλάδα ἀπ' τὰ σοβράνα
μαλλιὰ καὶ γένεια τοῦ ἄρπαξε μὲ ζόρι
Καὶ γιόμισε μαλλιὰ καὶ γένεια ἡ πλώρη,
ποὺ πῆρε σοταβέντο ἡ τραμουντάνα.*

*— Μάϊνα, μωρέ, νὰ μάσουμε τὶς μοῦδες
πρὶν μᾶς πατήσῃ ὁ διάολος καὶ μᾶς πάρῃ
μ' αὐτὸν τὸν κερατόκερό του, ἐδῶ νὰ—*

*Μὰ ἐσύ, ἀπὸ κάτω, ἐθάμαζες ποὺ μοῦδες
ζωντανεμένο, ὀρθό, τὸν Ποσειδῶνα,
νὰ βλαστημάει πελώριος μπρὸς στὸ ἀμπάρι.*

ΤΑΚΗΣ ΤΣΙΑΚΟΣ

Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Είνε άπέραντο τὸ θέμα τῆς ψυχολογίας τοῦ λαοῦ μας. Βαθὺ καὶ σύνθετο καὶ δραματικὸ ὅσο καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἱστορία ποὺ διεδραμάτισε πρωταρχικὸ ρόλο στὸν καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώπινον πολιτισμὸν ἐξ ἑνὸς καὶ δύο - τρεῖς χιλιάδες χρόνια.

Τὸ νὰ θελήσῃ ὁμως κανεὶς νὰ δογματίσει σὲ μερικὲς κρίσεις τοῦ γύρω ἀπὸ τὴ νεοελληνικὴ ψυχοτροπία καὶ νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἔτσι εἶνε καὶ δὲν ἔμπορεῖ νὰ εἶναι ἀλλιῶς, θὰ ἐπρόδιδε μ' αὐτὸ μιὰ κακῆς ποιότητος ἀπολυτοδοξία. Τελείως ἀντιδιαλεκτικὴ καὶ ἀντιεπιστημονικὴ.

Γιὰ νὰ γίνουμε σαφέστεροι, παίρνουμε ἀφορμὴ γιὰ νὰ ἐξετάσουμε τὸν νεοελληνικὸ χαρακτήρα, ἀπὸ τὶς ἐκδηλώσεις τῆς φιλοξενίας ποὺ συνήθως ἐπιφυλάσσονται στοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους ποὺ σκέπτονται τὸ ρουμελιώτικο χωριό, σὰν ὑπεύθυνοι πολιτικοὶ ἢ κρατικοὶ παράγοντες, προκειμένου νὰ πάρουν μιὰ ἀμεσώτερη ἀντίληψη τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν προβλημάτων τῆς ἀγροτικῆς ὑπαίθρου καὶ νὰ δώσουν ὕστερα μιὰ κάποια λύση στὰ χρόνια ζητήματα τὰ ἅλτα ποὺ μαστίζουν τὰ χωριά μας σὰν βαρεῖς κι' ἀκόμα ἀθεράπευτες πληγές.

Ἔ εἶνε ἀδύνατο νὰ μὴ δονηθῇ ἡ ψυχὴ σου ἀπὸ μιὰ εἰλικρινῆ συγκίνηση ὅταν στὰ πρόσωπα τῶν ὑπευθύνων ἀρχόντων ἢ τῶν ἀνευθύνων φίλων διαπιστῶνεις μιὰ τέτοια ἐγκαρδιότητα καὶ λεβεντιά, ποὺ λές ὅτι αὐτοὶ οἱ χιλιοβασανισμένοι ἄνθρωποι τῆς γῆς αἰσθάνονται μιὰ τέτοια προσωπικὴ εὐφορία, ὥστε τὸ περίσειμά της τὸ μετατρέπουν σὲ πλατὺ χαμόγελο, σὲ θερμὴ χειραψία, σὲ πλουσιοπάροχη σπιτιτικὴ περιποίηση καὶ σὲ κάθε ἄλλου εἶδους φιλοφρονήσεις πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τοὺς κάνουν τὴν «τιμὴ» νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸ φτωχικὸ τους στὸ βουτηγμένο στὴ λάσπη καὶ τὴν αἰώνια κατάρα χωριό τους.

Δὲν ξέρω ἂν αὐτὰ ποὺ γράφω ἀποτελοῦν προσωπικὲς ἀπατηλὲς ἐντυπώσεις. Ἄλλὰ νομίζω ὅτι θ' ἀδικούσε κανεὶς τὴν ἀλήθεια ὅταν ἰσχυρίζονταν πὼς στὰ χωριά μας — καὶ ἰδιαίτερα τὰ ρουμελιώτικα — ὁ κόσμος δὲν διατηρεῖ ἀκόμα τὸ πατροπαράδοτο ἐκεῖνο πνεῦμα τῆς πραγματικῆς ἀρχοντίας ποὺ ξεχειλίζει μέσα ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς καλοκάγαθης λαϊκῆς ψυχῆς τῆς ψυχῆς αὐτῆς ποὺ ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν τῆς πραγματικῆς Ἑλλάδας τοῦ μόχθου, τῆς τιμῆς.

τῆς ἡρωϊκῆς παράδοσης τῆς Ἑλλάδας ποὺ πάντα ζωντανὴ καὶ ξύπνια στὰ μεγάλα μηνύματα, ἔδωσε τὸ βροντερό της παρὸν στὶς δύσκολες ὥρες ὀλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητος.

Ναὶ δὲν εἶναι ἀπατηλὸ τὸ φαινόμενο. Εἶναι ἀληθινὴ ἢ βαθύτερη εὐγένεια καὶ ἡ καλοκαγαθία τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ κάμπου. Γιατὶ ἐκεῖ μέσα στὴν ἀμόλευτη ἀπὸ τὸν ἡλίθιο ἐγωϊσμὸ τῶν ἀρριβιστῶν τοῦ κέντρου ἀτμόσφαιρα, μέσα στὴν ἀπείραχτη ἀπὸ τὴ συναλλακτικὴ κιβδηλείαν ἀγροτικὴ καὶ ὄρεινὴ ὑπαίθρου, μέσα σ' ἐκεῖνα τ' ὠραία λίκνα τοῦ νεοελληνικοῦ κλεφτοαρματισμοῦ καὶ τῆς ἐθνικῆς μας ὑγείας τὰ παλλάδια, φυλάχτηκε κατὰ τὸ δυνατόν ἀγνὸ καὶ ἀδιάφθορο κι' ἀρσενικὸ τὸ αἶσθημα τῆς φιλοτιμίας, ποὺ ἀποτελεῖ τὸν ὠραῖο πυρῆνα κάθε εὐγενικοῦ καὶ μεγαλόπνευστοῦ πατριωτικοῦ κι ἀνθρωπιστικοῦ ἰδανικοῦ.

Ὅσο κι' ἂν σὲ στιγμὲς γενικώτερης οικονομικῆς, πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς κάμψης τοῦ τόπου μας ἀντικρύζουμε δύσθημα καὶ τὴν ἀξιολογούμε ἀρνητικὰ μὲ τὸν ἀρ-

ρωσιτάρικοπεσοισμὸ μας σὸν μέτρο τῆς κρίσης μας, ὁμως δὲν πρέπει ν' ἀρνιόμαστε, ὅτι ἂν κάτι βαστάει στὴν Ἑλλάδα μας ἀκόμα γερὸ κι' ἐλπιδοφόρο εἶνε αὐτὴ ἡ ὠραία λαϊκὴ καρδιά τῆς ἀγροτιάς μας. Γιατὶ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι πιὸ κοντὰ στὴ φύσιν τὴν ἀπονήρευτη τὴν ὠραία καὶ στοργικὴ καὶ ἴση γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους φύση ποὺ ἡ δύναμή της, λές κι' εἶναι μιὰ τεράστια ραδιενεργὸς δύναμη, ἀγκαλιάζει καὶ ἰσοπεδώνει καὶ ἐναρτεροποιεῖ τοὺς ἐργάτες της καὶ τοὺς κάνει καρτερικοὺς καὶ ἀξιοπρεπεῖς καὶ περήφανους καὶ αἰσιδόξους δημιουργοὺς, γιὰ νὰ διδάσκουν πάντοτε στοὺς κουρασμένους, στοὺς ἀρρωστημένους, στοὺς ἀρνητὲς ὅτι ἀντίπους τῆς φθορᾶς θὰ ὑψώνεται πάντοτε ἡ καινούργια γέννα, ἀντίβαρο τῆς παρακμῆς, ἡ ἠθικὴ ὑγεία τῆς ἀκένωτης λαϊκῆς δεξαμενῆς τῆς ὑπαίθρου, καὶ ἀντιστάθμισμα τῆς ψευτιάς ἢ ἀλήθειας τῆς λαϊκῆς ἀγάπης ποὺ «οὐ γάρ τοι ὦν γεκά χθές, ἀλλ' αἰετοπε ζεῖ κούδεις εἶδεν ἐξ ὄτου φάνη...»

K. Δ. ΑΒΡΑΑΜ

ΧΑΜΕΝΕΣ ΕΛΠΙΔΕΣ

Δὲ θὰ ξαναγυρῶσιν πιά οἱ πελαργοὶ
ποὺ ἔχουν χάσει τὸ δρόμο τους
γιατὶ τ' ἀχνάρια τους ποὺ ἔμειναν χαραγμένα
σὲ μιὰ ἀραχνούφανη γαλάζια λουρίδα
τάσθησε τ' ἀγέρι.

Δὲ θὰ ξαναγυρῶσιν πιά οἱ πελαργοὶ
ποὺ ἔχασαν τὸ δρόμο τους
στὸ μικρὸ πορφυρὸ ναὸ μὲ τὶς ζεστὲς ἀνταύγειες.
Κι ἡ ἐπιστροφή εἶναι θάνατος
πάνου στὸν πέτρινο βωμὸ
μὲ τὶς αἰώνιες μνήμες.

ΞΕΝΗ ΚΕΡΑΣΣΙΩΤΗ

ΛΟΥΛΟΥΔΙ

Λουλούδι πού μοσχοβολᾷς, μέσ' τὴν καρδιά τοῦ δάσου
φωτιά στὰ σπλάχνα σου λαλεῖ, σπειρὶ δροσιάς καὶ καίει,
καθὼς φιλεῖ τὸ χάραμα, τῆς νιότης σου τὴ χάρη
κι ὁ γῆλιος ἐρωτεύεται καὶ λάμπεται καὶ λάμπεις.

Ἄσπρα φορᾷς καὶ λούζεσαι σ' ἄγρια νερὰ παρθένα
καὶ τὸ φεγγάρι ξάγρυπνο κι ὀλάκερο γραμμένο
στὴν περηφάνεια τῶν βουνῶν στ' ἀπέριορα τῶν κάμπων
καὶ στῶν πελάων τοὺς ἀφρούς χυτὸ τοῦ μαλαμάτου
τὰ κάλλη σου ζηλεύεται καὶ τὰ πουλιά ρωτάει :

Τ' εἶναι τὸ φῶς πού καίγεται στοιχειὸ μέσ' στὸ σκοτάδι ;
Τ' εἶναι χαρὰ τῆς νιᾶς ζωῆς, ἢ λεφτεριά τοῦ πόνου,
τοῦ λουλουδιοῦ τὸ φῶτισμα σὲ κόρφον ἔρμου βάτου ;
Εἶναι νεκρῶν ἀνάσταση πού πάτησαν τοὺς τάφους.

Φύτρο τ' Ἀπρίλη πέγκαλο, μ' ἔρωτα ζεῖς κι' ἀξιῶνεις.
Καρπίζεις μὲ τὸν ἔρωτα καὶ μ' ἔρωτα πεθαίνεις
καθὼς ὁ πετρομέλισσος στὴν ἄχνα τῆς καρδιάς σου,
μεθ' ἃ μὲ τὴ μοσχοβολιά καὶ τὴ χαρὰ θερώνει.

Φουντώνεις μέσα στὸ χιονιὰ καὶ σὲ χειμῶνα νύχτα.
Ἄστρο σὲ βλέπει φλέγεται, ἀγριμικὸ μερῶναι
κι' ὁ σκλάβος τοῦς λυτρώνεται στὸ φῶς τῆς ὁμορφιάς σου.

ΝΙΚΟΣ Γ. ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΡΩΤΙΚΟ

Θέλω νὰ μὴ σβύσεις
τὰ σημάδια τῶν χειλιῶν μου
ἀπ' τὸ πρόσωπό σου.

Θέλω νὰ μὴν ξεχάσεις
τὰ μάτια μου
πού ἐκστατικὰ σὲ κύταξαν

Τὰ χέρια μου
τὰ λατρεύω τὰ χέρια μου
γιατὶ αὐτὰ χαϊδέψανε
τὴν ὁμορφιά σου.

Νὰ τ' ἀγαπᾷς
τὰ πόδια σου
ὦ ! τὰ πόδια σου

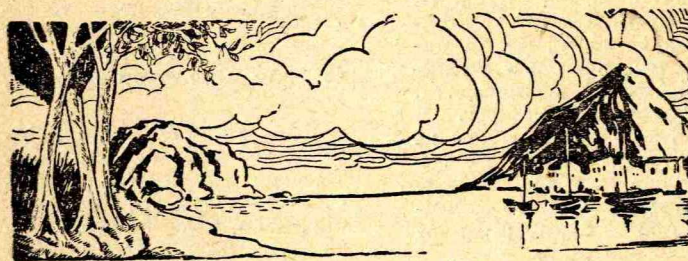
Φίδια λευκὰ
τὰ πόδια σου
μοναδικὴ ἰδέα
τῆς αἰωνιότητος.

Πόσα λεπτὰ
τὰ δάχτυλά σου
φετερὰ πουλιῶν
ἠδονικῶν πουλιῶν.

Κι ἡ γῆ, μιὰ μάνα γῆ
ἡ κυκλικὴ ἀπαλωσύνη
τῆς κοιλιάς σου.

Ἔ ! τὸ ζηλεύω, ὦ ! τὸν μισῶ
τὸ σκούληκα
τὸν στερνὸ ἔραστή σου.

ΚΩΣΤΗΣ ΜΠΑΛΑΣ

ΤΟ ΓΑΛΑΞΕΙΔΙ

Ροδωράφονται τὰ γύρω βουνὰ
τῆς Ρούμελης, καθὼς πρῶτ-πρῶτ
μὲ τὸ φέρρου-μπῶτ ξεκινᾷμε ἀπὸ
τὸ λιμάνι τοῦ Αἰγίου, γιὰ τὴν
παλιὰ ναυτικὴ πόλι τῆς Ρούμε-
λης καὶ τῆς Ἑλλάδος τὸ Γαλα-
ξειδι. Πορφύρες διαγράφονται
γύρω τὰ χιλιοτραγουδισμένα
βουνὰ καθὼς ταξιθεύουμε στὸν
Κορινθιακὸ. Καλοκαιρινὸς ἀπλω-
νόταν ἐμπρὸς μας ὁ θαλάσσιος
κόλπος, ἀπὸ τὰ ἀκρογιάλια τοῦ
Μοριά ὡς τὰ βουνὰ καὶ τοὺς γρα-
φικὸὺς βράχους τῆς Ρούμελης.
Ἡ θάλασσα, γαλήνια, μάγευε ὁ-
λους τοὺς ταξιδιώτες, πού ταξι-
θευαν γιὰ τὸ Γαλαξειδι. Ἦσαν
καὶ ἀρκετοὶ Ἄγγλοι πού δὲν ἔ-
κρυβαν τὴ χαρὰ τους καὶ τὸν
ἐνθουσιασμό τους, πού ὕστερα
ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ὀλυμπία θὰ πῆ-
γαιναν στὸ Γαλαξειδι καὶ τοὺς
Δελφούς. Ἐνας Ἄγγλος ἀπὸ τὸ
Ἔδιμβούργο μᾶς λέει: Δὲν μπο-
ρεῖτε νὰ φαντασθῆτε αὐτὸ πού
νοιώθουμε μέσα μας ὅταν τα-
ξιθεύουμε στὴ χώρα σας, στοὺς
ἀρχαιολογικοὺς χώρους, ὅταν
ζοῦμε σ' αὐτὸν τὸν λαμπρὸ ἥλιο,
στὴ χώρα αὐτῆ τῶν ἀρχαίων θε-
ῶν. Καὶ εἶχε δίκαιο ! Ὀλόγυρα
τὸ φλοίσθημα τῶν ἀπαλῶν κυ-

μάτων πού προκάλεσε ἕνα ἐπιθα-
τικὸ πλοῖο, ἡ θαλάσσια αὔρα πού
μᾶς χαΐδευε ἐρωτιάρικα, ἔκαναν
δλους μας νὰ αἰσθανόμαστε μιὰ
ἀνέκφραστη, ἀπερίγραπτη χαρὰ.

Ἦστερα ἀπὸ διαδρομὴν διόμι-
ση ὥρων μὲ τὸ φέρρου-μπῶτ, πλη-
σιάσαμε στὴ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ
Κρισαίου κόλπου. Ἐκεῖ βρισκε-
ται ἡ γραφικὴ πόλις. Τὸ Γαλα-
ξειδι, πού φθάσαμε, εἶναι μιὰ
πόλις, πού μᾶς ἄγγιξε στὴν καρ-
διά. Ὅλοι μας, λουσμένοι ἀπὸ
τὸ θαλασσινὸ ἀεράκι καὶ ἀπὸ
τὶς δροσιές τοῦ ρουμελιώτικου
τοπίου τῆς ἱστορικῆς καὶ γρα-
φικῆς πόλεως, ζούσαμε στιγμῆς
ἐνθουσιασμοῦ καὶ χαρᾶς.

Στὴ θέα τοῦ Γαλαξειδιοῦ δια-
βάξαις ἱστορία χωρὶς κείμενο.
Στὶς λιτὲς γραμμῆς τῶν βουνῶν,
στὴν ἀρμονία τοῦ τοπίου πού
βρίσκεται, ζῆς τὸ ὄρατο καὶ τὸ
αἰσθάνεσαι. Νοιώθεις ἀντικρύζον-
τας τὸ Γαλαξειδι πὼς ἡ ζωὴ εἶ-
ναι ὄραία. Μιὰ ὄραιότητα καὶ
μιὰ γραφικότητα κυριαρχοῦν γύ-
ρω μας, καθὼς ἐπισκεπτόμαστε
τὸ κέντρον τῆς πόλεως.

Ἡ πόλις εἶναι κτισμένη στὴν
πασίχαρη παραλία, σ' ἕνα λα-
μπρὸ περιβάλλον, μᾶς προσελ-

κύει από την πρώτη στιγμή. Τα σπίτια είναι ώραία και τὸ κτίσιμό τους, οἱ πόρτες καὶ τὰ παράθυρά τους προκαλοῦν ἐντύπωση. Οἱ ξένοι τὰ περιεργάζονται με προσοχή καὶ ἐνδιαφέρον.

Ἡ πινακοθήκη πού εἶδαμε με τοὺς πίνακες, ἱστορεῖ τὴν παλὰ ναυτική δόξα τῆς πόλεως. Ἰστορεῖ γεγονότα, πού ξετυλίχθηκαν ἀπὸ τὸ δέκατο μέχρι τὸν δέκατο ἑβδομο αἰώνα.

Μοναδικὸ στοιχεῖο γιὰ τὴν ἱστορία τῆς πόλεως εἶναι τὸ «Χρονικὸ τοῦ Γαλαξειδίου», πού ἀνακαλύφθηκε τὸ 1864 στὶς ἀνασκαφές τῆς μονῆς τοῦ Σωτήρος. Τὸ ἐξέδωκε γιὰ πρώτη φορά ὁ μεσαιωνοδίφης Κ. Σάθας. Ἡ προτομὴ τοῦ Σάθα κοσμεῖ τὴν μιά ἀπὸ τὶς πλατεῖες τῆς πόλεως.

Στὸν ναὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, πού ἐπισκεφθήκαμε, θαυμάσαμε τὸ ξυλόγλυπτο τέμπλο σπανιώτατης τέχνης.

Διάπρεψε τὸ Γαλαξείδι στὸ πέρασμα τῶν χρόνων, γιὰ τὴν μεγάλη ἀνάπτυξη τοῦ ναυτικοῦ του.

Τὰ καρνάκια τῶν Γαλαξειδιωτῶν διέσχιζαν τὰ παλὰ χρόνια ὅλη τὴ Μεσόγειο.

Οἱ Γαλαξειδιῶτες ἐφοπλίστανται με τὴν ναυτιλιακὴ τους πείρα,

πρῶτοι αὐτοὶ ἐφήρμοσαν τὸ σύστημα τῶν αὐτοασφαλειῶν τῶν πλοίων τους, γιὰ νὰ μὴ φυγαδεῦνται τὰ ἀσφάλιστρα στὶς ξένες χώρες.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος τοῦ 1821 οἱ Γαλαξειδιῶτες πρόσφεραν μεγάλες ὑπηρεσίες στὸν Ἀγῶνα τῆς Ἀνεξαρτησίας καὶ ἡ πόλις ἦταν σημαντικό ναυτικὸ κέντρο, ἐλεύθερο ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ.

Ὅταν ἀφήναμε τὸ Γαλαξείδι, ἡ γοητεία τοῦ ἐξακολουθοῦσε νὰ μᾶς κρατᾷ σὲ θαυμασμό. Ἡ ἱστορία καὶ ποίημα εἶναι τὸ Γαλαξείδι. Καὶ ὅπως σὲ ἕνα ὥραιο ποίημα ὁ ἀναγνώστης αἰσθάνεται τὴν αἰσθητικὴ συγκίνηση ὅταν νοιώσει ἐκεῖνο πού θέλει νὰ πῆ ὁ ποιητής, ἔτσι καὶ τὸ Γαλαξείδι σὰν ρωμαντικὸ ὥραιο ποίημα σοῦ προκαλεῖ ὅταν τὸ βλέπεις, τὴν αἰσθητικὴ συγκίνηση καὶ τὴν χαρὰ.

Ἡ γραφικότητά του καὶ ἡ ὁμορφιά του ἀπευθύνονται στὸν αἰσθητικὸ σου κόσμο με ἔντασι.

Ταξιδεύοντας στὸ Γαλαξείδι, νομίζεις πὼς ταξιδεύεις σ' ἕνα ὥραιο ὄνειρο, πού θέλεις νὰ μὴ σβῆσει ποτέ!

Γ. Θ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΤΟ ΠΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΜΠΑΡΜΠΑ ΣΤΕΦΟΥ

Ὁ Δημητρὸς Κούτρας με τὰ πολὰ χωράφια καὶ γιδοπρόβατα στὸ Καστανοχώρι, ζήλευε τὸν παπὰ τοῦ χωριοῦ του, τὸν Παπαστέφο, πού σπούδαζε τὸ γυιό του γιὰ δάσκαλο, κι' ἀποφάσισε νὰ σπουδάσει κι' αὐτὸς τὸ μοναχογυιό του τὸν Ἀντώνη. Μιά ὁμῶς πού ὁ Δημητρὸς ἦταν πλουσιώτερος ἀπὸ τὸν Παπαστέφο, δὲν ἤθελε νὰ σπουδάσει τὸ μοναχογυιό του γιὰ δάσκαλο, ἀλλὰ γιὰ καθηγητὴ, ἐλπίζοντας νὰ τὸν βγάλει ἀργότερα καὶ βουλευτὴ στὴν ἐπαρχία του.

Γ' αὐτὸ, ὅταν ὁ Ἀντώνης ἔβγαλε τὸ Γυμνάσιο, ὁ πατέρας του ὁ Δημητρὸς τὸν ἔστειλε στὸ Πανεπιστήμιο στὴν Ἀθήνα καὶ ὕστερα στὴν Εὐρώπη «γιὰ μεγάλες σπουδές.»

Καὶ καμάρωνε μὲν ὁ Δημητρὸς ἀπὸ τὴ μιά μεριά γιὰ τὴν πρόοδο τοῦ παιδιοῦ του στὰ γράμματα, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά τὰ χωράφια καὶ τὰ γιδοπρόβατά του λιγώστευαν ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο, γιὰτὶ με τὸ νὰ στέλνη στὸ γυιό του τακτικὰ χρήματα ἀναγκαζόταν νὰ πουλᾷ χωράφια καὶ γιδοπρόβατα καὶ στὸ τέλος, ὅταν ὁ Ἀντώνης τελείωσε τὶς σπουδές του καὶ γύρισε ἀπ' τὴν Εὐρώπη ὁ Δημητρὸς ἀπόμεινε μονάχα με τὸ σπίτι στὸ χωριὸ καὶ μ' ἕνα χωραφάκι.

Τὸ γυρισμὸ τοῦ γυιοῦ του ἀπ' τὴν Εὐρώπη, ὁ Δημητρὸς τὸν

γιώρτασε στὸ χωριὸ του με ἕνα τρικοῦβερτο γλέντι ὅπου, μαζί με τοὺς ἄλλους καλεσμένους, ἦταν κι' ὁ Παπαστέφος κι' ἐπᾶνω στὸ γλέντι καμαρώνοντας τὸ γυιό του ὁ Δημητρὸς τοῦ εἶπε «Χαλάλι σου τὰ ὄσα ἔκαμα γιὰ σένα γυιόκα μου. Εἶμαι περήφανος πού σ' ἔκαμα καθηγητὴ κι' ὄχι δάσκαλο καὶ μακάρι νὰ σὲ ἰδῶ καὶ βουλευτή.»

Ὁ Παπαστέφος, πού ὁ γυιὸς του ἦταν δάσκαλος στὸ χωριό, πεῖράχτηκε ἀπ' τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Δημητροῦ καὶ γιὰ νὰ τὸν ἐκδικηθῆ γυρίζει πρὸς τὸν Ἀντώνη καὶ τοῦ λέγει: «Κύρ' Ἀντωνάκη πού σπούδασες στὴν Εὐρώπη πές μας πὼς λέγεται τὸ μέρος πού εἴμαστε αὐτὴν τὴν ὥρα;» «Ὅκία ἢ σπίτι» ἀποκρίθηκε ὁ Ἀντώνης. «Ὅχι, λέγει ὁ παπᾶς, λέγεται «ἀναπαυή» γιὰτὶ ὅμα γυρίζουν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὶς δουλειές τους ἔρχονται καὶ ἀναπαύονται, στὸ μέρος αὐτό.

Σὲ λίγο, ὅταν γιὰ μιά πέρασε μπροστὰ ἀπὸ τὸν παπὰ ἡ γάτα τοῦ σπιτιοῦ, γυρίζει πάλιν πρὸς τὸν Ἀντώνη ὁ παπᾶς καὶ τοῦ λέγει. «Κι' αὐτὸ τὸ ζῶο πὼς λέγεται κύρ' Ἀντωνάκη;» Γαλή ἢ γάτα ἀποκρίνεται ὁ Ἀντώνης. «Ὅχι λέγει ὁ παπᾶς. Αὐτὸ τὸ ζῶο λέγεται «χαύτρα» γιὰτὶ κάνει «χάπ» τὸ στόμα του καὶ χαύει τὰ ποντίκια. Ξεροκατάπτε στενοχωρημένος ὁ Ἀντώνης, ἀλλ' ἄ

πὸ σεβασμὸ πρὸς τὸν παπᾶ καὶ τοὺς καλεσμένους στὸ γλέντι δὲν εἶπε τίποτα.

Εὐχαριστημένος ὁ παπᾶς ποὺ ἔφερε τὸν Ἀντώνη σὲ δύσκολη θέση μὲ τὶς ἐρωτήσεις του, πήρε περισσότερο θάρρος καὶ δείχνοντας στὸν Ἀντώνη τὴ φωτιά ποὺ ἔκαιγε στὸ τζάκι τῆς κάμαρας τοῦ λέγει: «Κι' αὐτὸ ἐκεῖ ποὺ βγάζει λαμπάδα πῶς λέγεται;» «Πυρὰ ἢ φωτιά» ἀποκρίνεται ὁ Ἀντώνης. «Ὁχι, λέγει πάλιν ὁ παπᾶς, αὐτὸ λέγεται «χαρά» γιατί ἅμα κρῦνουμε πηγαίνουμε κοντὰ της, ζεσταινόμαστε καὶ χαϊρόμαστε», καὶ γυρίζοντας πρὸς τὸν Δημητρὸ τοῦ λέγει: «Κρίμα στὰ χωράφια καὶ τὰ γιδοπρόβατὰ σου κύρ Δημητρώ μου ποὺ ξώδεμες γιὰ νὰ σπουδάσης τὸ γυιό σου, περισσότερα ξέρουμε ἡμεῖς ποὺ δὲν πήγαμε στὴν Εὐρώπη».

Τὴν ἄλλη ἡμέρα ποὺ ὁ παπᾶς ἐργαζότανε στὸ περιβόλι του, ὁ Ἀντώνης σκέφθηκε νὰ ἐκδικηθῆ τὸν παπᾶ γιὰ τὴν προσβολὴ ποὺ τοῦ ἔκαμε μὲ τὶς ἐξωφρενικὲς ἐρωτήσεις του στὸ γλέντι καὶ ἀμέσως πηγαίνει στὸ σπῆτι τοῦ παπᾶ, πιάνει τὴ γάτα τοῦ παπᾶ ποὺ γύριζε στὴν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ, τῆς δένει στὴν οὐρὰ της ἓνα κομάτι ὑφασμα ποτισμένο μὲ πετρέλαιο, βάζει φωτιά στὸ ὑφασμα καὶ τὴν ἀφήνει ἐλεύθερη.

Ἡ γάτα μόλις κατάλαβε φωτιά στὴν οὐρὰ της, ἄρχισε νὰ

τρέχη καὶ στὸ τέλος μπήκε στὸ σπῆτι καὶ τρύπωσε ἀπὸ κάτω ἀπὸ ἓνα κρεβάτι προσπαθώντας νὰ σβύση τὴ φωτιά. Ἀπὸ τὴν προσπάθειά της ὅμως αὐτὴ πήραν φωτιά τὰ σεντόνια τοῦ κρεβατιοῦ καὶ τὸ σπῆτι φούντωσε ἀπὸ τοὺς καπνοὺς.

Ἀμέσως ὁ Ἀντώνης πηγαίνει στὸν παπᾶ καὶ τοῦ λέγει: «Παπούλη, ἢ «χαύτρα σου» μπήκε στὴν «ἀναπαυή σου» κι' ἀπ' τὴ «χαρά» ποὺ εἶχε στὴν οὐρὰ της ἔπιασε φωτιά ἢ ἀναπαυή σου καὶ τρέξε νὰ προφτάσης».

Ὁ παπᾶς ὅμως, ποὺ οὔτε κἂν θυμότανε τί εἶχε εἰπῆ στὸν Ἀντώνη τὸ περασμένο βράδυ στὸ γλέντι, δὲν μπορούσε νὰ καταλάβῃ τί τοῦ ἔλεγε ὁ Ἀντώνης καὶ τοῦ ζητοῦσε ἐξηγήσεις.

Τότε ὁ Ἀντώνης τοῦ λέγει: «Κρίμα παπούλη, ποὺ ξέρεις περισσότερα γράμματα ἀπὸ μένα καὶ δὲν κατάλαβες γιὰ νὰ τρέξης νὰ σώσης τὸ σπῆτι σου ἀπ' τὴ φωτιά. Τώρα εἶναι ἄργα γιὰ νὰ σοῦ ἐξηγήσω ποῖα εἶναι ἢ «ἀναπαυή» πῶς εἶναι ἢ «χαύτρα» καὶ ποῖα εἶναι ἢ «χαρά».

Ἐπάνω στὴ συζήτηση ὅμως αὐτῆ, τὸ σπῆτι τοῦ παπᾶ πήρε γιὰ καλὰ φωτιά καὶ ὡς ποὺ νὰ πάη ἐκεῖ ὁ παπᾶς δὲν μπορούσε νὰ σβύση ἢ φωτιά καὶ ἔτσι ὁ Παπαστέφος μὲ τὰ πολλὰ γράμματα καὶ τὶς ἐξυπνάδες του ἔμεινε χωρὶς σπῆτι.

Ξ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΡΟΦΗΤΙΚΟ

Θὰ σὰς κυττάξουν πάλι
σὰ γιατρευτοῦν οἱ πόνοι Παρθενῶνες,
σὲ σὰς οἱ λυτρωμένοι θὰ σηκώσουν τὸ κεφάλι,
θρίαμβοι ποὺ προφητικὰ ὑψωθήκατε γιὰ μέλλοντες αἰῶνες.

Εἰρήνη θάναι τότε ἐπὶ τῆς γῆς κι ἀγάπη,
ὦ σεις ποὺ στεφανώσατε τὸ πνέμα,
σὰ θάχει ἀπὸ τὸν τύραννο ἀρκετὰ καὶ τὸ σατράπη
ποτίσει ὁ ἀνθρωπος τὴ γῆς μὲ δάκρυ κι αἷμα.

ΚΑΡΟΛΟΣ ΡΟΥΣ

Χριστούγεννα τοῦ ξεσηκωμοῦ

ΗΡΟΥΜΕΛΗ, καὶ μάλιστα ἢ Δυτικὴ, ποὺ εἶναι καὶ ἢ περισσότερο Ροῦμελη ἀπὸ ὅλη τὴ Στερεά, ἐπέσφερε τὰ καλύτερα καὶ εὐτυχέστερα Χριστούγεννα, ποὺ ἔχει νὰ ἀναφέρει ἢ ἐθνικὴ μας ἱστορία. Εἶναι τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1822 στὸ ἀνάλογο μὲ τὸ Ἀνάπλι τοῦ Μοριά, μεγάλο στρατιωτικὸ καὶ προσωχνικὸ κέντρο τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδας Μεσολόγγι, μὲ τὸ θρίαμβο τῶν ἑλληνικῶν ὀπλων ἐκεῖ, ἀνήμερα τῆς Ἁγίας Νύχτας, ἐπισφράγισμα μιᾶς πολυμηνῆς ἐχθρικῆς πολιορκίας του.

Οἱ παλαιότερες φτωχικὲς περιγραφὲς τῶν ἱστορικῶν τοῦ ξεσηκωμοῦ γιὰ τὴν Αἰ λεγόμενῃ πολιορκία τοῦ Μεσολογγιοῦ, πλουτισμένες μὲ τὸ ζωντανὸ χροματισμὸ καὶ τὸ περιγραφικὸ βάθος πηγῶν μεταγενέστερων, ἔκαμαν γνωστὸ σὲ κάθε Ἑλληνα καὶ μάλιστα σὲ κάθε ρουμελιώτη, τὸ τόσο σπουδαῖο ἐκεῖνο κεφάλαιο τοῦ ὄλου Ἀγώνα.

Δὲν ἤθελε μὲ βίαιη κρούση, ὅταν ἀκράτητος κατέβηκε ἀπὸ τὴν Ἠπειρο νὰ πνίξῃ μὲ τὰ πολυάριθμα στίφη του τὴν Ἐπανάσταση, νὰ καταστρέψῃ τὸ Με-

σολόγγι ὁ Ὁμῆρ πασᾶς. Μέσα σ' ὄλο τὸ φωτοκαμμένο Κάρλελι τοῦ χρειάζονταν καὶ μιὰ πολυτεία, ἀθικτὴ κατὰ τὸ δυνατόν, γιὰ τὶς ἀνάγκες του τὶς στρατιωτικῆς. Ἀλαζονικός κι' ἀγέρωχος στάθηκε μπρὸς της, κατασκλήνωσε ἀπέναντι στὰ χαμηλὰ προχώματά της καὶ ἄρχισε τὴν πολιορκία, ποὺ πολὺ λιγύχρονη τὴν πρόβλεπε! Μὰ σὰν γελάστηκε οἰκτρὰ στὶς προβλέψεις του, ὄρισε γιὰ τὴν ἄλωση τῆς γενικὸ γιουρσοῦσι τὸν ὄρθρο τῆς 25 Δεκεμβρίου, τὴν ὥρα ποὺ οἱ Μεσολογγίτες θὰ βρισκόνταν, σύμφωνα μὲ τὴ χριστιανικὴ παράδοση στὶς ἐκκλησιὰς τους συφάμελλοι γιὰ νὰ γιορτάσουν τὴ Γέννηση τοῦ Θεοῦ Βρέφους. Τότε ἦταν σίγουρος πῶς θάβρισκε τὸ κάστρο ἀφύλαχτο, καὶ λοιπὸν κατόρθωμα εὐκόλο τὸ πάτημά του.

Ἀλλὰ τὸ Μεσολόγγι σώθηκε τὴν τραγικὴ ἐκείνη νύχτα. Τὸ κάστρο του, ὄχι μόνον ἀπροστάτευτο δὲν ἔμεινε, ἀλλὰ εἶχε δυναμωθῆ μὲ ὄλες τὶς διαθέσιμες δυνάμεις τῶν πολιορκημένων. Γιατὶ τὸ σχέδιο τοῦ ἐχθροῦ τὸ εἶχε γνωστοποιήσῃ κρυφὰ στοὺς

Ἕλληνες ὁ Γεώργιος Γούναρης — Ζούκας τὸ πραγματικὸ του ὄνομα Γούναρης ἴσως τὸ ἐπαγγελματικὸ του—ὁ μεγάλος παραγκωνισμένος ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του καὶ τὸ μετεπαναστατικὸ Κράτος ἐκεῖνος Γιαννιώτης. Ὁ Βλαχογιάννης εἶχε δημοσιέψει κάποτε, ξεσηκωμένο ἀπὸ τὸ πρωτόκολλο τῆς Γραμματείας τῶν Στρατιωτικῶν τῆς 14 Αὐγούστου 1830, τοῦτο τὸ εὐγλωττο κείμενο: «Κατὰ τὰς πληροφορίες, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἡ Γραμματεία, ὁ Γεώργιος Ἰωαννίτης εἶναι τῶ ὄντι ἐκεῖνος, ὅστις ἔσωσε τὸ Μεσολόγγι ἀπὸ τὴν τρομερὰν ἀπόφασιν τοῦ ἐχθροῦ, ὁμολογήσας τὰ σχέδια τῶν πελεμίων. Εὐρίσκεται ἤδη ἐνταῦθα εἰς μεγάλην ἐνδειαν διὰ τὰς θυσίας του λοιπὸν ταύτας προβάλλει ἡ Γραμματεία νὰ τῶ δοθῶσι πρὸς ἀνακούφισιν φοινικες 120 ἀπὸ τὸ Ταμεῖον τῆς Γραμματείας». Πικραμένος γιὰ τὸ ξεκλήρισμα τῆς φαμελλιάς του στῆς Ἄρτα ἀπὸ τὸν ἐκδικούμενο Ὁμέρ, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐγκατάλειψή του ἀπὸ τοὺς γύρω του ἀποτραβήχτηκε στὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας—Λεούσας, στὴν Κλεισούρα τοῦ Ζυγοῦ, ἀποζῶντας μὲ τὰ ἐλέη τῶν φιλευσπλαγχῶν περσικῶν, ὅσο πὸν πέθανε. Ἡ ἴδια ἀτυχία τὸν ἀκολούθησε καὶ μετὰ θάνατο. Ἡ μνήμη του ἀγνοήθηκε ἀπὸ τοὺς πάντες— πλὴν τῆς λογοτεχνίας— τὸ δὲ Μεσολόγγι, σπάταλο σὲ τέτοιου εἶδους ἀναγνωρίσεις, φειδωλεύτηκε ὡς τώρα τὴν ἀνάθεση καὶ στὸ Γούναρη, τὸ σωτήρα του, μιᾶς ἀναμνηστικῆς πλάκας στὸ πάνθεο τῶν ἡρώων του.

Ὁ ἐχθρὸς, πὸν ἄλλα περίμενε καὶ ἄλλα βρῆκε, ἀνατράπηκε. Οἱ ζημιές του μεγάλες. Στὴ ντροπισμένη φυγῇ ζήτησε τὴ σωτηρία του. Καὶ καθὼς ὅλοι οἱ δρόμοι ἦταν πιασμένοι ριχτή-

κε, γιὰ νὰ διαβῆ πρὸς βορρᾶν, στὰ μανιασμένα νερὰ τοῦ Ἀχελώου, ὅπου συμπληρώθηκε ἡ καταστροφὴ του. Γιατὶ, κατὰ τὴν ὠραία περιγραφή τοῦ Τρικούπη, «ὁ πυθμὴν τοῦ ποταμοῦ ἦτο τόσο λασπώδης καὶ ἡ ὄρμη τοῦ ρεύματος τόσο σφοδρά, ὥστε ἡ ποταμοπορία ἐφαίνετο ἀδύνατος. Τότε οἱ ἐπιτηδειότεροι καὶ τολμηρότεροι Ἴππεις στήσαντες τοὺς ἵππους των ἀκινήτους εἰς τρεῖς στίχους ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ κατέμπροσθεν τοῦ ρεύματος, ἐκοπταν ὁπασοῦν τὴν φορᾶν αὐτοῦ καὶ οὕτως οἱ στρατιῶται κρεμώντες τὰς φυσικοθήκας ἐπὶ τοῦ τραχήλου καὶ ἀνατείνοντες τὰς δεξιὰς των βραστῶσας τὰ τουφέκια ἐπιπταν εἰς τὸν ποταμὸν κάτωθεν τῶν τριῶν ἀκινήτων στίχων εἰς διαπεραῶσιν· ἀλλ' ἡ ῥύμη τοῦ ποταμοῦ ἔσπα τὰς ἱπποστίχους, καὶ τὰ ρεύματα παρέσυραν διὰ τῆς δινήσεώς των καὶ τοὺς ποταμοποροῦντας Ἴππεις καὶ τοὺς ἵππους των».

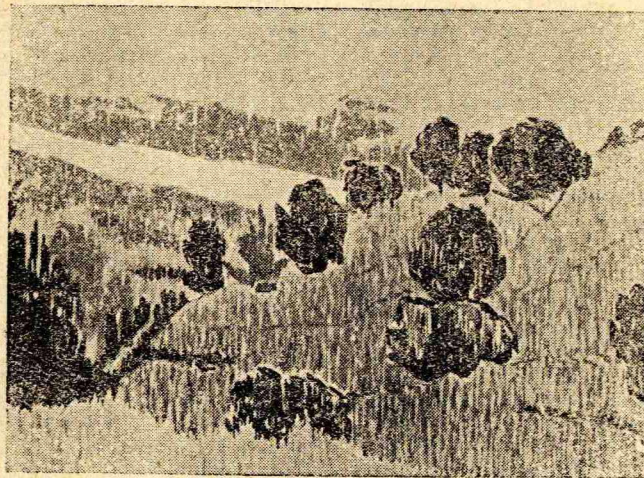
Μαζὶ μὲ τὸ Μεσολόγγι σώθηκε τότε καὶ ἡ Ἐπανάσταση. Ἄν αὐτὸ, πὸν στὰ τόσο περιφρονημένα ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ λαοστοιχία του κρέμονταν τότε κυριολεκτικὰ τὰ κλειδιά ὅλης τῆς Ἑλλάδας, χάνονταν στὰ 1822 θὰ πνίγονταν καὶ τὸ στὰ σπάργανά του ἀκόμα ἐθνεγεργτικὸ κίνημα καὶ ἡ χώρα θὰ ρημάζονταν ξανά ὀλόκληρη. Δίκαια λοιπὸν οἱ ἀγωνιστὲς τοῦ Μεσολογγίου κρατοῦσαν στὴ μνήμη τους τὸ μεγάλο ἐκεῖνο τρόπαιο, πὸν μέσα στὶς ὁποῖες τραγικὲς καὶ θανάσιμες ἀγωνίες τους τὸ τιμοῦσαν κιόλας σὰν τοπικὸ ἐθνικὸ πανηγυρισμό. «Τὸ πρῶτ' (25ης Δεκ. 1825) ἐπανηγυρίσθη ἡ χαρμόσυνη ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων καὶ ἡ ἀάμνησις τῆς πρὸ τριῶν ἐτῶν γενομένης κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν λαμπρᾶς νίκης ἐναντίον τῶν στρατιῶν τοῦ Ὁμέρ

— πασοῦ, αἵτινες ἐφόρμησαν κατὰ τοῦ ἀθανάτου τούτου περιφράγματος, ἀλλ' αἱ ὁποῖαι κατεστράφησαν, καὶ εἰς ἐπονεῖδιστον ἔπειτα ἐδόθησαν φυγῇ· Ἐβροντοφώνησεν ἀρκετὴν ὥραν τῆς πυροβολικῆς ὁ κρότος, καὶ τρεῖς ἐπανελήφθη τῆς φρουρᾶς μας ὁ τουφεκισμὸς καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν τοῦ περιτειχίσματος» πληροφοροῦν «τὰ Ἑλληνικὰ Χρονικά» τοῦ Μεσολογγίου (φυλ. 104-105) 30 Δεκεμβρίου 1825, Τετράδη, σελ. 1).

Ὁ Σολωμὸς ὠνόμασε ἀπὸ τὸ περιστατικὸ ἐκεῖνο «τῆς Ἡμέρας τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ» τὸ Μεσολόγγι «ἱερὸ προσκυνητᾶρι», πὸν βαρβάρου ποδάρι ποτὲ δὲν θὰ τὸ πατοῦσε. Πάρεξ ὅταν χαλασθῆ. Φωνή, ἀλήθεια, προφητικὴ! Τὸ Μεσολόγγι πατήθηκε, ἀφοῦ πρῶτα ἀνασκόπηθηκε, κάποια ἄλλα γιορτόμερα τῆς ἀνοιξῆς τοῦ 1826.

Κ. Σ. ΚΩΝΣΤΑΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΤ' ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ 1960

ΙΩΑΝΝΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ

Τοπίο (έλαιογραφία)

ΤΟ ΠΑΛΙΟ ΠΑΡΑΓΩΝΙ

ΤΑ Χριστόγεμα μᾶς φέρουν κοντά στις νοσταλγίες, στο πατρικό, στο χῶρο τῆς Ροῦμελης καὶ στο παραγώνι. Οἱ μέρες αὐτὲς εἶναι ἀφιερωμένες στο γυρισμό. Στὸν κάθε γυρισμό. Τοῦ ξενητεμένου, τοῦ στρατοκόπου, τῆς νοσταλγίας, τῶν ἀναμνήσεων π' ὅλα σμίγουν στο παλῆο μαγικό παραγώνι. Ἡ ἐποχὴ μᾶς πολὺ κυνήγησε τὸ ἀρχαιότερο κειμήλιο τῆς ἐλληνικῆς οἰκογένειας, τὴν πατροπαράδοτη ἐλληνικὴ Ἑστία. Στὶς μεγάλες πόλεις ἔσβυσαν οἱ φλόγες του. Πάγωσαν τὰ γονολίθια του. Πέρασε στὰ παρασκήνια ὕστερα ἀπὸ ἕναν μακροχρόνο χορὸ πὺν χόρεψαν ἀδιάκοπα οἱ φλόγες του. Τὸ ἐλληνικό χωριὸ κράτησε τὸ παραγώνι σὰν κάτι ἱερό στὸν καιρὸ μᾶς. Ἡ ἐλληνικὴ ὑπαίθρος συνεχίζει νὰ τὸ διατηρῆ με τὰ κούτσουρα τοῦ λόγγου καὶ τὰ παραμύθια τοῦ παποῦ.

Τὸ παραγώνι τοῦ χωριοῦ εἶναι ἡ ποίηση πὺν θρέφει τίς γενιὲς καὶ θερμαίνει τὴν καθαρὴ ἐλληνικὴ συνέγεια. Αὐτὲς τίς μέρες παίρνει ξεχωριστὴ ἀξία. Εἶναι ἡ ὥρα του κι' ἡ ἀποκορύφωση τῆς ὁμορφιάς του.

Οἱ ζεστὲς στάχτες τοῦ παραγωνιοῦ θερμαίνουν τὰ παλῆα, τὸν παιδικὸ κόσμο, τὸν πρῶτο κόσμο, τὸν κόσμο τῶν ὄνείρων, τῆς παιδικῆς φαντασίας καὶ τῶν θεύλων πὺν πλάθονται γιὰ τὰ παγανά...

Τὸ παραγώνι εἶναι ὁ ἱερός χῶρος πὺν γίνεται με κατάνυξη τὸ ἀτέλειωτο κι' ἀμίλητο κουβεντολόι με τὰ παιχνίδια καὶ τὰ σχήματα πὺν κάνουν οἱ φλόγες. Ἐκεῖ στὴ θράκα ψήνεται ὁ σουφλιμάς καὶ τ' ἀγριοπούλια. Οἱ κάπνες ἀρωματίζουν καὶ οἱ κάνουλες κεχομπαρίζουν τὸ παλῆο κρασί. Ἡ μάνα στὸ καρασούλι καρτερεῖ τὸν ξενητεμένο γυιὸ τῆς. Εἶναι ἡ λεπτὴ ὥρα τῆς μηρότητας. Διπλὴ χαρὰ με διπλὸ καρδιοχτύπι. Τὸ παραγώνι καὶ τ' ἀντίκρουσμα τῆς δακρυσμένης Μάνας. Στὸ ταπεινὸ παραγώνι καταλήγουν κι' ἀρχίζουν ν' ἀραδιάζουν ἀναμνήσεις. Ὁ χῶρος του κλείνει τὴν πύλ με γάλη οἰκογενειακὴ ἐπισημότητα.

Στὸ παραγώνι εὐτυχισμένα ἀκούστηκαν καὶ ἀκούγονται τὰ πύλ λεπτὰ παραμύθια τῆς ζωῆς. Τὰ ματόφυλλα ἐδῶ κάποτε βάραιναν με τὸ νανοῦρισμα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάνας. Τὰ ξύλα φώτιζαν κι οἱ φλόγες ἀχόρτα-

γα ἔγλειψαν τὰ λαδωμένα λιόδεντρα, πὺν τὰ ξετρελλαιναν με τὸν χορὸ τους. Οἱ καλλικάντζαροι κατέβαιναν ἀπ' τίς καμινάδες νὰ φᾶνε τὰ γλυκά.

Τὰ Χριστόγεμα ἀράδα δίπλα στὴ ψωμοσανίδα ζυμωμένα με τὴν ἀγνότητα, τὴν παράδοση τῆς Ἑλληνικῆς οἰκογένειας καὶ τὴν παράξενη γοητεία τοῦ γλυκοῦ παραμυθιοῦ. Αὐτὲς τίς γιορτές μερες ὅλα ξαναζωντανεύουν στὴ φωτογωνιά. Εἶναι ἡ ὥρα τῆς ἐπιστροφῆς στο παραγώνι. Ἡ μαγικὴ του φεγγοβολὴ φωτίζει τὰ παλῆα. Οἱ ρήγισσες, οἱ μάγισσες οἱ βασιλοπούλες, τὰ βασιλόπουλα, οἱ δράκοι, ὁ γλυ-

κὸς χιμὸς τοῦ παραμυθιοῦ πλέκουν τὸν μαγικὸ θρόλο, πὺν διαγωνίζει τὸ παραγώνι. Ἡ πρόοδος τοῦ καιροῦ μᾶς ἀγωνίζεται νὰ τὸ σβύση. Κάτι τέτοιες μέρες ἡ ὁμορφιά του, ἡ ποίησὴ του πρέπει νὰ παίρνῃ τὴν ἀτίμητη ἀξία του. Γυρίζοντας στὰ πατρικά χῶματα ἄς τ' ἀνάβωμε ὅπως μπορούμε. Με τὴν θύμηση με τὴν νοσταλγία, με τὸ παλῆο λυχνάρι. Γονατιστοὶ νὰ συμπήσωμε τὴν ἀρχικὴ του σπῆθα, νὰ ζεστάνωμε τὴ στάχτη του, σὰν ταμένοι προσκυνητὲς στὸν ἱερό Ναὸ τῆς Ἑλληνικῆς ὁμορφιάς.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΑ·Ι·ΤΑΝΗΣ

ΣΤΕΡΝΗ ΣΤΙΓΜΗ

Τὴν ὥρα τούτη τὴ θολή,
Σκοτάδια χαλασμός,
Ἐσένα γυρεύω.

Ἔστερνὴ μουτῆς ζωῆς στιγμῆ
Σπαραχτικὴ βγάζω κραυγὴ,
Ἐσένα προσμένω.

Τὰ χέρια μου σ' ἀναζητοῦν
Τὶ σπαραγμὸς ψυχῆς
Με τ' ὄνομά σου σβήνω.

ΙΩΑΝΝΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ 1960

Σε μιὰ ἀνασκόπηση πού γράφεται τίς πρώτες μέρες τοῦ Δεκεμβρίου δὲν εἶναι δυνατὸ ν' ἀναφερθοῦν ὅλα τὰ βιβλία πού συνηθίζεται νὰ κυκλοφοροῦν μετὰ τὰ μέσα τοῦ Δεκεμβρίου, ἀλλ' ἀκόμη οὔτε ὅσα κυκλοφόρησαν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ χρόνου. Ἐμεῖς ἐδῶ σὲ μιὰ σύντομη ἀνασκόπηση δὲ μποροῦμε παρὰ ν' ἀναφέρουμε τὰ καλύτερα ἀπ' ὅσα βιβλία εἶχαν τὴν καλωσύνη νὰ μᾶς στείλουν οἱ δημιουργοὶ τους.

Πολλὰ ποιητικὰ βιβλία καὶ φέτος. Γενικὰ ὅμως ἡ πληθώρα τῆς παραγωγῆς δὲν προσιωτίζει καὶ τὴν ποιότητα. Διαπιστώνουμε ὡστόσο πῶς ὁ τόπος τῆς ποίησης ἔγινε πῶς καθαρὸς, πῶς φιθιφιστὸς, πῶς καθημερινὸς καὶ οἰκίος. Ἀπ' αὐτὸ τὸ σημεῖο καὶ μόνο ξεκινώντας, μέσα στ' ἀλλεπάλληλα κύματα τῆς ποιητικῆς μᾶς παραγωγῆς μᾶς σταματοῦν μερικὲς φωνές, μερικὰ στιλπνὰ μέταλλα, πού θὰ καθιέρωναν πολλοὺς νεώτερους ποιητές. Ἐλπίζουμε πῶς κοντὰ στίς λίγες κορυφές, πολὺ σύντομα θὰ φανοῦν κι' ἄλλες πού θὰ δώσουν καινούργιο αἷμα στίς ἀρκετὰ χοντρές ρίζες τοῦ δέντρου τῆς ποίησης.

Πρῶτα πρέπει νὰ σημειωθοῦν τὰ «Ἄπαντα» τῶν ποιητῶν μᾶς. Εἶναι οὐσιαστικὴ προσφορά στὴ γραμματιολογία μᾶς. Ὁ κ. Λίνος Πολίτης κυκλοφόρησε τὸ παράρτημα τοῦ Β' τόμου τῶν ἀπάντων τοῦ Σολωμοῦ, ὁ κ. Μ. Περάνθης τὰ «Ἄπαντα» τοῦ Μαβίλη, ὁ κ. Σπ. Μυλωνᾶς τίς «Ὁδὲς» τοῦ Κάλθου, ὁ κ. Ρήγας Γιαρταγάνης τὰ «Ἄπαντα» τοῦ Κάλθου σχολιασμένα καὶ προλογισμένα. Στὸν Κάλθο εἶναι ἀφιερωμένο ὀγκῶδες τεῦχος τῆς Νέας Ἐστίας. Μαριέττας Ἐπιτανησίας «Ἀνδρέας Κάλθος», Κώστα Πορφύρη «Καλθικὰ διάφορα», Κωνστ. Σορδάτου «Ἀνδρέας Κάλθος» πού κανονικὰ πρέπει ν' ἀναφερθοῦν στίς μελέτες.

Τέλος ὁ κ. Ἀνδρέας Ἰωάννου κυκλοφόρησε τὴν ἀνθολογία τῶν Εὐδοσίων ποιητῶν καὶ ὁ Κύπρος Χρυσάνθης τὴν ἀνθολογία «Τραγοῦδια τῆς Λευκωσίας».

Ἀπ' τοὺς παλιούς ποιητές πολλοὶ ἔδωσαν καὶ φέτος τὸ παρόν. Σημειώνουμε τίς συλλογές τῶν Ὀδυσσεᾶ Ἐλύτη «Ἐξὴ καὶ μιὰ τύψη γιὰ τὸν οὐρανό», Νίκου Καζαντζάκη, «Τερτσίνες» μ' ἐπιμέλεια Ε. Χ. Κάσδαγλη, ὁ Γιάννης Ρίτσος κυκλοφόρησε δυὸ καινούργιες ποιητικὲς συλλογές «Γέφυρα» καὶ Παράθυρο». Ποιήματα ἔξεδωσε καὶ ὁ κ. Μηγᾶς Δημάκης. Ὁ κ. Ἰωάννης Κουτσοχέρας, συνεχίζοντας τὴν παράδοση μᾶς ἔδωσε τὴ συλλογὴ «Καπνὸν Ἀναθρώσκοντα» μὲ μιὰ προσωπογραφία τοῦ ποιητῆ καιρωμένη ἀπὸ τὸ Δημήτρη Γαλάνη, καὶ ἐξώφυλλο τοῦ Κ. Γραμματιόπουλου. Καπνὸς Ἀναθρώσκων» εἶναι τὸ βιβλίο τοῦ Γιάννη Βλαχογιάννη, σὲ στίχους παραδόσεως. Ἀπὸ τοὺς νεώτερους θ' ἀναφέρουμε τίς συλλογές τῶν Μίλτου Σαχτούρη «Ὁ περίπατος», Σαράντου Παυλέα «Θέληση καὶ σκιά», Τάσου Παππά, ὕστερ' ἀπ' τὰ «Τραγοῦδια τοῦ Πανθανάρες» πού κυκλοφόρησαν τὸ 1947 ἔχουμε φέτος τὸν «Μεσομβρινό». Ἡ Λεῖα Χατζοπούλου - Καραβία τίς «Δύο στιγμὲς τοῦ σιδήρου», ὁ Σπύρος Κοκκίνης τὴν «Πολιτεία μὲ τοὺς ἀνθρώπους», ὁ Β. Κραφίτης τὴν «Ἀνοιξιὰτικὴ μελωδία». Ὁ Σίμων Κυρηναῖος «Πεζοπορία». Ἐδῶ ὁ Πειραιώτης ποιητῆς ὀμιλεῖ μὲ τοὺς στίχους του κατ' εὐθείαν στὴν καρδιά μᾶς. Ὅμως μιὰ πού ἀναφερθῆκαμε στὸν Πειραιᾶ πρέπει νὰ σταθοῦμε σὲ πέντε ποιητικὲς συλλογές 1) τοῦ Δημ. Σουρῆ «Πειραιώτικα» στίχοι παραδοσιακοί. Ὁ ποιητῆς ἀναφέρεται στὸν πόνο τῶν ναυτικῶν. 2) Τοῦ Στέλιου Γεράνη «Παθολογία». Συλλογὴ χωρισμένη σὲ τέσσερα μέρη μὲ μιὰ κεντρικὴ ἰδέα. 3) Τοῦ Κώστα Γαρίδη «Ἀναχωρῆ μὲ τὴ Σιωπή», λεπταίσθητοι στίχοι αἰσιόδοξου ἀνθρωπιστικοῦ αἰσθήματος. Χαρακτηρίζεται ἡ καλύτερη ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ ποιητῆ. 4) Τοῦ Μανώλη Ἀλεξίου «Μουσικὴ μὲ σπασμένα πλῆχτρα». Ὁ κ. Ἀλεξίου παρουσιάζεται ὕστερ' ἀπὸ 25 χρόνια μετὰ τὴν πρώτη του ἐμφάνιση. Ἡ ποίηση τοῦ κ. Ἀλεξίου ἔχει ἔνταση καὶ ἀνθρωπιὰ. Ἀνθρωπιὰ καὶ ἔνταση ἔχει καὶ ἡ πέμπτη πειραιώτικη συλλογὴ τοῦ Στέλιου Μπινιάρη «Ἐνας ἄλλος ὀρίζοντας». Ἀναφέρουμε ἀκόμη τίς συλλογές Δημ. Χριστοδούλου «Μετὰ τὸν ἀνακλιητικό». Τ. Λειβαδίτη «Καντάτα», Στάθη Πρωταίου «Ὁ χρόνος ἔξω ἀπ' τὸ φῶς», Μέλιωπος Ἀξιώτη «Κοντραπάντο», Μ. Σαντοριναίου «Χωρὶς φεγγάρι», Θεοδώρου Ἀρώνη «Ἐρχονται τὰ χελιδόνια», τοῦ Βασδέκη «Μνήμη τοῦ Δρυμοῦ», τοῦ Β. Γραφίτη «Φωνὲς στὴν ἔρημο», τῆς Ζέφης Δαράκη, «Τραγοῦδι τῶν νέων καιρῶν», τοῦ Σπ. Δαμέσσα «Ὁρες φυγῆς», τοῦ Ἄθου Δημούλα «Ἐγδον», τῆς Ἀνθούλας Ζόλδερ «Χοές», τοῦ Λουκά Θεοδωρακοπούλου «Πηγὰδια καὶ πηγές», τοῦ Νίκου Καμβύση «Φθινοπωρινὸ ἐλεγεῖο», τῆς Ἐα-

θερίας Κανελλοπούλου (Δάφνης) «Ρεμβασμοί και στοχασμοί», του Γ. Κωνσταντινίδη «Ποιήματα», ποιήματα με ούσια, του Γιάννη Νεγρεπόντη «Καθημαγμένοι», περιέχουν 30 καλλογραμμένα ποιήματα. Του Κώστα Πανόπουλου «Δειλές ώρες», του Θ. Παπαθανασόπουλου «Ρουμειώτικα», του Ήρ. Παπασιδέρη «Στίχοι παρμένοι από τή ζωή», της Λένας Παππά «Λαμπιδόνες», του Γ. Σ. Πατριαρχέα «Ποίηση». Ακόμη Γ. Σ. Πατριαρχέα «Θάνατος του Μπάλντερ» και άλλα ποιήματα μεταφρασμένα από τὸ Ἰσλανδικά με συνεργασία του ποιητῆ S.A.M., του Δημήτρη Σαραντόπουλου «Ὁ πύργος τῆς Βαβέλ — Πολλαπλή προσπάθεια». Ἐπίσης ὁ Δ. Σαραντόπουλος μᾶς ἔδωσε σ' ἐλεύθερη ἀπόδοση τὸν «Κύκλωπα». Ὁ Κ. Ζ. Σαρδελῆς ὕστερ' ἀπὸ τὰ διηγήματα «Τὸ μεγάλο μήνυμα» δοκιμάζει τὶς δυνάμεις του μ' ἐπιτυχία καὶ στήν ποίηση. Στὸ βιβλίο του «Αὐτοὶ ποὺ ἀναπαύτηκαν ἐν εἰρήνῃ» βρίσκουμε στίχους με πνοή, αἴσθημα, ἀνθρωπισμό. Ὁ κ. Δημ. Λ. Σταθόπουλος κυκλοφόρησε τὴ συλλογὴ «Τὰ ἐπιφάνεια». Τὸ βιβλίο στολιζέται με δυὸ σχέδια τοῦ Γιώργη Σικελιώτη καὶ μ' ἐξώφυλλο τοῦ Κ. Τσιρόπουλου. Ὁ Δημ. Στεργίου «Στοῦ λιμανιοῦ τὴν ὄχθη», ὁ Σπύρος Τζουβέλης συνεχίζει τὴ δημιουργικὴ του ἐργασία ἀθόρυβα. Φέτος μᾶς ἔδωσε τὴ συλλογὴ «Ἄνοιξη τῶν θεῶν», ποὺ δείχνει ὅτι ὁ ποιητὴς τοὺς βρίσκει σὲ πολὺ καλὸ δρόμο. Ὁ κ. Φώτης Εὐαγγελᾶτος με τὴν «Κραυγὴ σκλάβου» ἀνοίγει νέους ὁρίζοντες στήν ὡς τώρα ποίησή του. Ὁ κ. Γιάννης Καφούσης «Ὁρες σιωπῆς», ὁ κ. Νίκος Ζουμπουλάκης «Τροχοπέδη», ὁ κ. Γιάννης Μπαρμπαγιάννης συνεχίζει τὸ ἔργο του με «Τὸ εἰκόνισμά μου», ὁ κ. Νίκος Συρᾶκος «Σάλπισμα εἰρήνης», ὁ κ. Γιώργος Δ. Τσουντῆς «Περιμένοντας τὴ βροχὴ». Ὁ κ. Ἀλέξης Ζακυθινὸς με τὸ «Στρατιώτη» μᾶς δίνει ζεστοὺς στίχους ποὺ τὸν φέρνουν στὴ σειρά τῶν καλῶν ποιητῶν, τοῦ Ἁγγελοῦ Παρθένη «La noche es ia musica de los des esperados» «Τὸ αἶμα τῆς μοναξιάς», «Σατιρικά φιλία», τοῦ Βασ. Μπατζόγλου «Ἀπὸ τὴν ἀνάμνηση τῆς ἀποστολής», τοῦ Κλείτου Κύρου «Κραυγὴς τῆς νύχτας». Τέλος ἀναφέρουμε τὰ πεζοτράγουδα τοῦ Δημ. Γαρουφαλιᾶ «Μίμοι». Ἀσφαλῶς ἔμειναν ἔξω πολλὰ κι' ἀξιόλογα βιβλία. Ἄλλ' οὔτε ὁ χῶρος οὔτε ὁ χρόνος ἐπιτρέπει τὴν ἀπαριθμησή τους.

Ἡ πεζογραφία τοῦ 1960 ἔρχεται πῶς συγκροτημένη ἀπὸ τὴν ποίηση τῆς ἴδιας περιόδου. Παλαιοὶ καὶ νέοι πεζογράφοι προβληματίζονται πάνω στὰ φλέγοντα σύγχρονα θέματα. Ἐξωρίζουμε τὰ μυθιστορήματα τοῦ Νίκου Καζαντζάκη, «Ὁ Βραχόκηπος», τὸ μυθιστόρημα αὐτὸ γραμμμένο στὰ γαλλικὰ μεταφράζεται ἀπὸ τὸν

Π. Πρεβελάκη, Γιάννη Σκαρίμπα «Τὸ Βατερλώ δύο Γελοίων», ἡ γνώριμη τέχνη τοῦ Χαλκιδαίου πεζογράφου βρίσκει τὴν καλύτερη στιγμή της, ὁ Πέτρος Μαρκάκης μᾶς δίνει τὸ χρονικὸ τοῦ Ἀλβανικοῦ ἔπους με δύναμη καὶ μεγάλη εὐλιχνεία, ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου «... Καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη», ὁ Βασίλης Μοσχόβης «Γενεὰ ἔρχεται» ζωντανεύει με ἐξαιρετικὴ δύναμη τοὺς πόθους καὶ τὶς ἐπιθυμίες μιᾶς γενιάς ποὺ εἶναι ὅλες οἱ ἐλληνικὲς γενιές. Οἱ τύποι τοῦ βιβλίου, γίνονται γνώριμοὶ μᾶς καὶ οἱ περιπέτειές τους μᾶς βασανίζουν, Κώστα Κοτζιά «Γαλαρία νούμερο 7». Ὁ Κώστας Κοτζιάς συλλαμβάνει τὴ σύγχρονη ἀναταραχὴ τῆς κοινωνίας μας, ἡ Λιλίκα Νάκου «Γιὰ μιὰ καινούρια ζωὴ», ὁ Σπύρος Πλασκοβίτης «Φράγμα», Ἀρκάδιου Λευκοῦ «Δαίμονες καὶ Σταυροί», Ἐλῆλης Ἀλεξίου «Μὲ τὴ λύρα», ἡ ποιήτρια κ. Μοάτσου δοκιμάζει τὴν ἀφηγηματικὴ της δύναμη στὸ βιβλίο «Κόρη τῆς Εὐας», ἡ Μόνα Μητροπούλου «Διακοπές», ὁ Γιάννης Χονδρόπουλος «Τὸ πέρασμα ἐνὸς ἀνθρώπου», ὁ Ἄγγελος Βλάχος ξανατύπωσε τὸ βραβευμένο ἀπὸ τὴν ὀμάδα τῶν 12 μυθιστόρημά του «Ὁ κύριός μου ὁ Ἀλκιβιάδης». Ἀπὸ τοὺς νεώτερους μᾶς ἔδωσαν διώξιμα ἔργα ἡ Βαρβάρα Δράκου «Χαμένα θήματα», ὁ Γ. Δασκαλάκης «Δύσκολοι δρόμοι», ὁ Γ. Θωμαΐδης «Ἄνοιξη καὶ ὀμίχλη», Εἰρένα Ἰωάννου «Ἡρωϊκὴ συμφωνία» σελίδες ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῶν Κυπρίων, ὁ Πάρις Τακόπουλος «Οἱ ἀποστάται», ὁ Σπύρος Μουρελάτος «Ἐνα μοιραῖο ἀνώνυμο γράμμα», ἡ Νέλλη Ἰατρίδου «Ἡ Στεφανία στὸ ἀναμορφωτήριο» καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐξ ἴσου ἀξιοὶ δημιουργοὶ ἔδωσαν φέτος βιβλία τους.

Ἐξ ἄλλου καὶ οἱ διηγηματογράφοι μᾶς ἔδωσαν ἀξιόλογα ἔργα. Ὁ Φῶτος Γιοφύλλης «Τὸ θεῖο παπούτσι» θαυμάσια σατιρικὰ διηγήματα, ὁ Γιάνκος Πιερίδης «Οἱ ἄλλες φωνές», ὁ Χρῆστος Λεβάντας «Ἱστορίες τοῦ Πόρτο Λέονε» διηγήματα με κοινωνικὸ προβληματισμό. Ἐνας καινούργιος τόνος στὴν πεζογραφία του. Ἡ Σταυρούλα Μαρκέτου «Στὰ θρανιά στὴν ἔδρα», ὁ κ. Πολύδωρος Παπαχριστοδοῦλου «Στοὺς ὄρφικους δρυμῶνες», ὁ Σῶτος Χονδρόπουλος «Ψυχὴς καθαρές». Ἀπὸ τοὺς νεώτερους ξεχωρίζουμε τὴν Κωστούλα Μητροπούλου γιὰ τὰ ἀνθρωπιστικὰ της διηγήματα «Δυὸ ἐποχές», τὸν Ρένο Ἀποστολίδη «Ὁ γρασσαδόρος καὶ τὰ χειρόγραφα τοῦ Μᾶξ Τόντ», τῆς Βούλας Δαμιανάκου «Στὴν ἀνεμοζάλη», Κ. Μεταλλينوῦ «Κλαυδία», Κύρου Νάρβα «Ἀντίχρου στὸ δαίμονα», Ν. Αἰμίλιου «Εἰκόνες τῆς ζωῆς», Παν. Κεραμίδα «Διηγήματα», Ε. Χ. Γονατᾶ «Ἡ Κρύπτη», Ἡλία Λεφούση «Ἐπιστροφή στ' ἀλέτρι» καὶ πολλὰ ἄλλα.

